

HEROVERWEGINGSONDERZOEK

RAPPORT VAN DE HEROVERWEGINGSWERKGROEP

Subsidies ten behoeve van arbeidsmarktgerichte

projecten voor jongeren

BEGROTINGSVOORBEREIDING 1990
DEELRAPPORT NR. 4

HEROVERWEGING SUBSIDIES

ARBEIDSMARKTGERICHTE PROJECTEN

VOOR JONGEREN

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING

Blz 1

INLEIDING

1. Taakopdracht	5
2. Complicerende factoren	5
3. Budgettaire aspecten	6
4. Sociale partners en gemeenten	6
5. Nadere concretisering van de taakopdracht	7
6. Opbouw van de rapportage	8

HOOFDSTUK 1: DE ARBEIDSMARKTPOSITIE VAN JONGEREN

1.1. Algemeen	10
1.2. Een globaal overzicht	10
1.3. Jeugdwerkloosheid	13
1.4. Langdurige werkloosheid	14
1.5. Drop outs	14
1.6. Samenvatting	17

HOOFDSTUK 2: HET GEVOERDE BELEID EN BESTAANDE BELEIDSVOORNEMENS

2.1. Prioriteit voor werk boven inkomen	19
2.2. Het bereik van maatregelen onder jongeren	20
2.3. Een indeling van maatregelen in drie clusters	22
2.4. Activering, oriëntatie en schakeling	23
2.4.1. Studie- en beroepskeuzevoorlichting	
2.4.2. Activering en schakeling	
2.4.3. Experimenten	
2.5. Scholingsmaatregelen	30
2.5.1. Het leerlingwezen	
2.5.2. Aan het leerlingwezen gerelateerde maatregelen	
2.5.3. Overige scholingsmaatregelen	
2.6. Arbeidsinpassing en het opdoen van werkervaring	36

HOOFDSTUK 3: VISIE OP HOOFDLIJNEN

3.1. Algemeen	40
3.1.1. Stroomlijning	
3.1.2. Prioriteit voor scholing	
3.1.3. Trajectbenadering, netwerkvorming en begeleiding	
3.2. Verminderen van ongediplomeerde uitval uit het onderwijs	43
3.3. Vroegtijdige opvang van drop outs	43
3.4. Oriëntatie en schakeling	44
3.5. Versterking van het leerlingwezen	46
3.6. Werkervaring en arbeidsinpassing	49

HOOFDSTUK 4: BELEIDSvarianten en consequenties voor afzonderlijke regelingen	
4.1. Ter inleiding	51
4.2. Het voorkomen van voortijdige uitval uit het onderwijs	51
4.3. Trajectmanagement	52
4.4. Voorstellen voor traject-begeleiding en netwerkvorming	52
4.5. Voorstellen met betrekking tot het leerlingwezen	54
4.6. Consequenties voor de resterende maatregelen	58
4.6.1. Conclusies met betrekking tot school- en beroeps- keuzevoorlichting	
4.6.2. Conclusies ten aanzien van aan het leerlingwezen verwante regelingen	
4.6.3. Conclusies ten aanzien van de overige scholings- maatregelen	
4.6.4. Conclusies ten aanzien van regelingen op het terrein van werkervaring en arbeidsinpassing	

BIJLAGEN

- A. OMSCHRIJVING ONDERWERP VAN HET HEROVERWEGINGSONDERZOEK
- B. GEGEVENS INSERVICE-OPLEIDINGEN
- C. BESCHRIJVINGEN BESTAAND BELEID
- D. INTERNATIONALE VERGELIJKING
- E-1. REACTIE VAN DE CENTRALE WERKGEVERS- EN WERKNEMERSORGANISATIES
- E-2. REACTIE VAN DE VERENIGING VAN NEDERLANDSE GEMEENTEN
- F. SAMENSTELLING VAN DE WERKGROEP

SAMENVATTING

1. De arbeidsmarktpositie van jongeren (16-27 jaar) is vanaf 1980 aanzienlijk verbeterd. De jeugdwerkloosheid was eind 1989 ten opzichte van 1982 met ruim een kwart gedaald tot circa 150.000. In verband met de demografische ontwikkeling (ontgroening) mag voor het komende decennium gerekend worden op een verdergaande daling. De jeugdwerkloosheid concentreert zich bij laaggeschoolde jongeren. Categorieën, die daarbij zijn oververtegenwoordigd, zijn schoolverlaters uit het speciaal onderwijs, meisjes met een laag opleidings niveau en een weinig gevraagde opleidingsrichting (LHNO, LEAO) en vooral etnische jongeren, met name van Turkse en Marokkaanse herkomst. De werkgroep trekt hieruit de conclusie dat het arbeidsmarktbeleid voor jongeren in de jaren negentig zich vooral zal moeten richten op laaggeschoolde (of verkeerd geschoolde) jongeren.
2. Uit de beleidsbeschrijvingen rijst het beeld van een verbrokkeld arbeidsmarktbeleid voor jongeren. 25 à 30 arbeidsmarktgerichte maatregelen en experimenten werden geanalyseerd, die geheel of mede gericht zijn op jongeren. Deze worden gefinancierd door meerdere departementen en een groot aantal instellingen en organisaties, die actief zijn op dit terrein. Niettemin is er op meerdere onderdelen van dit beleidsterrein sprake van integratie en stroomlijning. Genoemd kunnen worden de voornemens tot regionale samenwerking inzake studie- en beroepskeuzevoorlichting, de kaderregeling scholing, de kaderregeling arbeidsinpassing en de tendentie specifieke beroepsopleidingen zoveel mogelijk te enten op het model van het leerlingwezen.
3. De werkgroep heeft een ordening aangebracht in de vele maatregelen en experimenten door deze onder te brengen in een drietal clusters:
 - activering, oriëntatie en schakeling van werkloze jongeren;
 - beroepsscholing;
 - garantiebanen en werkervaringsplaatsen.Deze clusters worden beschouwd als fasen in een traject dat uiteindelijk moet leiden tot bemiddeling naar regulier werk met of zonder gebruikmaking van een loonkostensubsidie.

Werkloze jongeren dienen één of meerdere van deze trajectfasen te doorlopen. Het verband tussen de verschillende trajectfasen is op blz. 22 schematisch in beeld gebracht.

4. De werkgroep heeft een visie op hoofdlijnen ontwikkeld op het arbeidsmarktbeleid voor jongeren in de jaren negentig. Uitgangspunt was daarbij de conclusie uit de arbeidsmarktanalyse dat de jeugdwerkloosheid zich zal concentreren bij laaggeschoolde jongeren en bij jongeren, wier opleiding onvoldoende aansluit bij de vraag uit de arbeidsmarkt.

Verdere integratie van maatregelen en een stroomlijning naar effectief gebleken "modellen" is een onderdeel, zij het niet het belangrijkste van deze visie. De kern van de hoofdlijnenvisie is dat het verbeteren van het scholingsniveau, met name initiële beroepsopleiding, waar mogelijk prioriteit dient te hebben boven andere instrumenten voor deze groep, zoals het opdoen van werkervaring. Daarmee hangt nauw samen dat gegeven de karakteristieken van de doelgroep - laaggeschoold en vaak ook in andere opzichten een achterstand-groep - in veel gevallen trajectvorming nodig zal zijn om jongeren blijvend aan werk te helpen.

5. Alvorens deze hoofdlijnen-visie verder uit te werken, moet erop worden gewezen dat de werkgroep in zijn rapport nog aandacht vraagt voor het inkomensbeleid voor jongeren en het beleid gericht op het voorkomen van voortijdige schooluitval. Het inkomensbeleid kan enerzijds een belangrijke bijdrage leveren aan het beschikbaar komen van voldoende banen voor jongeren, anderzijds kan een op elkaar afgestemd stelsel van jeugdinkomens (uit arbeid, sociale zekerheid en studiefinanciering) bijdragen tot optimale keuzes met betrekking tot scholing en arbeid. Het preventiebeleid voorkomt dat later een moeizame en kostbare weg moet worden begaan om jongeren te kwalificeren voor de arbeidsmarkt.

De werkgroep achtte het echter buiten zijn taakopdracht om op deze beleidsterreinen aanbevelingen te doen.

6. Bij scholing heeft de werkgroep voor ogen dat werkloze jongeren, die geen beroepsopleiding hebben voltooid, eerst een volledige opleiding afronden alvorens een baan wordt gezocht. Uit oogpunt

van het voor de arbeidsmarkt wenselijk opleidingsniveau zal worden gestreefd naar het eindniveau van het primair leerlingwezen. De werkgroep realiseert zich echter dat voor een deel van de groep dit niveau te hoog gegrepen kan zijn. Voor deze jongeren kunnen het JWG en de werkervaringsplaatsen hun kans op een directe instroom op een reguliere arbeidsplaats vergroten. Ook kan in een aantal gevallen het opdoen van werkervaring een noodzakelijke tussenstap zijn om jongeren voor het volgen van een verdere beroepsopleiding te motiveren.

7. Teneinde het volgen en met succes afronden van een beroepsopleiding van veelal laaggeschoolde jongeren te bevorderen doet de werkgroep een aantal concrete voorstellen.

In de eerste plaats zullen jongeren vroegtijdig moeten worden gestimuleerd tot het volgen van een beroepsopleiding. Daarvoor zijn twee momenten aangewezen: bij voortijdige schoolverlaters het moment waarop zij de school verlaten. Dan dient door de school het initiatief te worden genomen voor een gesprek waarin getracht wordt hen te bewegen tot het volgen van een beroepsopleiding.

Bij werkloze jongeren is dat het moment waarop zij zich inschrijven bij het arbeidsbureau. Jongeren zonder voldoende kwalificaties dienen dan in een oriëntatiegesprek gestimuleerd te worden tot het volgen van een beroepsopleiding.

In de tweede plaats zal het leerlingwezen moeten worden aangepast aan de instroom van niet-traditionele doelgroepen. Voor zover dit laaggeschoolde jongeren betreft doet de werkgroep aanbevelingen in de sfeer van vooropleiding in het kader van het leerlingwezen (wederom invoeren van het nulde jaar) en begeleiding tijdens het volgen van de opleiding. Voor andere niet-traditionele doelgroepen (uitvallers HAVO, VWO, MBO) worden voorstellen gedaan, die een versneld doorlopen van het leerlingwezen-programma mogelijk maken en worden vormen van secundair leerlingwezen aanbevolen.

8. Trajectvorming is naast scholing en stroomlijning van maatregelen ook als kernelement van de visie op hoofdlijnen genoemd.

Aandacht zal moeten worden besteed aan het opstellen van activiteitenplannen, een geschakelde reeks van activiteiten voor werkloze jongeren, die zijn afronding vindt in bemiddeling naar

regulier werk. De ervaringen met succesvolle projecten laten zien dat het van groot belang is voor de betrokken jongeren een duidelijk traject uit te zetten, waarin de bestaande tekorten in de sfeer van opleiding en werkervaring worden opgeheven en waarin in de laatste fase concreet uitzicht wordt geboden op de aanvaarding van regulier werk. Van belang is dat één enkele instantie, en daarbinnen zoveel mogelijk één persoon, de verantwoordelijkheid voor de bewaking van het doorlopen van het traject op zich neemt. Tot deze instantie kan de jongere zich wenden met tussentijdse vragen en problemen. Voor zover de complexiteit van het traject of de ernst van de achterstanden bij betrokkene dat noodzakelijk maken, kan bovendien meer of minder intensieve begeleiding geboden zijn teneinde tussentijdse uitval te voorkomen.

9. Netwerkvorming in de oriëntatie- en schakelfase.

Bijzondere aandacht heeft de werkgroep besteed aan de samenwerking van instanties en instellingen, die zich bezighouden met activiteiten in de sfeer van oriëntatie en (voor)schakeling. Juist hier is sprake van veel versnippering, terwijl omgekeerd bij succesvolle projecten samenwerking van de betrokken instanties en instellingen (netwerkvorming) in een belangrijke mate blijkt bij te dragen aan dit succes. De werkgroep beveelt daarom aan tijdelijke voorzieningen te treffen teneinde samenwerkingsverbanden (netwerken) voor deze en de andere fasen van het traject tot stand te brengen.

10. Bij zijn werkzaamheden heeft de werkgroep er rekening mee moeten houden dat een groot deel van de middelen, die met het arbeidsmarktbeleid voor jongeren gemoeid zijn, onderdeel uitmaken van de Rijksbijdrage aan het voorzien Centraal Bestuur Arbeidsvoorziening. Daarnaast vormde het leerlingwezen een belangrijk richtpunt voor zijn aanbevelingen. Voorstellen zijn gedaan voor een andere aanwending van middelen teneinde de doelmatigheid en effectiviteit van het arbeidsmarktbeleid van jongeren te vergroten.

INLEIDING

1. Taakopdracht

De werkgroep heroverweging subsidies ten behoeve van arbeidsmarkt-gerichte projecten voor jongeren is op 18 oktober 1988 ingesteld in overeenstemming met de besluitvorming van de Ministerraad over de heroverweging ten behoeve van de begrotingsvoorbereiding 1990. Taak van de werkgroep was in de eerste plaats een inventarisatie te maken van maatregelen die beogen het arbeidsmarktperspectief van jongeren te vergroten en waarbij de rijksoverheid op enigerlei wijze betrokken is. In de tweede plaats diende de werkgroep te onderzoeken of een betere afstemming kan worden bereikt tussen de verschillende maatregelen, alsmede of een stroomlijning tot stand kan worden gebracht door samenvoeging van maatregelen of beperking van het aantal uitvoeringsorganisaties.

De werkgroep heeft op basis van de taakopdracht zijn onderzoek verricht in de periode november 1988 tot juli 1989. In totaal werd elf maal vergaderd. De samenstelling van de werkgroep is weergegeven in bijlage F.

2. Complicerende factoren

In het kader van de uitwerking van de onderzoeksopzet heeft de werkgroep de Ambtelijke Commissie Heroverweging geattendeerd op een aantal factoren die de werkzaamheden van de werkgroep compliceerden.

Belangrijkste factor in dit verband is de te verwachten totstandkoming van een tripartite bestuursvorm voor de Arbeidsvoorziening en de daarmee samenhangende overdracht van middelen aan het nieuwe Centraal Bestuur voor de Arbeidsvoorziening (CBA). Voor zover de werkzaamheden van de werkgroep betrekking hebben op maatregelen die volgens plan tot de competentie van het CBA gaan behoren, zullen voorgestelde beleidswijzigingen niet tot stand kunnen komen zonder de instemming en actieve medewerking van de centrale werkgevers- en werknemersorganisaties die in het CBA participeren.

Bovendien zullen de eventueel te realiseren besparingen op het beoogde CBA-deel na de totstandkoming van het CBA niet tot besparingen op de rijksuitgaven leiden, maar in eerste instantie tot een vrijval van middelen binnen de begroting van het CBA.

Een andere complicerende factor is de samenloop in de tijd van de werkgroep-activiteiten met de voorbereiding van het voorstel voor de Jeugdwerkgarantiewet. Door deze samenloop was niet op voorhand zeker te stellen dat beleids- c.q. besparingsvarianten, gebaseerd op een evaluatie van de regeling ex ante, zouden kunnen worden ingebracht. De werkgroep heeft uiteindelijk volstaan met het doen van aanbevelingen die de toestroom van jongeren naar het JWG kunnen beperken.

3. Budgettaire aspecten

Gegeven de complicaties heeft de werkgroep zich, binnen het kader van de door de Ministerraad vastgestelde taakopdracht, geconcentreerd op beleidsvarianten die samengevat kunnen worden onder de noemer "afstemmen en stroomlijnen van maatregelen". De werkgroep heeft zowel besparingsvoorstellen als zogenaamde plusvarianten ontwikkeld, waarbij de voorwaarde in acht is genomen dat binnen een herschikkingskader het totaal van de varianten budgettair neutraal dient te zijn. In overleg met de Ambtelijke Commissie Heroverweging is afgezien van het uitwerken van een 20%-besparingsvariant.

4. Sociale partners en gemeenten

Gezien de nauwe betrokkenheid van sociale partners bij het beleidsterrein zijn de centrale werkgevers- en werknemersorganisaties, vertegenwoordigd in de Centrale Commissie voor Bijstand en Advies (Arbeidsvoorziening) in de gelegenheid gesteld hun visie te geven op de ontwikkelde beleidsvarianten. De reacties zijn als bijlage E-1 bij het rapport gevoegd. Aangezien een deel van de arbeidsmarktgerichte projecten voor jongeren door de rijksoverheid gefaciliteerde, gemeentelijke voorzieningen betreft, is ook de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in de gelegenheid gesteld de concept-rapportage te commentariëren. De reactie van de VNG is als bijlage E-2 opgenomen.

5. Nadere concretisering van de taakopdracht

De inventarisatie en selectie van de te onderzoeken arbeidsmarkt-gerichte maatregelen voor jongeren heeft plaats gehad met behulp van een drietal criteria.

Onder jongeren worden verstaan personen jonger dan 27 jaar. Daarbij heeft de werkgroep zich geconcentreerd op jongeren die niet aan het reguliere onderwijs deelnemen en (nog) geen betaald werk verrichten. Voor wat betreft de leeftijdsgrens is aangesloten bij het bestaande beleid en bij de afbakening van de doelgroep zoals die is vastgelegd in de adviesaanvragen aan de Sociaal-Economische Raad, de Emancipatieraad en de Raad voor het Jeugdbeleid over de inkomenspositie van jongeren.

Onder "arbeidsmarktgericht" verstaat de werkgroep het beleid dat primair tot doel heeft arbeidsinpassing te bewerkstelligen of te bevorderen. Het kan daarbij gaan om beroepskeuze en -oriëntatie, schakeling, vormen van scholing die niet tot het reguliere onderwijs worden gerekend, mogelijkheden voor het opdoen van werkervaring en reguliere arbeidsinpassing met behulp van loon- of begeleidings-kostensubsidies.

Onder maatregelen heeft de werkgroep verstaan die regelingen, experimentele regelingen en projecten die op jongeren zijn gericht, dan wel waar jongeren in aanmerkelijke mate gebruik van maken, en waarmee gelden van de rijksoverheid zijn gemoeid.

Op basis van deze criteria zijn zes en twintig maatregelen van de departementen van Onderwijs en Wetenschappen, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Binnenlandse Zaken, Landbouw en Visserij en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne geïnventariseerd en onderzocht. De integrale beschrijvingen van de maatregelen zijn opgenomen in bijlage C.

6. Opbouw van de rapportage

De rapportage van de werkgroep is opgebouwd uit vier hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk wordt een schets gegeven van de sterke groei van de jeugdwerkloosheid in de periode 1979-1984 en de afname sindsdien. Ook wordt ingegaan op de ontwikkelingen die tot het jaar 2000 in de arbeidsmarktpositie van jongeren verwacht mogen worden op grond van demografische effecten en prognoses van de onderwijsdeelname en de werkgelegenheidsontwikkeling. Geconstateerd wordt dat de komende jaren sprake zal zijn van een afnemende problematiek. Op dit moment worden we echter nog geconfronteerd met een jeugdwerkloosheid van de circa 150.000 personen, waarvan éénderde langdurig werkloos. De werkloosheidsproblemen concentreren zich daarbij op de laagste opleidingsniveaus en met name bij de jongeren die het voortgezet onderwijs ongediplomeerd verlaten.

Het tweede hoofdstuk van de rapportage behandelt het lopende beleid van de rijksoverheid met betrekking tot de arbeidsmarktpositie van jongeren en recent ontwikkelde beleidsvoornemens. De door de werkgroep geïnventariseerde maatregelen en beleidsvoornemens zijn gegroepeerd in een drietal clusters: maatregelen op het terrein van oriëntatie en schakeling, maatregelen op het terrein van scholing en maatregelen op het terrein van werkervaring en arbeidsinpassing. Voor elk van de drie clusters wordt gezien in welke mate de maatregelen zijn toegesneden op de in hoofdstuk 1 geconstateerde problematiek en in hoeverre sprake is van een gecoördineerde en gestroomlijnde benadering.

Op basis van de analyse van de arbeidsmarktproblematiek van jongeren en de schets van het bestaande voorgenomen beleid wordt in hoofdstuk 3 van de rapportage een visie op hoofdlijnen ontwikkeld. Centraal thema is dat het verbeteren van het scholingsniveau van jongeren prioriteit dient te hebben boven het inzetten van andere instrumenten, zoals het opdoen van werkervaring. Het beleid dient er in de eerste plaats op te zijn gericht jongeren een volledige opleiding te laten afronden alvorens een baan wordt gezocht. Daarnaast moet er naar worden gestreefd jongeren die geen diploma LBO/MAVO hebben behaald toch toe te leiden naar beroepskwalificerende opleidingen. Als uit oogpunt van de

arbeidsmarkt minimaal wenselijk opleidingsniveau wordt het eindniveau van het primair leerlingwezen genoemd. Een tweede element van de door de werkgroep ontwikkelde visie op hoofdlijnen is een efficiënte inzet en stroomlijning van het subsidie-instrumentarium van de rijksoverheid, zowel in de sfeer van oriëntatie en schakeling als in de sfeer van scholing en werkervaring.

De door de werkgroep in hoofdstuk 3 ontwikkelde visie wordt in hoofdstuk 4 uitgewerkt voor de drie onderscheiden beleidsclusters en de binnen die clusters geïnventariseerde maatregelen.

HOOFDSTUK 1: DE ARBEIDSMARKTPOSITIE VAN JONGEREN

1.1. Algemeen

De werkgroep heeft bij het begin van de werkzaamheden vastgesteld dat aan een aantal voorwaarden moet zijn voldaan, wil men een gefundeerd oordeel kunnen uitspreken over de betekenis van het op dit moment beschikbare pakket aan maatregelen dat (mede) tot doel heeft de arbeidsmarktpositie van jongeren te verbeteren.

Het is uiteraard noodzakelijk te beschikken over een compleet overzicht van de relevante maatregelen, de effectiviteit van die maatregelen en de onderlinge samenhangen, overlappingsen en hiaten. Het is echter evenzeer gewenst een duidelijk beeld te hebben van de arbeidsmarktpositie van jongeren op dit moment en van de groepen die met problemen worden geconfronteerd in de fase van toetreding tot de arbeidsmarkt en in de eerste fase van het beroepsleven. Bovendien is een globaal inzicht gewenst in de in het volgend decennium te verwachten ontwikkelingen in onderwijsdeelname, arbeidsparticipatie en jeugdwerkloosheid, opdat het instrumentarium mede kan worden beoordeeld met het oog op zijn betekenis voor de komende periode.

In dit hoofdstuk zijn de gegevens over de arbeidsmarktpositie van jongeren en de te verwachten ontwikkelingen zo veel mogelijk gesystematiseerd in beeld gebracht. Het overzicht van de relevante maatregelen komt aan de orde in hoofdstuk 2.

1.2. Een globaal overzicht

Tabel 1 geeft een totaaloverzicht van de onderwijs- en arbeidsparticipatie en de werkloosheid onder jongeren op dit moment en van de op grond van de huidige situatie te verwachten ontwikkeling tot het jaar 2000. Het meest opmerkelijk is de sterke daling van het aantal jongeren van 16 - 26 jaar die ons te wachten staat: van 2,8 miljoen thans tot 2,1 miljoen in 2000 (-26%). De geprognosticeerde afname van het aantal schoolverlaters tot het jaar 2000 (zie tabel 2) brengt dezelfde ontwikkeling in beeld.

TABEL 1: Jongeren 16-26 jaar naar voornaamste bezigheid (1988-2000)

x 1000 personen							in procenten					
<u>1988</u>												
leeftijd	deeltijd onderw ¹ .	dagonder wijs ²	werkend	werkloos 3	overig	totaal 4	deeltijd onderw ¹ .	dagonder wijs ²	werkend	werkloos 3	overig	totaal 4
16-20	118	753	352	90	34	1229	9,6	61,3	28,6	7,3	2,8	100
21-26	100	200	974	170	193	1537	6,5	13,0	63,4	11,1	12,5	100
totaal	218	953	1326	260	227	2766	7,9	34,5	47,9	9,4	8,2	100
<u>2000</u>												
leeftijd	deeltijd onderw ¹ .	dagonder wijs ²	werkend	werkloos 3	overig	totaal 4	deeltijd onderw ¹ .	dagonder wijs ²	werkend	werkloos 3	overig	totaal 4
16-20	83	584	276	30	18	908	9,1	64,3	30,4	3,3	2,0	100
21-26	79	173	816	60	94	1143	6,9	15,1	71,4	5,2	8,2	100
totaal	162	708	1092	90	112	2052	7,9	36,9	53,2	4,4	5,5	100

¹ Bron: NEI 1989 (raming gebaseerd op half-half trendmethode)

² Bron: SKILL-prognose 1989

³ Bemiddelingsbestand zonder baan geregistreerd bij de Gewestelijke Arbeidsbureaus. Wanneer de bestandsvervuiling wordt verdisconteerd, komt de werkloosheid in 1988 voor 16-20 jarigen op naar schatting 45 en die voor 21-26 jarigen op 102 (schattingen SZW). De ramingen voor het jaar 2000 zijn gebaseerd op een veronderstelde continuering van de trend zoals die zich de afgelopen drie jaar heeft voorgedaan.

⁴ In de totalen is het deeltijdonderwijs niet begrepen. Deelnemers aan deeltijdonderwijs kunnen tegelijkertijd tot de categorie werkend, werkloos of overig behoren.

Tabel 2: Ontwikkeling van het aantal schoolverlaters 15-64 jaar¹, 1988-2000 (x 1000 personen)

	man	vrouw	totaal
1988	139	129	268
1989	137	127	264
1990	130	122	252
1991	126	119	245
1992	122	115	237
1993	117	112	229
1994	114	109	223
1995	111	107	218
1996	109	105	214
1997	108	104	212
1998	107	104	211
1999	106	103	209
2000	105	102	207

¹ Excl. emigratie, sterfte e.d.

Bron: Centraal Planbureau 1988

Volgens de CPB-prognose zal het aantal schoolverlaters afnemen van 268.000 thans tot 207.000 rond de eeuwwisseling (-23%). De daling in de absolute aantallen, als gevolg van de demografische ontwikkeling, zal naar verwachting slechts in beperkte mate worden gecompenseerd door een stijging van de procentuele deelname aan het dagonderwijs. Met betrekking tot het dagonderwijs wordt een sterke teruggang verwacht van de aantallen gediplomeerden van LBO en MAVO. Naar verwachting zal deze uitstroom in 1995 circa 25.000 personen bedragen, tegen 39.000 in 1988.

Het percentage jongeren dat tot de beroepsbevolking kan worden gerekend verandert nauwelijks tussen 1988 en 2000 (circa 57%). Het percentage werkenden neemt toe van 48% thans tot 53% rond de eeuwwisseling. In absolute aantallen is echter sprake van een daling van het aantal werkende jongeren in de leeftijd 16-26 jaar van 1,3 tot 1,1 miljoen. In samenhang daarmee zal de werkloosheid onder deze groep te zijner tijd naar verwachting dalen tot circa eenderde van het huidige niveau.

Voorlopig is echter nog sprake van een aanzienlijke werkloosheidsproblematiek. Als wordt uitgegaan van cijfers die geschoond zijn voor bestandsvervuiling moet op dit moment gerekend worden met een jeugdwerkloosheid van 145 - 150.000 personen. Eenderde van deze jongeren is

al langer dan een jaar werkloos. Meisjes en jonge vrouwen zijn daarbij oververtegenwoordigd.

Tabel 3: De ontwikkeling van de jeugdwerkloosheid 1979 - 1988

	werkl. totaal ¹	jeugd werkl ²	aandeel jeugdwerkl
	x 1000 personen		%
1979	281	109	38,8
1980	325	128	39,4
1981	480	198	41,3
1982	655	269	41,1
1983	801	319	39,8
1984	822	319	38,8
1985	761	286	37,6
1986	711	249	35,0
1987	686	226	32,9
1988	685	217	31,7

¹ Cijfers geregistreeerde werkloosheid op grond van de gegevens van de arbeidsbureaus

² Jeugdwerkloosheid is hier in verband met de beschikbare cijfers gedefinieerd als werkloosheid van personen <25 jaar. Volgens tabel 1 bedraagt de jeugdwerkloosheid incl. 25 en 26-jarigen 260.000.

1.3. Jeugdwerkloosheid

Tabel 3 geeft een beeld van de verdrievoudiging van de jeugdwerkloosheid in de periode 1979-1984 en de afname sindsdien. Vergelijking met het totaal aantal bij de arbeidsbureaus geregistreeerde werklozen laat zien dat de daling van de werkloosheid sinds 1984 voor een belangrijk deel een daling van de jeugdwerkloosheid is geweest. Het aandeel van jongeren (15-24 jaar) in de werkloosheid is in die periode afgenomen van meer dan 40 tot circa 30 procent.

Wanneer we de jeugdwerkloosheid, zoals geregistreeerd door de GAB's, naar zijn samenstelling bezien, wordt duidelijk dat het specifieke groepen jongeren zijn die met (langdurige) werkloosheid worden geconfronteerd. Jongeren met een zeer laag opleidingsniveau, inclusief schoolverlaters uit het speciaal onderwijs (LOM, MLK) en jongeren die zonder enig diploma van een vervolgopleiding het onderwijs verlaten (drop outs), nemen een bijzonder zwakke positie in op de arbeidsmarkt. Daarnaast lopen jongeren met een op dit moment "verkeerde" opleidings-

richting een verhoogd werkloosheidsrisico. Het gaat dan met name om schoolverlaters uit het huishoud- en lager economisch en administratief onderwijs, en de sociaal-agogische, de humaniora-, kunsten- en de onderwijsopleidingen. Weinig problemen ondervinden jongeren met een beroepsopleiding op middelbaar niveau en jongeren met een opleiding in de technische beroepen, transport e.d.

1.4. Langdurige werkloosheid

Ook de samenstelling van de categorie bij de GAB's geregistreerde langdurig werkloze jongeren laat zien hoe nauw de relatie is tussen (een gebrekkige) opleiding en het risico voor langere tijd werkloos te blijven. Tabel 4 geeft op dit punt gedetailleerde informatie. De laagste opleidingsniveaus blijken in het bemiddelingsbestand zonder baan sterk oververtegenwoordigd en bij de langere werkloosheidsduren wordt die oververtegenwoordiging steeds geprononceerder. Met name de positie van jongeren die nog nooit gewerkt hebben is problematisch. Het ontbreken van werkervaring en het gebrek aan arbeidsritme worden met het toenemen van de duur van de werkloosheid een steeds ernstiger bezwaar, waardoor de kansen op het vinden van een baan steeds geringer worden.

1.5. Drop outs

De laatste jaren bestaat in toenemende mate aandacht voor de schooluitval in het voortgezet onderwijs. De uitvallers uit het lager beroepsonderwijs en het algemeen voortgezet onderwijs (MAVO, HAVO, VWO) komen daarbij naar voren als de meest zorgwekkende groep. Deze jongeren zijn beschikbaar voor de arbeidsmarkt, terwijl ze niet over een diploma voortgezet onderwijs beschikken. Aangezien formele kwalificaties een belangrijke rol spelen bij het vinden van een baan, lopen veel van deze "drop outs" het risico langdurig werkloos te worden of in lagere functies te blijven steken. Op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft het onderzoeks- en adviesbureau Regioplan recent een onderzoek verricht naar de omvang van het verschijnsel.

Tabel 4:

Langdurige werkloosheid van jeugdigen jonger dan 21 jaar naar opleidingsniveau per ultimo dec 88

opleidingsniveau	absoluut					in percentage van het kolom-totaal				
	totaal	>1 jaar	>2 jaar	>3 jaar	>4 jaar	totaal	>1 jaar	>2 jaar	>3 jaar	>4 jaar
mannen										
basis	5472	1928	762	274	86	13	25	33	38	51
onvoltooid vervolg	12199	2903	960	333	70	30	37	41	46	42
mavo	4432	587	87	16	2	11	7	4	2	1
lbo	14486	2129	483	104	10	35	27	21	14	6
havo/vwo	1993	160	27	0	0	5	2	1	0	0
mbo	2670	120	6	1	0	6	2	0	0	0
hbo	35	2	1	1	0	0	0	0	0	0
kandidaats	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
universiteit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
totaal	41287	7829	2326	729	168	100	100	100	100	100
vrouwen										
basis	4638	1921	766	291	86	10	17	22	26	33
onvoltooid vervolg	10226	3435	1314	495	130	22	31	37	44	49
mavo	6748	1122	245	46	2	15	10	7	4	1
lbo	14554	3669	1122	282	45	31	33	32	25	17
havo/vwo	3719	244	32	4	0	8	2	1	0	0
mbo	6513	634	66	8	1	14	6	2	1	0
hbo	68	6	1	0	0	0	0	0	0	0
kandidaats	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
universiteit	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
totaal	46473	11032	3546	1126	264	100	100	100	100	100
mannen en vrouwen										
basis	10110	3849	1528	565	172	12	20	26	30	40
onvoltooid vervolg	22425	6338	2274	828	200	26	34	39	45	46
mavo	11180	1709	332	62	4	13	9	6	3	1
lbo	29040	5798	1605	386	55	33	31	27	21	13
havo/vwo	5712	404	59	4	0	7	2	1	0	0
mbo	9183	754	72	9	1	10	4	1	0	0
hbo	103	8	2	1	0	0	0	0	0	0
kandidaats	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
universiteit	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
totaal	87760	18861	5872	1855	432	100	100	100	100	100

Langdurige werkloosheid van jeugdigen tussen 21 en 25 jaar naar opleidingsniveau per ultimo dec 88

opleidingsniveau	absoluut					in percentage van het kolom-totaal				
	totaal	>1 jaar	>2 jaar	>3 jaar	>4 jaar	totaal	>1 jaar	>2 jaar	>3 jaar	>4 jaar
mannen										
basis	6503	3361	2060	1354	911	10	15	17	20	22
onvoltooid vervolg	14194	6470	3815	2450	1560	21	28	32	35	38
mavo	7156	2589	1253	625	300	11	11	10	9	7
lbo	18963	6825	3663	2042	1128	28	29	30	30	28
havo/vwo	6684	1951	766	300	105	10	8	6	4	3
mbo	9601	1587	405	133	49	14	7	3	2	1
hbo	3160	309	71	11	1	5	1	1	0	0
kandidaats	72	5	1	0	0	0	0	0	0	0
universiteit	886	41	1	0	0	1	0	0	0	0
totaal	67219	23138	12035	6915	4054	100	100	100	100	100
vrouwen										
basis	3862	2318	1538	1022	709	7	10	11	12	13
onvoltooid vervolg	8006	4690	3179	2281	1577	14	19	23	27	30
mavo	7172	2923	1510	845	467	13	12	11	10	9
lbo	13474	7464	4814	3208	2075	24	31	35	38	39
havo/vwo	6275	1880	774	335	140	11	8	6	4	3
mbo	11013	3598	1490	678	281	20	15	11	8	5
hbo	5463	1150	364	62	10	10	5	3	1	0
kandidaats	70	8	1	0	0	0	0	0	0	0
universiteit	919	73	4	0	0	2	0	0	0	0
totaal	56254	24204	13674	8431	5259	100	100	100	100	100
mannen en vrouwen										
basis	10365	5679	3598	2376	1620	8	12	14	15	17
onvoltooid vervolg	22200	11160	6994	4731	3137	18	24	27	31	34
mavo	14328	5512	2763	1470	767	12	12	11	10	8
lbo	32437	14289	8477	5250	3203	26	30	33	34	34
havo/vwo	12959	3831	1540	635	245	10	8	6	4	3
mbo	20614	5285	1895	811	330	17	11	7	5	4
hbo	8623	1459	435	73	11	7	3	2	0	0
kandidaats	142	13	2	0	0	0	0	0	0	0
universiteit	1805	114	5	0	0	1	0	0	0	0
totaal	123473	47342	25709	15346	9313	100	100	100	100	100

Bron: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

In 1985/86 bleek 23% van de uitstroom van de totale populatie uit het LBO en 40% van de uitstroom AVO het dagonderwijs te verlaten zonder diploma. In totaal een aantal van bijna 30.000 jongeren. Daarnaast zijn er nog 6.600 schoolverlaters uit het basisonderwijs en 4.900 deelnemers aan het buitengewoon onderwijs die met de opleiding stoppen. Het Regioplan-onderzoek laat echter zien dat niet al deze jongeren zonder meer als drop outs kunnen worden aangemerkt. Meer dan de helft van de ongediplomeerde uitval uit LBO en AVO stroomt door naar instellingen voor deeltijdonderwijs, met name in de sfeer van het beroepsbegeleidend onderwijs.

Tabel 5 vat de resultaten van het Regioplan-onderzoek in het kort samen. Een uitgebreidere tabel met kerngegevens uit het onderzoek is opgenomen als bijlage bij dit hoofdstuk. De conclusie kan zijn dat van schoolverlaters LBO en AVO circa 13.400 kunnen worden aangemerkt als drop outs, d.w.z. bijna 14%. Het grootste deel hiervan (64%) zijn uitvallers uit de bovenbouw van HAVO en VWO. LBO-uitvallers stromen in overgrote meerderheid (82%) door naar het deeltijd onderwijs. Van uit de lagere trap AVO is dit 45% en vanuit de hogere trap AVO 24%. Inzicht in het percentage ongediplomeerde doorstromers dat in de daaropvolgende deeltijddoopleiding alsnog een diploma behaalt, ontbreekt.

Tabel 5: Uitstroom zonder diploma uit het volledig dagonderwijs naar bestemming (1985/86)

	uitstroom zonder dipl laatste opl	met eerder diploma ¹	uitstr zonder diploma	waarvan: naar deeltijd onderwijs	naar buiten het onderwijs
LBO	13983	93	13890	11322	2568
lagere trap AVO	4106		4106	1859	2247
hogere trap AVO	13986	2600	11386	2786	8600
totaal	32075	2693	29382	15967	13415

¹ Laatste opleiding zonder diploma afgesloten maar in een eerder stadium wel een diploma behaald
Bron: mw. J. Neve, Zonder diploma op weg naar werk.
Regioplan 1989

1.6. Samenvatting

Uit de analyse van de arbeidsmarktpositie voor jongeren (16-26 jaar) blijkt dat ultimo 1988 260.000 jongeren als werkloos stonden ingeschreven bij GAB's. Wanneer rekening wordt gehouden met bestandsvervuiling wordt de jeugdwerkloosheid geschat op ongeveer 150.000.

De jeugdwerkloosheid is geconcentreerd bij laag-opgeleide jongeren (basisonderwijs, onvoltooid vervolgonderwijs, MAVO, LBO). Het percentage laaggeschoolde jongeren dat korter dan één jaar werkloos is, bedraagt 46,6%. Rekening houdend met het feit dat veel jongeren na het beeindigen van hun opleiding en bij het betreden van de arbeidsmarkt enige tijd als werkzoekend staan ingeschreven, is dit reeds een hoog percentage. Van de jongeren, die langdurig werkloos zijn (3 jaar) is 91,1% laaggeschoold.

Wanneer we kijken naar specifieke categorieën jongeren, dan blijkt dat bepaalde categorieën oververtegenwoordigd zijn in de jeugdwerkloosheid. Genoemd zijn de schoolverlaters uit het speciaal onderwijs.

Daarnaast bepaalde categorieën meisjes, waar de combinatie van een laag opleidingsniveau en een weinig gevraagde opleidingsrichting (LHNO, LEAO) oorzaak zijn van hoge en langdurige werkloosheid.

Het meest opvallend zijn echter de werkloosheidsconcentraties onder etnische jongeren, en met name jongeren van Turkse en Marokkaanse herkomst. Bij hen komen problemen van een gebrekkige opleiding, het ontbreken van sociale vaardigheden in de Nederlandse situatie en in een aantal gevallen discriminatie samen, met als gevolg werkloosheidspercentages van 45 - 50 procent.

Er is een duidelijke relatie tussen deze hoge werkloosheidspercentages en het opleidingsniveau: 35-40% van de werkloze jongeren van Surinaamse Antiliaanse herkomst is ongediplomeerd, terwijl van de Turkse en Marokkaanse jongeren, die geen werk hebben, 70 à 80% geen diploma voortgezet onderwijs heeft.

In zijn totaliteit kan het aantal ongediplomeerde jongeren van

ethnische herkomst geschat worden op circa 18.000. Ongeveer de helft woont in de vier grote steden.

Bijlage § 1.5: Kerngegevens ongediplomeerde schoolverlaters

	LBO	1.trap AVO	h.trap AVO	totaal
abs. aantal	2.585	2.247	8.600	13.415
percentages	19%	17%	64%	100%
abs. mannen	1.288	1.077	3.805	6.170
abs. vrouwen	1.279	1.170	4.793	7.242
	abs.aantal	perc.		
LTO	306	19%		
LNO	138			
LAO	672			
LHNO	201			
LMO	1.031			
LEAO/LAVO	220			
brugklas	1.234	17%		
MAVO 2+	88			
HAVO/VWO 2+3	925			
HAVO 4+	5.643	64%		
VWO 4+	2.957			
Totaal	13.415	100%		
abs. aantal				
- 1981/82	19.525			
- 1982/83	17.483			
- 1983/84	17.214			
- 1984/85	12.845			
- 1985/86	13.415			

Bron: J.H. Neve, Zonder diploma op weg naar werk. Regioplan 1989.

HOOFDSTUK 2: HET GEVOERDE BELEID EN BESTAANDE BELEIDSVORMEN

2.1. Prioriteit voor werk boven inkomen

Onder invloed van de explosieve stijging van de werkloosheid, met name de disproportionele werkloosheid onder jongeren, in de eerste helft van de jaren tachtig hebben de achtereenvolgende kabinetten een hoge prioriteit gegeven aan de bestrijding van de jeugdwerkloosheid. Hoofddlijnen van het uitgezette beleid zijn drieërlei: prioriteit voor het aan het werk helpen van jongeren boven het veiligstellen van het niveau van de jeugdinkomens, een meer dan evenredige inzet van het arbeidsmarktinstrumentarium ten behoeve van jongeren en een nauwe samenwerking met de centrale werkgevers- en werknemersorganisaties bij het vergroten van de arbeidsmarktkansen van jongeren, o.a. door het aanbieden van opleidingsmogelijkheden.

De prioriteit die in de afgelopen jaren is gegeven aan werk voor jongeren boven inkomen heeft in de sfeer van het inkomensbeleid geleid tot een reeks van maatregelen met betrekking tot de verlaging van de staffeling van de minimumjeugdlonen en een vermindering van het niveau van en de aanspraak op uitkeringen in het kader van de sociale zekerheid. Ook de opzet van het Jeugdwerkgarantieplan om op den duur voor werkloze jongeren van 16 tot 20 jaar de aanspraak op een uitkering te vervangen door een werkgarantie moet in directe lijn worden gezien met de gestelde prioriteit.

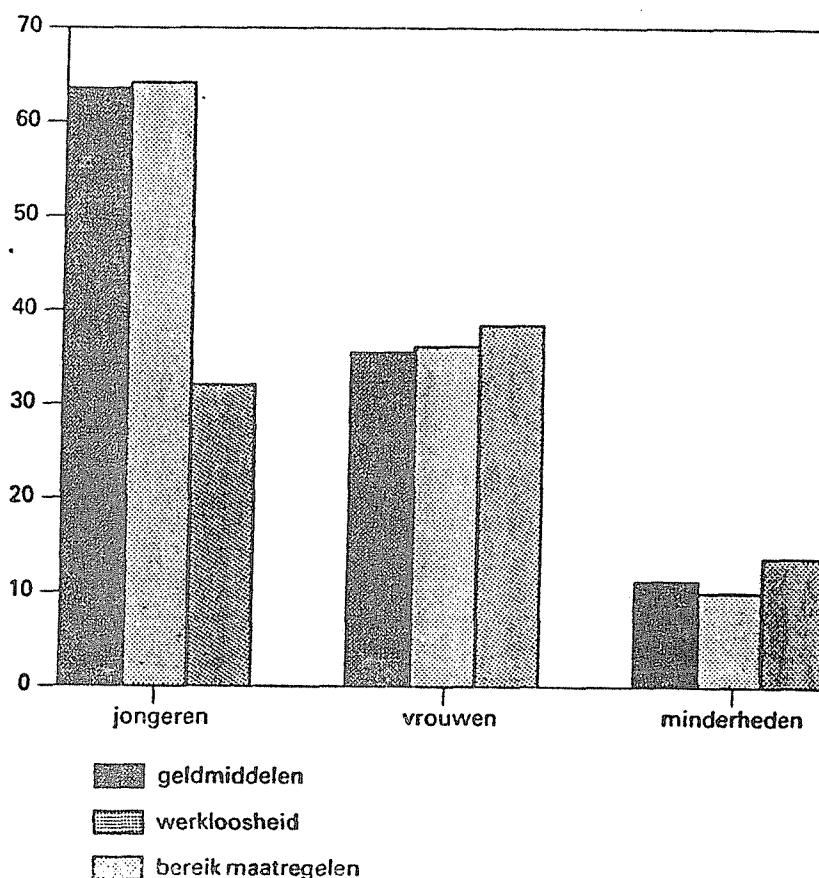
In het vervolg van de onderhavige rapportage zal niet verder op het inkomensbeleid ten aanzien van jongeren worden ingegaan. Het onderwerp valt immers buiten het bestek van deze heroverweging. Volstaan kan worden met de constatering dat het streven naar een op elkaar afgestemd stelsel van jeugdinkomens uit arbeid, in het kader van de sociale zekerheid en in het kader van de studiefinanciering er toe kan bijdragen dat optimale keuzen door en voor jongeren worden gerealiseerd wanneer het gaat om zaken als de afweging tussen een voortgezette opleiding of vroegtijdige deelname aan het arbeidsproces, of de beslissing in aanvullende scholing te participeren.

Ook bij het opmaken van de balans met betrekking tot de voor jongeren getroffen arbeidsmarktmaatregelen is het noodzakelijk de bredere context van het beleid ten aanzien van jongeren in het oog te houden. De meer dan evenredige inzet van arbeidsmarktmaatregelen mag niet los worden gezien van het tegelijkertijd gevoerde restrictieve inkomensbeleid voor deze groep. Daarnaast heeft uiteraard ook de algemene werkgelegenheidsontwikkeling een grote invloed op de beschikbaarheid van voor lager opgeleide jongeren openstaande arbeidsplaatsen.

2.2. Het bereik van maatregelen onder jongeren

Figuur 1, die is ontleend aan de nota "Scholing en werk" (1988), brengt in beeld in welke mate jongeren op dit moment van de bestaande arbeidsmarktmaatregelen gebruik maken. Zowel uitgedrukt in geld als in aantal toepassingen van maatregelen blijken jongeren twee maal zo veel te profiteren als men op grond van hun aandeel in de werkloosheid zou mogen verwachten.

Figuur 1: Aandeel van categorieën in maatregelen en werkloosheid (in procenten van het totaal)

Ter vergelijking is ook het aandeel van een tweetal andere categorieën weergegeven. De deelname van deze twee, vrouwen en minderheden, is in grote lijnen wel naar evenredigheid.

Tabel 6: Bereik van arbeidsmarktmaatregelen onder jongeren (<27 jaar) in procenten van het totaal

	aandeel jongeren in de doelgroep	aandeel in de maatregel
<u>Oriëntatie en schakeling</u>		
Prev.schoolverz.	100	100
Voort. schoolverl.	100	100
Meisjesbeleid	100	100
<u>Scholing</u>		
CBB	35	50
C(A)VV	35	50
KRS	35	40
PBVE	35	40
BVJ	100	100
SBL	100	100
Leerl.bouwpl.	100	100
JBJ	100	100
<u>Werkervaring en arbeidsinpassing</u>		
GWJ/JWG	100	100
JOB	100	100
Verm/Moor	15	25
MOA	25	50
WVM	30	40
SAJO	100	100

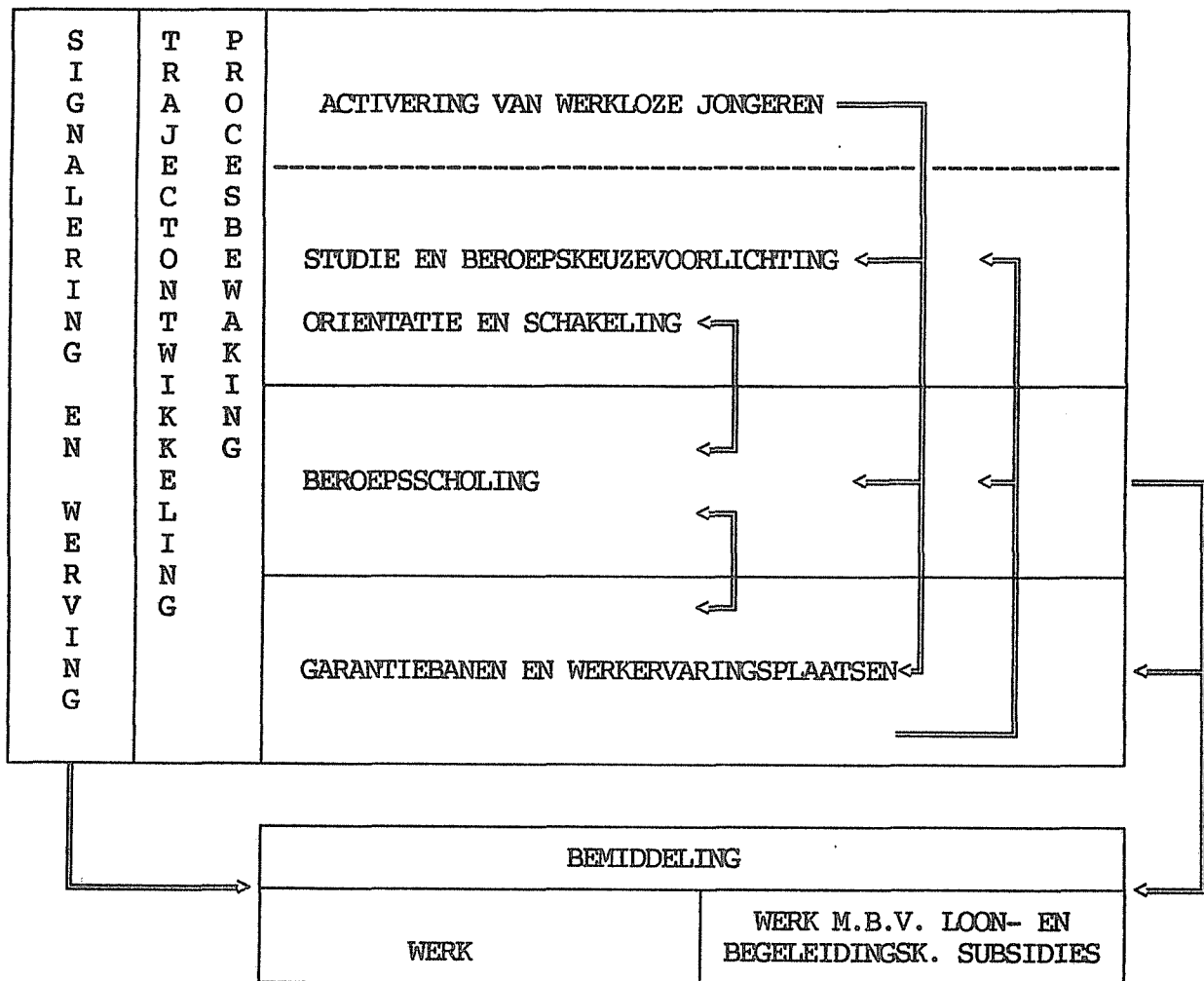
Bron: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Ook bezien naar het bereik van een aantal afzonderlijke maatregelen is de oververtegenwoordiging van jongeren in het arbeidsmarktinstrumentarium duidelijk (zie tabel 6). Enerzijds is sprake van een aantal maatregelen dat exclusief op jongeren van toepassing is, en anderzijds is het bereik van de overige maatregelen onder jongeren groter dan hun aandeel in de doelgroep. Een complete inventarisatie van arbeidsmarktgerichte maatregelen die relevant zijn voor jongeren is opgenomen in bijlage C.

2.3. Een indeling van maatregelen in drie clusters

De werkgroep heeft getracht de geïnventariseerde maatregelen en activiteiten zo veel mogelijk systematisch te ordenen. Als denkkader daarbij heeft het schema gediend dat hieronder is weergegeven.

SCHEMA: TRAJECTEN VOOR DE TOELEIDING VAN WERKLOZE JONGEREN NAAR WERK

Uitgangspunt van het schema is dat voor de toeleiding van werkloze jongeren naar werk zeer verschillende typen van voorzieningen gehanteerd worden c.q. kunnen worden. Afhankelijk van de aard van de

problematiek van betrokkene wordt een "traject" door deze voorzieningen uitgezet. Daarbij kan sprake kan zijn van activering, van oriëntatie op zijn beroepsmogelijkheden, voorschakeling naar een reguliere opleiding, het volgen van scholing of een opleiding en het opdoen van werkervaring.

In de rest van dit hoofdstuk worden de geïnventariseerde maatregelen en projecten in drie clusters ondergebracht. In de eerste plaats wordt een aantal activiteiten in de sfeer van activering, oriëntatie op en toeleiding naar reguliere voorzieningen besproken. Deze komen aan de orde in § 2.4. Een cluster van scholings- en opleidingsmaatregelen, waarbij het leerlingwezen centraal staat, komt aan de orde in § 2.5. En in § 2.6. worden de maatregelen besproken die zijn gericht op het opdoen van werkervaring en op arbeidsinpassing. Een overzicht van alle geïnventariseerde maatregelen en experimenten met de financiële middelen die er mee zijn gemoeid in de periode '89-'93 is opgenomen in tabel 7.

2.4. Activering, oriëntatie en schakeling

2.4.1. Studie- en beroepskeuzevoorlichting

Een eerste instrument in deze sfeer is de studie- en beroepskeuzevoorlichting. SBKV beoogt zowel scholieren, schoolverlaters als herintreders een verantwoorde beslissing te laten nemen met betrekking tot de keuze van studie en beroep en de voorbereiding daarop. Voor het terrein van de school- en beroepskeuze geldt evenzeer als voor het hier voor besproken onderdeel van de oriëntatie- en schakelvoorzieningen dat het terrein zeer verbrokken is en dat er een groot aantal actoren werkzaam is. Met het oogmerk te komen tot een betere afstemming van de in het veld werkzame actoren en een efficiëntere besteding van de beschikbare middelen, hebben de ministers van O&W en SZW in samenspraak met sociale partners in het kader van het Centraal Bestuur Arbeidsvoorziening i.o. een concept-beleidsnotitie "Regionalisatie Studie- en Beroepskeuzevoorlichting" voorbereid. Deze is voor commentaar aan het veld aangeboden.

De notitie maakt een onderscheid tussen eerstelijns studie- en beroepskeuzevoorlichting en tweedelijns SBKV. De eerstelijns SBKV wordt voor onderwijsvolgenden verzorgd door de onderwijsinstellingen en voor werkzoekenden door de gewestelijke arbeidsbureau's. Verwacht wordt dat op middellange termijn een zekere versterking van de SBKV binnen de onderwijsinstellingen zal optreden door processen van schaalvergroting.

Tabel 7: Geïnterpreteerde maatregelen en kosten 1989-1993

	depar- tement	1989	begr. 1990	1991	1992	1993
<u>ACTIVERING ORIENTATIE EN, SCHAKELING</u>						
1. Preventie schoolverzuim (Onderwijsvoorrrangsbeleid) O&W		4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
2. Projecten voortijdige schoolverlaters O&W		8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
3. Toeleidingsprojecten (meisjes, VSO, bouwvakkers) WVC		0,4	0,3	0	0	0
4. voorportaalprojecten minderheden WVC		1,1	2,5	2,5	2,5	2,5
5. Voorschakelprojecten meisjesbeleid SZW		3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
6. Emancipatieprojecten technische beroepen SZW		1,0	0	0	0	0
7. TIM-project SZW		0,2	0	0	0	0
8. Experimenten WOM SZW		0,3	0	0	0	0
9. Methodieontwikkeling VSO/MLK en NCWV SZW		0,5	0	0	0	0
10. Artikel 36 WWV SZW		30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
11. Studie- en beroepskeuze- voorlichting SZW		10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
	O&W	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
<u>SCHOLING</u>						
12. KMBO O&W		147,0	147,0	147,0	147,0	147,0
KMAO LaVi		3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
13. Leerlingwezen O&W		471,2	496,5	502,6	503,8	504,1
	LaVi	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2
14. Ontwikkelingsplan LLW O&W+LaVi		23,4	23,4	23,4	23,4	23,4
15. Bijdrageregeling Vakop- leiding Jeugdigen SZW		221,9	235,7	234,2	233,0	233,0
16. Subsidie bevordering LLW BiZa		15,0	15,0	12,0	12,0	12,0
17. Leerlingbouwplaatsen VROM		2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
18. Jongeren bouwen voor jongeren WVC		10,3	10,2	10,4	10,7	10,7
19. Primaire Beroepsgerichte Volwasseneneducatie O&W/SZW		60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
20. Centra Beroepsoriëntatie Beroepsoefening SZW		35,6	35,6	35,6	35,6	35,6
21. Centra Vakopleiding Volwassenen SZW		68,5	68,5	68,5	68,5	68,5
22. Kaderregeling scholing SZW		211,3	211,3	211,3	211,3	211,3
<u>Werkervaring</u>						
23. Regeling Vermeend/Moor SZW		170,0	518,5	518,5	518,5	518,5
24. JOB-plan SZW		39,1	23,0	0	0	0
25. JWG/Tijdelijke voorzie- ning SZW		72,4	84,4	100,2	124,0	175,5
26. SAJO-regeling BiZa		50,0	50,0	(64,6)	(74,6)	(81,8)

In de sfeer van de tweedelijns school- en beroepskeuzevoorlichting onderscheidt de notitie een groot aantal actoren. In de eerste plaats zijn er de particuliere instellingen voor studie- en beroepskeuze die door de rijksoverheid (SZW/O&W) worden gesubsidieerd in het kader van de Rijkssubsidieregeling Beroepskeuzevoorlichting 1986. Daarnaast zijn ook de Regionale Organen voor het Leerlingwezen actief. Deze verzorgen primair de voorlichting aan (potentiële) LLW-deelnemers, maar hebben geleidelijk hun taak uitgebreid tot andere vormen van beroepsonderwijs en tot het verzorgen van trajectbegeleiding voor deelnemers aan het LLW. Een derde categorie actoren zijn de relatief nieuwe Regionale Educatieve Centra die studie- en beroepskeuzevoorlichting verzorgen voor deelnemers aan de algemene en beroepsgerichte volwasseneneducatie. Een vierde categorie vormen de Vrouw- en Werkwinkels die SBKV voor herintredende vrouwen verzorgen. Tenslotte moeten nog de Contactcentra Onderwijs Arbeidsmarkt worden genoemd die coördinerende en stimulerende taken op dit terrein vervullen.

Voor deze lappendeken van tweedelijnszorg op het terrein van de studie- en beroepskeuzevoorlichting stelt de notitie een regionale structuur voor, gebaseerd op de regio's van de arbeidsvoorzieningsorganisatie. De huidige particuliere bureau's voor SBKV en de regionale organen Leerlingwezen zouden in de op te zetten regionale dienstencentra SBKV moeten samengaan. Regionale Dienstencentra zullen eveneens (vooralsnog voor drie jaar) de platformfunctie Onderwijs-Arbeid van de COA's gaan vervullen. Daartoe worden de COA-secretariaten als onderscheiden eenheid bij de RDC's ondergebracht. De Regionale Educatieve Centra kunnen vooralsnog op facultatieve basis participeren. De besluitvorming over de Vrouw-en-Werkwinkels moet worden gezien bij het expireren van de huidige subsidieregeling in 1991. Het proces van samenvoeging van de andere betrokken instellingen zou zich in de periode 1991-1993 moeten voltrekken.

Financiering van de regionale dienstencentra zou volgens de notitie dienen te geschieden binnen de huidige budgetten van O&W en Arbeidsvoorziening via een combinatie van contractsubsidies (voor activiteiten

ten behoeve van de doelgroepen onderwijsvolgenden en werkzoekenden) en activiteitsubsidies ten behoeve van doelgroepen die (nog) geen onderwijs volgen, dan wel (nog) geen werkzoekende zijn. Op dit moment gaat het om een bedrag van circa f 15 mln. uit O&W-middelen en circa 10 mln Arbvo-middelen ten behoeve van de Rijkssubsidieregeling Beroepskeuzevoorlichting 1986, een bedrag van f 14,6 mln ten behoeve van de regionale organen LLW ten laste van de O&W-begroting en een bedrag van f 10 mln voor de Regionale Educatieve Centra. Het voornemen bestaat in de fusie-periode een additionele stimuleringssubsidie te verstrekken tot een totaal van f 1,4 mln op jaarbasis.

2.4.2. Activering en schakeling

Voor de opvang van bepaalde groepen jongeren zoals langdurig werkloze jongeren en jongeren die het onderwijs zonder diploma hebben verlaten zijn de afgelopen jaren zowel door het ministerie van WVC als door de ministeries van O&W en SZW voorzieningen getroffen, vooral in de vorm van experimentele projecten. Tabel 7 geeft onder de nrs. 1-9 een opsomming van de door de rijksoverheid gesubsidieerde projecten die de heroverwegingswerkgroep heeft geïnventariseerd. In totaal is circa f 19 mln. op jaarbasis met dergelijke projecten gemoeid, nog afgezien van de middelen die in het kader van artikel 36 WWV beschikbaar worden gesteld aan gemeenten.

In veel gevallen is de primaire doelstelling eenvoudig opvang. Daarnaast hoopt men met deze projecten de mogelijkheden voor vervolgonderwijs en de kansen op de arbeidsmarkt te verbeteren. Een probleem is dat bij een groot deel van deze jongeren de motivatie om opnieuw een school te bezoeken gering is. Vanuit de instellingen die zich met arbeidsoriëntatie en opvang projecten bezighouden worden pogingen gedaan jongeren opnieuw te motiveren en te activeren voor de optie leren of werken.

Voor jongeren zonder voldoende vooropleiding die vaak al langdurig werkloos zijn is de stap naar scholing of werk niet in een keer te realiseren. Daarom zijn op beperkte schaal activiteiten ontwikkeld waarin ze zich kunnen oriënteren op hun toekomstige mogelijkheden op de arbeidsmarkt. De bestaande schakelvoorzieningen zijn gericht op

schakeling naar opleiding of beroep. Onder andere het jeugd- en jongerenwerk is de laatste paar jaar een steeds belangrijker signaleringsfunctie en begeleidende functie gaan vervullen ten behoeve van het onderwijs- en arbeidsmarktcircuit. De welzijnsvoorzieningen blijken een deel van deze jongeren te bereiken; perspectief op werk kunnen zij echter niet bieden. Anderzijds bereiken educatieve en bemiddelingsinstanties langdurig werkloze jongeren relatief slecht. Langdurig werkloze jongeren die een beroepsopleiding of bijv. de primaire opleiding in het leerlingwezen willen volgen voldoen bovendien vaak niet aan de eisen die de opleidingsorganisatie of de werkgever stelt.

Om dit probleem op te lossen zijn er mogelijkheden schakelende programma's te volgen op de streekscholen voor beroepsbegeleidend onderwijs. Ook via de PBVE zijn de laatste jaren extra schakelmogelijkheden op de markt gekomen. Via het KMBO, dat drempelloos is, kan worden doorgestroomd naar het MBO. Het vormingswerk tenslotte is een voorziening die zich sterk richt op kansarme jongeren.

2.4.3. Experimenten

In een aantal regio's wordt vanaf 1986 geëxperimenteerd met de toeleiding van langdurig werkloze jongeren naar scholing en regulier werk via een zo kort mogelijk voorbereidend traject. Een goed voorbeeld is het door de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gesubsidieerde experiment Werkontwikkelings Maatschappijen (WOM). Dit project heeft als doelstelling het slechten van de barrière tussen verschillende voorzieningen en het toegankelijk maken van bemiddelings- en educatieve instellingen voor langdurig werkloze jongeren.

In de evaluatie van dit experiment is gebleken dat de werkwijze een goede bijdrage kan leveren aan het beleid ten behoeve van langdurig werklozen. Het ontwikkelen van intensieve individuele voorschakeltrajecten, uitmondend in scholing en arbeidsinpassing blijkt zeer doeltreffend te zijn voor het bereiken van de moeilijke doelgroep binnen het bestand langdurig werkloze jongeren. Daarnaast blijkt het bereik van de bestaande voorzieningen te kunnen worden vergroot door

een betere samenwerking en afstemming van alle betrokken voorzieningen en instanties (netwerk-vorming).

Vergelijkbare conclusies komen naar voren in de evaluatie van de voorportaalprojecten jeugdige minderheden en de evaluaties van "toeleidings"experimenten in Noord-Brabant. Centrale punten zijn ook hier gelegen in de infrastructuur, namelijk dat als belangrijke voorwaarden gelden: een individueel gericht aanbod en begeleiding (individuele trajectbenadering) en een goed georganiseerde en geformaliseerde samenwerking tussen onderwijs, arbeidsmarkt en welzijnswerk.

Een tweede groep werkloze jongeren voor wie op dit moment extra aandacht aan toeleiding naar regulier werk op experimentele basis wordt gegeven, is de groep schoolverlaters uit het voortgezet speciaal onderwijs (VSO). Vooral op provinciaal niveau wordt bekeken op welke wijze de steeds verder verslechterende werkgelegenheidspositie van VSO-schoolverlaters kan worden aangepakt.

Ook voor andere specifieke groepen jongeren zoals jeugdige minderheden en laaggeschoolde meisjes zijn er diverse oriëntatie- en voorschakelprojecten. Vanaf 1988 zijn nieuwe financiële middelen beschikbaar gesteld. Al deze projecten bieden oriëntatie-en schakelprogramma's die, naast activering van de betrokken jongeren tot doel hebben: het vergroten van algemene vaardigheden en kennis; voorbereiding op herintrede in het onderwijs; voorbereiden op deelname aan de arbeidsmarkt (toeleiding naar laaggeschoold werk) of combinaties hiervan.

Het terrein overziend, dringen de volgende conclusies zich op. Het beleid rond oriëntatie en voorschakeling is voor een belangrijk deel van tamelijk recente datum. Het aanbod heeft nog in belangrijke mate een experimenteel karakter en is tamelijk versnipperd en verkokerd. Sociaal-culturele voorzieningen, vormings- en scholingsvoorzieningen en lokale initiatieven krijgen langs verschillende wegen en onder diverse voorwaarden subsidies. Tenminste drie departementen (SZW, O&W, WVC) hebben op dit terrein eigen budgetten.

Nu de uitkomsten van de eerste experimenten in dezelfde richting wijzen (individuele traject-begeleiding, netwerkvorming, nadruk op

educatie en arbeid als laatste stappen) lijkt het gewenst dat op termijn wordt gekomen tot een beter gestructureerd en regionaal gecoördineerd aanbod. Een aanzet hiertoe is gemaakt met PVBE. PVBE is een coördinerende maatregel waarbij op regionaal niveau een samenhangend aanbod wordt gerealiseerd, samengesteld uit de mogelijkheden aan activiteiten van bestaande voorzieningen. Door een koppeling van middelen en voorzieningen worden de educatieve mogelijkheden vergroot.

2.5. Scholingsmaatregelen

Binnen het jeugdwerkgelegenheidsbeleid dat de overheid in overleg met sociale partners sinds 1982 heeft ontwikkeld, heeft het verhogen van de scholingsgraad van jongeren een hoge prioriteit gekregen. Gelet op de kenmerken en perspectieven van de doelgroep van moeilijk plaatsbare jongeren op de arbeidsmarkt op dit moment en de te verwachten ontwikkelingen in komende jaren, geldt prioriteit voor het verhogen van het kwalificatieniveau van werkloze jongeren en jonge schoolverlaters tot minimaal het niveau van het primair leerlingwezen.

Voor het realiseren van deze doelstelling staan in de eerste plaats de reguliere onderwijsvoorzieningen ter beschikking. Naast het leerlingwezen zijn in dit verband in kwantitatief opzicht met name ook het kort middelbaar beroepsonderwijs en een aantal in-service opleidingen van belang. Het aantal deelnemers aan het primair en voortgezet leerlingwezen in de leeftijdscategorie 16-26 jaar kan op basis van het aantal geregistreerde leerovereenkomsten dit moment geschat worden op circa 95.000. Het aantal leerlingen volle tijd KMBO in dezelfde leeftijdsgroep op 25.000. Het aantal leerlingen in in-service opleidingen in de gezondheidszorg bedraagt circa 35.000 (nadere gegevens zijn te vinden in bijlage B).

2.5.1. Het leerlingwezen

Met de economische teruggang is het aantal deelnemers in het leerlingwezen aan het eind van de jaren zeventig en het begin van de jaren aanvankelijk sterk gedaald. Gezamenlijke inspanningen van overheid en

sociale partners, onder andere vastgelegd in de aanbevelingen van de Stichting van de Arbeid van 1984, hebben geleid tot een ommekeer. De

financiële bijdrage van de overheid daarbij is zeer aanzienlijk. Ten behoeve van de theorie-component en de begeleiding door de landelijke organen op de praktijkplaatsen van het leerlingwezen staat momenteel circa f 470 mln. op de O&W-begroting. De praktijkcomponent wordt door SZW gesubsidieerd tot een bedrag van circa 240 mln.

De in het kader van bovengenoemd stichtingsaccord voorgenomen verdubbeling van de instroom in het primair leerlingwezen ten opzichte van 1982 is inmiddels gerealiseerd. Eind 1987 bedroeg de instroom 51.000 tegenover 25.000 in 1982.

Hoewel de aanvankelijke doelstelling dus is gerealiseerd, is er een aantal punten in de ontwikkeling van het leerlingwezen die blijvend aandacht vergen. Zowel in de rapportage van de tripartiete werkgroep "Scholing" van de Stichting van de Arbeid van november 1987 als in het "Ontwikkelingsplan leerlingwezen" en in de nota inzake de omzetting van de WIR-gelden (additionele scholing) wordt een aantal genoemd.

Een eerste aandachtspunt is de instroom in het leerlingwezen. Het aandeel van de traditionele instroom in het leerlingwezen, LBO en MAVO, is inmiddels teruggelopen van ruim 80% naar ruim 60%. Deze trend zal zich voortzetten, mede door de te verwachten daling van de uitstroom uit LBO en MAVO. Bedroeg deze uitstroom in 1983 nog 54.000 (gediplomeerden), in 1988 was deze reeds gedaald tot 40.000 en zal naar verwachting verder dalen tot 24.000 in 1995 (bron: CPB 1988). Uitgaande van handhaving van de huidige omvang van het leerlingwezen en van een gelijkblijvend aandeel van instroom in het leerlingwezen vanuit MAVO en LBO (circa 65%), moet derhalve rekening worden gehouden met een daling van het aandeel van de traditionele instroom in het leerlingwezen tot circa 30% in 1995. In absolute getallen betekent dit een daling van de instroom in het leerlingwezen van circa 15.000 in 1995 ten opzichte van 1988. Naar het zich laat aanzien zal het volume dus aanzienlijk slinken door de demografische ontwikkeling, tenzij nieuwe deelnemersgroepen worden bereikt.

Het gezamenlijk streven van overheid en sociale partners is om die reden gericht op het bevorderen van een niet-traditionele instroom. Het aandeel uitvallers uit HAVO/VWO en beroepsonderwijs MBO/KMBO dat vervolgens in het leerlingwezen instroomt, stijgt reeds en kan via versterking van de voorlichting en intensivering van de werving verder vergroot worden. Verwachte groeimogelijkheden zijn er verder vanuit culturele minderheden (thans 2%), vrouwen en meisjes (thans 25%) en in tweede instantie jongvolwassenen (werkenden en werklozen). De toeleiding en begeleiding van personen met een onvoldoende niveau van vooropleiding en het opheffen van beperkende voorwaarden bij de instroom in voortgezette opleidingen worden in dit verband genoemd als punten van aandacht.

Een aantal maatregelen is op dit moment in voorbereiding. In de Bijdrageregeling Vakopleiding Jeugdigen is de leeftijdsgrens bijgesteld en wordt op termijn losgelaten en wordt een specifieke voorziening geboden voor het vergroten van de instroom van allochtonen in alle LLW-opleidingen. Ook in het kader van de aanwending van de 250 miljoen WIR-gelden is er aandacht voor een versterking van het leerlingwezen. De extra middelen voor de Primaire Beroepsgerichte Volwasseneneducatie zijn met name bestemd voor de bevordering van de deelname van participanten aan de heroriënteringsgesprekken voor het werven van extra praktijkleerplaatsen voor PBVE-deelnemers. Daarnaast is er aandacht voor de invoering van trajectmanagement en zijn middelen beschikbaar gesteld voor een uitbreiding van de instroom in de PBVE zelf.

Een tweede aandachtspunt is de vergroting van de kwaliteit en diversiteit van de opleidingen in het kader van het leerlingwezen, mede met het oog op de veranderende kwalificatie-eisen. Het leerlingwezen kent nu circa 300 beroepsopleidingen. Desalniettemin zijn er nog steeds witte vlekken in het aanbod. Het betreft met name beroepen in de collectieve sector en, zowel in markt- als collectieve sector, beroepen op een wat hoger scholingsniveau waarvoor voortgezette opleidingen gewenst zijn.

Een derde aandachtspunt is het tegengaan van de uitval uit het leerlingwezen. Volgens recente schattingen bedraagt de tussentijdse uitval uit het leerlingwezen circa 25%. Opvallend is in dit verband dat de uitval in sommige sectoren veel geringer is.

Gesuggereerde maatregelen zijn een betere begeleiding van categorieën jongeren met een onevenredig risico voor voortijdige uitval (met name ongediplomeerde LEO-instroom), een modulering van de opleiding en een betere aansluiting theorie-praktijk. In het kader van de BVJ wordt de opleidingsfondsen gevraagd actieplannen op te stellen gericht op een vergroting van het rendement van de opleidingen en op een vermindering van de uitval.

Een aantal van de hier genoemde elementen is opgenomen in het Ontwikkelingsplan leerlingwezen. In het ontwikkelingsplan is de flexibilisering en modulering van het leerlingwezen een centraal onderdeel. Doel van de modulering van opleidingen is het mogelijk maken per onderdeel van de opleiding van een actualisering van de inhoud, het aanbieden op maat gesneden leertrajecten, het bevorderen van afstemming tussen verwante opleidingsgebieden en de mogelijkheid om programma-elementen van het leerlingwezen in te kunnen zetten buiten de kaders van het leerlingwezen, bijvoorbeeld in de basiseducatie. Om de toegankelijkheid te vergroten moet er uiteindelijk een gemoduleerde opzet komen van alle opleidingsprogramma's met een bijbehorende kwalificatiestructuur gebaseerd op deelcertificaten.

2.5.2. Aan het leerlingwezen gerelateerde maatregelen

De voornaamste financiële bijdragen voor het leerlingwezen zijn afkomstig van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen (en Landbouw en Visserij). Daarnaast heeft het ministerie van SZW de Bijdrageregeling Vakopleiding Jeugdigen voor de praktijkcomponent. Naast deze twee grote financieringsstromen bestaan nog een aantal kleinere: De regeling Jongeren Bouwen voor Jongeren van WVC, de regeling Leerlingbouwplaatsen van VROM, de Subsidieregeling Bevordering Leerlingwezen bij de overheid van Binnenlandse Zaken en een aantal

projecten die onder Landbouw en Visserij ressorteren: tijdelijke karakteristiek van deze regelingen gegeven.

In de regeling Jongeren Bouwen voor Jongeren van het departement van WVC kunnen twee facetten worden onderscheiden. Enerzijds is het een investeringsregeling die beoogt een bijdrage te leveren aan de verbetering van accommodaties voor het jeugd- en jongerenwerk. Uit de evaluatie van de regeling blijkt dat deze op dit punt redelijk effectief is geweest, zij het dat nog wel wat verbeteringen mogelijk zijn. Op redelijk grote schaal zijn investeringsbedragen van derden "uitgelokt". Dit facet van de regeling valt overigens buiten het bestek van de onderhavige heroverweging.

Een tweede doelstelling is het creëren van de mogelijkheid voor langdurig werkloze jongeren om scholing en werkervaring op te doen, teneinde hun kansen op de arbeidsmarkt te verbeteren. Projecten moeten daartoe worden uitgevoerd als leerlingbouwplaats in het kader van het LLW. Tenminste 60% van de leerlingen moet langdurig werkloos zijn. Ook op dit punt blijkt de regeling redelijk succesvol te zijn, zij het dat het geleidelijk meer inspanning vergt om voldoende langdurig werkloze leerlingen te werven.

Een tweede regeling die in het kader van de heroverweging is gezien betreft de regeling Leerlingbouwplaatsen van het departement van VROM. De regeling heeft tot doel opdrachtgevers in de bouw (dus niet werkgevers) te stimuleren bouwprojecten als leerlingbouwplaats te laten uitvoeren. Geconstateerd kan worden dat ondanks het bestaan van de regeling het aantal leerlingen op leerlingbouwplaatsen is teruggelopen van circa 2000 in 1983 tot circa 900 in 1987, terwijl het beeld voor 1988 nog somberder is.

In november 1988 is in overleg tussen het kabinet en het Bouwberaad een tripartiete werkgroep ingesteld die heeft nagegaan op welke wijze een extra impuls aan de leerlingbouwplaatsen kan worden gegeven. Deze werkgroep heeft in maart jl. zijn rapport uitgebracht. Een belangrijk voorstel was de overdracht van de uitvoering van de regeling van de Rijksgebouwendienst naar de Stichting Vakopleiding Bouwbedrijf (SVB), onder verantwoordelijkheid van sociale partners, met daar aan gekoppeld het voorstel de SVB jaarlijks een beleidsplan bij de minister van VROM van 5 april jl zijn de voorstellen van de werkgroep overgenomen.

Immiddels is een begin gemaakt met de uitvoering. Het eerste beleidsplan van het SVB zal de periode vanaf augustus 1989 betreffen.

De subsidieregeling Bevordering Leerlingwezen bij de overheid van het departement van Binnenlandse Zaken is een derde regeling die door de heroverwegingswerkgroep is gezien. De regeling geeft, in aanvulling op de Bijdrageregeling Vakopleiding Jeugdigen een subsidie aan werkgevers van f 5000 per leerovereenkomst voor een periode van maximaal drie jaar. Onder invloed van de regeling is de afgelopen jaren een aanzienlijke stijging van het aantal leerlingplaatsen bij de overheid opgetreden. Sinds augustus 1988 wordt de regeling uitgevoerd door het Arbeidsmarkt- en Opleidingsfonds voor de overheid en niet langer door het ministerie van Binnenlandse Zaken zelf. Daarmee is de subsidiëring van leerarbeidsovereenkomsten bij de overheid in feite vergelijkbaar geworden met de ondersteuning van het leerlingwezen door O&O-fondsen van werkgevers en werknemers in andere bedrijfstakken, via middelen waarover in het kader van het arbeidsvoorwaardenoverleg afspraken zijn gemaakt.

Ook onder Landbouw en Visserij ressorteren, afgezien van de reguliere LLW-opleidingen enkele specifieke projecten in het kader van het leerlingwezen. Het project tijdelijke arbeidsplaatsen bij Staatsbosbeheer in het kader van het leerlingwezen is in eerste aanzet gericht op het inlopen van het tekort aan gekwalificeerd personeel in deze sector, dat mede is ontstaan doordat het onderhoud van de bossen extra wordt gestimuleerd. Zodra de kwalitatieve discrepantie tussen vraag en aanbod is opgelost, zullen de leerlingplaatsen een structureel karakter hebben in het kader van het reguliere leerlingwezen.

Een aantal speciaal op vrouwen en deelnemers uit etnische minderheden gerichte projecten vormt in feite een combinatie van door O&W verzorgde voorschakeling in het kader van de basiseducatie en reguliere LLW-opleidingen in het kader van de Primaire beroepsgerichte Volwasseneneducatie.

2.5.3. Overige scholingsmaatregelen

Tabel 6 liet zien dat jongeren ook van de overige scholingsvoorzieningen meer dan proportioneel gebruik maken. De afgelopen jaren is op het terrein van arbeidsmarktgerichte scholingsvoorzieningen een aanzienlijke mate van stroomlijning gerealiseerd. Voor wat betreft de scholing op het terrein van de arbeidsvoorziening zijn de subsidie-middelen in belangrijke mate geconcentreerd in één algemene voorziening: de Kaderregeling Scholing. In deze regeling gaat op dit moment ruim f 210 mln. om. Het gezamenlijke scholingsbeleid van de departementen van O&W en SZW voor minder kansrijke volwassenen heeft de afgelopen jaren zijn structuur gekregen in de Primaire Beroepsgerichte Volwasseneneducatie. De PBVE bevordert de totstandkoming op regionaal niveau van een samenhangend voorzieningenaanbod in de sfeer van oriëntatie, schakeling en beroepskwalificatie, waarbij zo veel mogelijk gebruik gemaakt wordt van de bestaande infrastructuur, zowel van het leerling-wezen en het dag-\avondonderwijs als van de Arbvo-voorzieningen (CBB's en C(A)VW's) en particuliere opleidingen. Een verdere stroomlijning is recent gerealiseerd in de vorm van een afstemming van de toelatingsvoorwaarden voor de PBVE op die van het Jeugdwerkgarantieplan en de Tijdelijke voorziening (zie 2.6).

2.6. Arbeidsinpassing en het opdoen van werkervaring

Het afgelopen jaar zijn belangrijke stappen gezet om ook te komen tot een stroomlijning van het op dit moment voor de arbeidsbureaus beschikbare instrumentarium van loonkostensubsidies ten behoeve van de plaatsing van langdurig werklozen in reguliere banen. De Wet Vermeend/Moor en de bijbehorende Maatregel Langdurig Werklozen, de Maatregel Ondersteuning Arbeidsinpassing en de Werkgelegenheid Verruimende Maatregel zijn in juli 1989 geïntegreerd in een gewijzigde Wet Vermeend/Moor en de daaraan gekoppelde subsidieregeling bevordering arbeidsinpassing. Naar verwachting zal ook de enige jeugdspecifieke maatregel, het Jeugdontplooingsbanenplan aan deze integratie worden

toegevoegd. Besluitvorming hierover vindt plaats in het najaar van 1989.

Deze regeling zal geen leeftijdsgrenzen kennen en van toepassing zijn op personen die langer dan twee jaar werkloos zijn. Voor werkloze etnische minderheden en ex-deelnemers aan het Jeugdwerkgarantieplan en de Tijdelijke voorziening (zie onder) zal de werkloosheidsduur worden gesteld op één jaar. De regeling zal zowel voorzien in een vrijstelling van werkgeverspremies sociale zekerheid voor de duur van maximaal 4 jaar als in een begeleidingskostensubsidie die naar gelang van de duur van de werkloosheid f 4000 of f 6000 kan bedragen. Het totaal aantal toepassingen wordt geraamd op circa 18.000 per jaar. Indien ook de JOB-regeling wordt geïntegreerd zal het aantal toepassingen circa 25.000 kunnen bedragen. Uitgaande van het huidige bereik onder jongeren van de MOA, de MLW, de WVM en de JOB-regeling (zie tabel 6) mag verwacht worden dat de arbeidsbureaus er toe zullen tenderen de regeling in aanzienlijke mate op jongeren toe te passen.

Bij jongeren met een afgebroken opleiding bestaat het risico dat arbeidsinpassing zonder meer slechts in beperkte mate effectief zal zijn. Ervaringen met het Jeugdonthoelingsbanenplan (JOB) laten zien dat na afloop van de subsidieperiode slechts de helft van de jongeren nog een werkkring had. Mogelijkheden voor een combinatie van toepassing van de geïntegreerde regeling met deelname aan aanvullende scholing verdienen in dergelijke gevallen serieuze aandacht.

De Kaderregeling Arbeidsinpassing opent tevens de mogelijkheid voor de subsidiëring van werkervaringsplaatsen, zowel in de markt-als in de collectieve sector. Het gaat hier om tijdelijke plaatsen binnen bedrijven en instellingen, die uitsluitend bestemd zijn voor participanten aan de heroriënteringsgesprekken. Bedoeling is dat de deelnemers gedurende maximaal een jaar werkervaring kunnen opdoen, teneinde hun kansen op een reguliere baan te vergroten. Gezien het vereiste van een werkloosheidsduur van minimaal drie jaar is de betekenis voor de jongste leeftijdscategorieën beperkt. De groep jonger dan 21 jaar vormt slechts één procent en de groep 21-25 jaar negen procent van de totale doelgroep. Wel zal in de regeling worden bepaald dat voor ex-JWGers geen vereiste werkloosheidsduur zal gelden.

Van veel groter betekenis voor de groep 16-20 jarigen zijn het Jeugdwerkgarantieplan en, vooruitlopend daarop, de Tijdelijke voorziening gemeentelijke werkgelegenheidsinitiatieven voor jongeren, waarmee sinds mei 1987 in circa 500 gemeenten wordt geëxperimenteerd. Vanaf de start tot januari 1989 zijn bijna 12.000 jongeren die langer dan 6 maanden werkloos waren in het kader van de regeling geplaatst in een garantiebaan voor 19 uur per week. Ongeveer 60% van de deelnemers participeert in enigerleed vorm van scholing. Met de verlaging van de minimum-leeftijd voor de primaire beroepsgerichte volwasseneneducatie en de verdere ontwikkeling van het scholingsaanbod zal dit aandeel nog verder kunnen toenemen.

Na de aanvaarding van de Jeugdwerkgarantiewet door het parlement zal fasegewijs een sluitende aanpak voor de gehele doelgroep van de regeling tot stand komen. De werkgarantie zal daarmee geleidelijk volledig in de plaats treden van de nog bestaande inkomensgaranties. De omvang van de doelgroep op het moment dat het JWG volledig operationeel is (1993) omvat volgens de meest recente schattingen circa 22.000 jongeren.

Een punt van aandacht bij de verdere uitvoering van de JWG-wet is de werving van technisch georiënteerde garantiebanen. De thans beschikbare banen zijn in hoge mate geconcentreerd in de administratieve en verzorgende sfeer. Gegeven de kenmerken van de betrokken jongeren en met het oog op de gewenste doorstroming naar de marktsector is een versterking van het aanbod van meer technische functies op lager niveau bij nutsbedrijven, gemeentelijke diensten en in de G&G-sector noodzakelijk. Uit evaluatie-onderzoek blijkt evenwel met name de technische functies moeilijker te vervullen zijn. Reden daarvoor is gelegen in het ontbreken van voldoende adequate scholing bij de doelgroep. Het belang van het verwerven van een voldoende scholingsniveau voorafgaand aan het opdoen van werkervaring wordt hierdoor onderstreept. Daarnaast is het voorhanden zijn van laagdrempelige technische scholing in het kader van de TVGMWJ en het JWG dan ook een punt van aandacht. Ook de nieuwe geïntegreerde regeling zal in het kader van de bevordering van doorstroming kunnen worden gehanteerd.

Een specifiek werkervaringsproject dat vermelding verdient is de Subsidie voor Additionele Jongerenbanen bij de Overheid, de zogenaamde SAJO-regeling, die onder het ministerie van Binnenlandse Zaken ressorteert. De regeling wordt uitgevoerd door de stichting A&O- fonds onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid en ambtenarenbonden. De regeling voorziet in 100% loonkosten voor additionele arbeidsplaatsen voor jongeren onder 27 jaar die een jaar werkloos zijn. Daarnaast kan f 5000 aan scholingskosten worden gesubsidieerd. De deelnemende overheidswerkgever geeft de jongere in elk geval de positie van intern sollicitant bij het doorstromen naar een vaste formatieplaats.

Gemeenten hebben in de SAJO-regeling trekkingsrecht naar ratio van het aantal personeelsleden in hun gemeente. Bij de beoordeling van projecten wordt voorrang gegeven aan plaatsen voor gehandicapten en etnische jongeren. Beoogd wordt ook in de komende jaren een aantal kinderdagverblijven te stichten t.b.v. overheidssectoren.

Voorbeelden van toezeggingen in 1989 zijn: een 14-tal projecten bij Defensie, waar 300 jongeren variërend van drop-outs zonder diploma tot werkloze academici worden geplaatst en diverse projecten bij departementen met functies bij archieven, financiële administratie, omscholing tot keurmeester, functies als secretariaatsmedewerkster en leidster in kinderdagverblijven.

HOOFDSTUK 3: VISIE OP HOOFDLIJNEN

3.1. Algemeen

De analyse van de huidige arbeidsmarktpositie van jongeren schetst een genuanceerd beeld. We moeten constateren dat de jeugdwerkloosheid nog altijd een aanzienlijke omvang heeft: 145 - 150.000 personen; 30% van alle geregistreerde werklozen is jonger dan 27 jaar en circa één derde van hen is al langer dan een jaar werkloos. Tegelijkertijd kunnen we vaststellen dat de jeugdwerkloosheid sinds 1984 in sterke mate is afgenomen. Op grond van de huidige groei van de werkgelegenheid en de demografische ontwikkeling die gemeenlijk wordt aangeduid met "ontgroening" kan bovendien een verdere daling van de jeugdwerkloosheid worden verwacht, ook bij ongewijzigd beleid.

De vraag is welke consequenties uit de geschetste ontwikkeling getrokken moeten worden wanneer we het op dit moment beschikbare instrumentarium aan arbeidsmarktgerichte maatregelen voor jongeren bezien. Duidelijk is dat een intensivering van het totaal van in te zetten middelen niet in de rede ligt, gezien de voorziene "autonome" afname van de jeugdwerkloosheid in de komende periode. Anderzijds ligt ook een extensivering niet voor de hand gegeven de aard en de omvang van de resterende problematiek. In de komende jaren zal nog een aanzienlijke inspanning nodig zijn om de harde kern van de jeugdwerkloosheid, zoals die in hoofdstuk 1 naar voren kwam, aan te pakken. Deze harde kern is sterk heterogeen samengesteld. De aandacht zal daarbij primair gericht dienen te zijn op een tweetal groepen: de jongeren die thans reeds langdurig werkloos zijn en de jongeren die op dit moment het onderwijs tussentijds verlaten, zonder het behalen van enig diploma (drop outs). Ook in de komende periode zullen etnische jongeren, laagopgeleide meisjes en schoolverlaters uit het speciaal onderwijs daarbij de groepen zijn die speciale aandacht moeten krijgen.

schakeling naar opleiding of beroep. Onder andere het jeugd- en jongerenwerk is de laatste paar jaar een steeds belangrijker signaleringsfunctie en begeleidende functie gaan vervullen ten behoeve van het onderwijs- en arbeidsmarktcircuit. De welzijnsvoorzieningen blijken een deel van deze jongeren te bereiken; perspectief op werk kunnen zij echter niet bieden. Anderzijds bereiken educatieve en bemiddelingsinstanties langdurig werkloze jongeren relatief slecht. Langdurig werkloze jongeren die een beroepsopleiding of bijv. de primaire opleiding in het leerlingwezen willen volgen voldoen bovendien vaak niet aan de eisen die de opleidingsorganisatie of de werkgever stelt.

Om dit probleem op te lossen zijn er mogelijkheden schakelende programma's te volgen op de streekscholen voor beroepsbegeleidend onderwijs. Ook via de PBVE zijn de laatste jaren extra schakelmogelijkheden op de markt gekomen. Via het KMBO, dat drempelloos is, kan worden doorgestroomd naar het MBO. Het vormingswerk tenslotte is een voorziening die zich sterk richt op kansarme jongeren.

2.4.3. Experimenten

In een aantal regio's wordt vanaf 1986 geëxperimenteerd met de toeleiding van langdurig werkloze jongeren naar scholing en regulier werk via een zo kort mogelijk voorbereidend traject. Een goed voorbeeld is het door de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gesubsidieerde experiment Werkontwikkelings Maatschappijen (WOM). Dit project heeft als doelstelling het slechten van de barrière tussen verschillende voorzieningen en het toegankelijk maken van bemiddelings- en educatieve instellingen voor langdurig werkloze jongeren.

In de evaluatie van dit experiment is gebleken dat de werkwijze een goede bijdrage kan leveren aan het beleid ten behoeve van langdurig werklozen. Het ontwikkelen van intensieve individuele voorschakeltrajecten, uitmondend in scholing en arbeidsinpassing blijkt zeer doeltreffend te zijn voor het bereiken van de moeilijke doelgroep binnen het bestand langdurig werkloze jongeren. Daarnaast blijkt het bereik van de bestaande voorzieningen te kunnen worden vergroot door

educatie en arbeid als laatste stappen) lijkt het gewenst dat op termijn wordt gekomen tot een beter gestructureerd en regionaal gecoördineerd aanbod. Een aanzet hiertoe is gemaakt met PVBE. PVBE is een coördinerende maatregel waarbij op regionaal niveau een samenhangend aanbod wordt gerealiseerd, samengesteld uit de mogelijkheden aan activiteiten van bestaande voorzieningen. Door een koppeling van middelen en voorzieningen worden de educatieve mogelijkheden vergroot.

2.5. Scholingsmaatregelen

Binnen het jeugdwerkgelegenheidsbeleid dat de overheid in overleg met sociale partners sinds 1982 heeft ontwikkeld, heeft het verhogen van de scholingsgraad van jongeren een hoge prioriteit gekregen. Gelet op de kenmerken en perspectieven van de doelgroep van moeilijk plaatsbare jongeren op de arbeidsmarkt op dit moment en de te verwachten ontwikkelingen in komende jaren, geldt prioriteit voor het verhogen van het kwalificatieniveau van werkloze jongeren en jonge schoolverlaters tot minimaal het niveau van het primair leerlingwezen.

Voor het realiseren van deze doelstelling staan in de eerste plaats de reguliere onderwijsvoorzieningen ter beschikking. Naast het leerlingwezen zijn in dit verband in kwantitatief opzicht met name ook het kort middelbaar beroepsonderwijs en een aantal in-service opleidingen van belang. Het aantal deelnemers aan het primair en voortgezet leerlingwezen in de leeftijdscategorie 16-26 jaar kan op basis van het aantal geregistreerde leerovereenkomsten dit moment geschat worden op circa 95.000. Het aantal leerlingen volle tijd KMBO in dezelfde leeftijdsgroep op 25.000. Het aantal leerlingen in in-service opleidingen in de gezondheidszorg bedraagt circa 35.000 (nadere gegevens zijn te vinden in bijlage B).

2.5.1. Het leerlingwezen

Met de economische teruggang is het aantal deelnemers in het leerlingwezen aan het eind van de jaren zeventig en het begin van de jaren aanvankelijk sterk gedaald. Gezamenlijke inspanningen van overheid en

Het gezamenlijk streven van overheid en sociale partners is om die reden gericht op het bevorderen van een niet-traditionele instroom. Het aandeel uitvallers uit HAVO/VWO en beroepsonderwijs MBO/KMBO dat vervolgens in het leerlingwezen instroomt, stijgt reeds en kan via versterking van de voorlichting en intensivering van de werving verder vergroot worden. Verwachte groeimogelijkheden zijn er verder vanuit culturele minderheden (thans 2%), vrouwen en meisjes (thans 25%) en in tweede instantie jongvolwassenen (werkenden en werklozen). De toeleiding en begeleiding van personen met een onvoldoende niveau van vooropleiding en het opheffen van beperkende voorwaarden bij de instroom in voortgezette opleidingen worden in dit verband genoemd als punten van aandacht.

Een aantal maatregelen is op dit moment in voorbereiding. In de Bijdrageregeling Vakopleiding Jeugdigen is de leeftijdsgrens bijgesteld en wordt op termijn losgelaten en wordt een specifieke voorziening geboden voor het vergroten van de instroom van allochtonen in alle LLW-opleidingen. Ook in het kader van de aanwending van de 250 miljoen WIR-gelden is er aandacht voor een versterking van het leerlingwezen. De extra middelen voor de Primaire Beroepsgerichte Volwasseneneducatie zijn met name bestemd voor de bevordering van de deelname van participanten aan de heroriënteringsgesprekken voor het werven van extra praktijkleerplaatsen voor PBVE-deelnemers. Daarnaast is er aandacht voor de invoering van trajectmanagement en zijn middelen beschikbaar gesteld voor een uitbreiding van de instroom in de PBVE zelf.

Een tweede aandachtspunt is de vergroting van de kwaliteit en diversiteit van de opleidingen in het kader van het leerlingwezen, mede met het oog op de veranderende kwalificatie-eisen. Het leerlingwezen kent nu circa 300 beroepsopleidingen. Desalniettemin zijn er nog steeds witte vlekken in het aanbod. Het betreft met name beroepen in de collectieve sector en, zowel in markt- als collectieve sector, beroepen op een wat hoger scholingsniveau waarvoor voortgezette opleidingen gewenst zijn.

projecten die onder Landbouw en Visserij ressorteren: tijdelijke karakteristiek van deze regelingen gegeven.

In de regeling Jongeren Bouwen voor Jongeren van het departement van WVC kunnen twee facetten worden onderscheiden. Enerzijds is het een investeringsregeling die beoogt een bijdrage te leveren aan de verbetering van accommodaties voor het jeugd- en jongerenwerk. Uit de evaluatie van de regeling blijkt dat deze op dit punt redelijk effectief is geweest, zij het dat nog wel wat verbeteringen mogelijk zijn. Op redelijk grote schaal zijn investeringsbedragen van derden "uitgelokt". Dit facet van de regeling valt overigens buiten het bestek van de onderhavige heroverweging.

Een tweede doelstelling is het creëren van de mogelijkheid voor langdurig werkloze jongeren om scholing en werkervaring op te doen, teneinde hun kansen op de arbeidsmarkt te verbeteren. Projecten moeten daartoe worden uitgevoerd als leerlingbouwplaats in het kader van het LLW. Tenminste 60% van de leerlingen moet langdurig werkloos zijn. Ook op dit punt blijkt de regeling redelijk succesvol te zijn, zij het dat het geleidelijk meer inspanning vergt om voldoende langdurig werkloze leerlingen te werven.

Een tweede regeling die in het kader van de heroverweging is gezien betreft de regeling Leerlingbouwplaatsen van het departement van VROM. De regeling heeft tot doel opdrachtgevers in de bouw (dus niet werkgevers) te stimuleren bouwprojecten als leerlingbouwplaats te laten uitvoeren. Geconstateerd kan worden dat ondanks het bestaan van de regeling het aantal leerlingen op leerlingbouwplaatsen is teruggelopen van circa 2000 in 1983 tot circa 900 in 1987, terwijl het beeld voor 1988 nog somberder is.

In november 1988 is in overleg tussen het kabinet en het Bouwberaad een tripartiete werkgroep ingesteld die heeft nagegaan op welke wijze een extra impuls aan de leerlingbouwplaatsen kan worden gegeven. Deze werkgroep heeft in maart jl. zijn rapport uitgebracht. Een belangrijk voorstel was de overdracht van de uitvoering van de regeling van de Rijksgebouwendienst naar de Stichting Vakopleiding Bouwbedrijf (SVB), onder verantwoordelijkheid van sociale partners, met daar aan gekoppeld het voorstel de SVB jaarlijks een beleidsplan bij de minister van VROM van 5 april jl zijn de voorstellen van de werkgroep overgenomen.

2.5.3. Overige scholingsmaatregelen

Tabel 6 liet zien dat jongeren ook van de overige scholingsvoorzieningen meer dan proportioneel gebruik maken. De afgelopen jaren is op het terrein van arbeidsmarktgerichte scholingsvoorzieningen een aanzienlijke mate van stroomlijning gerealiseerd. Voor wat betreft de scholing op het terrein van de arbeidsvoorziening zijn de subsidie-middelen in belangrijke mate geconcentreerd in één algemene voorziening: de Kaderregeling Scholing. In deze regeling gaat op dit moment ruim f 210 mln. om. Het gezamenlijke scholingsbeleid van de departementen van O&W en SZW voor minder kansrijke volwassenen heeft de afgelopen jaren zijn structuur gekregen in de Primaire Beroepsgerichte Volwasseneneducatie. De PBVE bevordert de totstandkoming op regionaal niveau van een samenhangend voorzieningenaanbod in de sfeer van oriëntatie, schakeling en beroepskwalificatie, waarbij zo veel mogelijk gebruik gemaakt wordt van de bestaande infrastructuur, zowel van het leerling-wezen en het dag-\avondonderwijs als van de Arbvo-voorzieningen (CBB's en C(A)VW's) en particuliere opleidingen. Een verdere stroomlijning is recent gerealiseerd in de vorm van een afstemming van de toelatingsvoorwaarden voor de PBVE op die van het Jeugdwerkgarantieplan en de Tijdelijke voorziening (zie 2.6).

2.6. Arbeidsinpassing en het opdoen van werkervaring

Het afgelopen jaar zijn belangrijke stappen gezet om ook te komen tot een stroomlijning van het op dit moment voor de arbeidsbureaus beschikbare instrumentarium van loonkostensubsidies ten behoeve van de plaatsing van langdurig werklozen in reguliere banen. De Wet Vermeend/Moor en de bijbehorende Maatregel Langdurig Werklozen, de Maatregel Ondersteuning Arbeidsinpassing en de Werkgelegenheid Verruimende Maatregel zijn in juli 1989 geïntegreerd in een gewijzigde Wet Vermeend/Moor en de daaraan gekoppelde subsidieregeling bevordering arbeidsinpassing. Naar verwachting zal ook de enige jeugdspecifieke maatregel, het Jeugdontplooiingsbanenplan aan deze integratie worden

HOOFDSTUK 3: VISIE OP HOOFDLIJNEN

3.1. Algemeen

De analyse van de huidige arbeidsmarktpositie van jongeren schetst een genuanceerd beeld. We moeten constateren dat de jeugdwerkloosheid nog altijd een aanzienlijke omvang heeft: 145 - 150.000 personen; 30% van alle geregistreeerde werklozen is jonger dan 27 jaar en circa één derde van hen is al langer dan een jaar werkloos. Tegelijkertijd kunnen we vaststellen dat de jeugdwerkloosheid sinds 1984 in sterke mate is afgenomen. Op grond van de huidige groei van de werkgelegenheid en de demografische ontwikkeling die gemeenlijk wordt aangeduid met "ontgroening" kan bovendien een verdere daling van de jeugdwerkloosheid worden verwacht, ook bij ongewijzigd beleid.

De vraag is welke consequenties uit de geschetste ontwikkeling getrokken moeten worden wanneer we het op dit moment beschikbare instrumentarium aan arbeidsmarktgerichte maatregelen voor jongeren bezien. Duidelijk is dat een intensivering van het totaal van in te zetten middelen niet in de rede ligt, gezien de voorziene "autonome" afname van de jeugdwerkloosheid in de komende periode. Anderzijds ligt ook een extensivering niet voor de hand gegeven de aard en de omvang van de resterende problematiek. In de komende jaren zal nog een aanzienlijke inspanning nodig zijn om de harde kern van de jeugdwerkloosheid, zoals die in hoofdstuk 1 naar voren kwam, aan te pakken. Deze harde kern is sterk heterogeen samengesteld. De aandacht zal daarbij primair gericht dienen te zijn op een tweetal groepen: de jongeren die thans reeds langdurig werkloos zijn en de jongeren die op dit moment het onderwijs tussentijds verlaten, zonder het behalen van enig diploma (drop outs). Ook in de komende periode zullen etnische jongeren, laagopgeleide meisjes en schoolverlaters uit het speciaal onderwijs daarbij de groepen zijn die speciale aandacht moeten krijgen.

3.1.1. Stroomlijning

Gegeven de genoemde overwegingen heeft de heroverwegingswerkgroep bij zijn werkzaamheden primair gezocht naar mogelijkheden om de voor bestrijding van jeugdwerkloosheid beschikbare middelen efficiënter en toegespitst op de gesignaleerde problematiek in te zetten. Uit de drie in hoofdstuk 2 beschreven clusters van activiteiten komt naar voren dat op een aantal onderdelen - school- en beroepskeuzevoorlichting, bepaalde scholingsvoorzieningen, werkervaring - reeds sprake is van een aanzienlijke integratie van regelingen. In de sfeer van voorzieningen op het terrein van de oriëntatie en schakeling is op termijn eveneens een belangrijke mate van stroomlijning wenselijk. Stroomlijning en integratie van maatregelen is dan ook een eerste invalshoek geweest bij de werkzaamheden. In de tweede plaats heeft de werkgroep gezocht naar mogelijkheden voor een meer geconcentreerde aanpak van de kern van de jeugdwerkloosheidsproblematiek: het onvoldoende scholingsniveau van veel werkloze jongeren.

3.1.2. Prioriteit voor scholing

Naar het oordeel van de werkgroep dient het verbeteren van het scholingsniveau, met name initiële beroepsopleiding, waar mogelijk prioriteit te hebben boven andere instrumenten voor deze groep, zoals het opdoen van werkervaring. Ook indien jongeren via het opdoen van werkervaring in eerste instantie geholpen kunnen worden bij hun arbeidsinpassing, is het risico groot dat het onvoldoende kwalificatieniveau in een later stadium opnieuw zal leiden tot perioden van werkloosheid. Daarom ook zal het volgen van passende aanvullende scholing voor de betreffende jongeren geen vrijblijvende zaak mogen zijn.

Het beleid dient er op gericht te zijn jongeren eerst een volledige opleiding te laten afronden alvorens een baan wordt gezocht. Daarnaast moet er naar worden gestreefd jongeren die geen diploma LBO/MAVO hebben behaald toch toe te leiden naar beroepskwalificerende opleidingen. Als uit oogpunt van de arbeidsmarkt wenselijk opleidingsniveau zal moeten

worden gestreefd naar het eindniveau van het primair leerlingwezen. De werkgroep realiseert zich echter dat voor een deel van de groep dit niveau te hoog gegrepen kan zijn (zie 3.5). Voor deze jongeren kunnen het JWG en de werkervaringsplaatsen hun kans op directe instroom op een reguliere arbeidsplaats vergroten. In een aantal gevallen kan ook het opdoen van werkervaring een noodzakelijke tussenstap zijn om jongeren voor het volgen van een verdere beroepsopleiding te motiveren.

3.1.3. Trajectbenadering, netwerkvorming en begeleiding

Naast stroomlijning van maatregelen en bevordering van beroepsscholing is trajectvorming gecombineerd met begeleiding de derde hoofdlijn van beleid. Aandacht zal moeten worden besteed aan het opstellen van activiteitenplannen, een geschakelde reeks van activiteiten voor werkloze jongeren, die zijn afronding vindt in bemiddeling naar regulier werk. De ervaringen met succesvolle projecten laten zien dat het van groot belang is voor de betrokken jongeren een duidelijk traject uit te zetten, waarin de bestaande deficiënties in de sfeer van opleiding en werkervaring worden opgeheven en waarin in de laatste fase concreet uitzicht wordt geboden op de aanvaarding van regulier werk. Van belang is dat één enkele instantie, en daarbinnen zoveel mogelijk één persoon, de verantwoordelijkheid voor de bewaking van het doorlopen van het traject op zich neemt. Tot deze instantie kan de jongere zich wenden met tussentijdse vragen en problemen. Voor zover de complexiteit van het traject of de ernst van de achterstanden bij betrokkene dat noodzakelijk maken, kan bovendien meer of minder intensieve begeleiding geboden zijn teneinde tussentijdse uitval te voorkomen.

De heterogeniteit van de doelgroep - de verschillen in sociaal-culturele achtergrond, persoonlijke interesses en vooropleiding - maakt een gedifferentieerde aanpak noodzakelijk. Kern van de zaak is dat een traject afgestemd moet zijn op de behoefte van de jongeren en daadwerkelijk perspectief op arbeid moet bieden.

Trajectvorming en begeleiding hebben betrekking op het gehele proces van activering/werving - scholing/werkervaring - bemiddeling naar werk, dat de werkloze jongere doorloopt.

3.2. Verminderen van ongediplomeerde uitval uit het onderwijs

In de visie van de werkgroep dient het verbeteren van het scholingsniveau van de laagst opgeleide categorieën jongeren langs een aantal lijnen systematisch te worden aangepakt. Een eerste stap daarbij is preventief van aard: het terugdringen van het schoolverzuim en de tussentijdse ongediplomeerde uitval uit het lager beroepsonderwijs en het algemeen vormend onderwijs. Ervaringen in Groot-Brittannië laten zien dat een versterkte oriëntatie in de opleiding op de praktijk van het beroep, onder andere via bedrijfsbezoeken en korte stages, een aanzienlijke bijdrage kan leveren aan de motivatie van leerlingen om hun opleiding af te maken en een voortgezette beroepsopleiding te kiezen.

3.3. Vroegtijdige opvang van drop outs

Een tweede lijn betreft de opvang van jongeren in de categorie 16-20 jaar op het moment dat zij het onderwijs tussentijds ongediplomeerd verlaten. Nu verdwijnen deze drop-outs uit het zicht op het moment dat zij de school verlaten. Wanneer zij er niet in slagen werk te vinden of te behouden, of als zij anderszins in de problemen geraken, duiken zij in een later stadium weer op bij hulpverlenings- en uitkeringsinstanties en bij het arbeidsbureau.

In het kader van de Jeugdwerkgarantiewet zal deze jongeren na zes maanden werkloosheid een garantiebaan worden aangeboden, waarop zij werkervaring, zo mogelijk gecombineerd met scholing kunnen opdoen. De werkgroep is van oordeel dat de instroom van deze groep drop-outs in het 'vangnet' van de Jeugdwerkgarantiewet zo veel mogelijk moet worden beperkt. Gepoogd moet worden de jongeren die het onderwijs tussentijds ongediplomeerd verlaten reeds in de periode voorafgaand aan de garantiebaan op te vangen en hun opleiding te laten afmaken of een andere beroepskwalificerende opleiding te laten kiezen.

Naar het oordeel van de werkgroep verdient het aanbeveling om reeds gericht aandacht aan de categorie 16-20 jarige drop-outs te geven op het moment dat zij het schoolstelsel tussentijds verlaten. De primaire

verantwoordelijkheid ligt in dit stadium bij de school. Een en ander zou de vorm kunnen krijgen van een gesprek van de schooldecaan met iedere tussentijdse schoolverlater, zonodig met inschakeling van het gewestelijk arbeidsbureau en instanties in de sfeer van de beroepskeuze-advisering. Doel is zo veel mogelijk te voorkomen dat de jongeren na de tussentijdse uitval uit het onderwijs uit het zicht verdwijnen. Gepoogd kan worden hen te stimuleren tot deelname aan deeltijdonderwijs en leerlingwezen naast het aanvaarden van werk.

Indien de desbetreffende jongeren werkloos worden verdient het tevens aanbeveling om reeds in een vroeg stadium, ruimschoots voorafgaand aan de plaatsing in het JWG, het arbeidsbureau in overleg met de jongere actief te laten nagaan of andere opties dan het JWG wellicht meer geëigend zijn. Een dergelijk activiteit zou bij voorkeur moeten uitmonden in het opstellen van een activiteitenplan, waarin concreet wordt aangegeven langs welke weg aanwezige opleidingsdeficiënties kunnen worden opgeheven, zodat de kansen op een duurzame arbeidsinpassing worden gerealiseerd. Die weg kan het JWG zijn, maar ook instroom in het leerlingwezen of andere vormen van (deeltijd) beroepsonderwijs, zonodig in combinatie met oriëntatie- en schakelvoorzieningen. Deelname aan de gesprekken zou voor de betrokken jongeren een verplichtend karakter moeten hebben. De aanpak lijkt wat op die in de heroriënteringsgesprekken met zeer langdurig werklozen. Hij verschilt, waar het hier gaat om een preventieve aanpak, aansluitend aan de tussentijdse uitval uit LBO en AVO. In feite zou met een dergelijke aanpak een concrete invulling worden gegeven aan de aanbevelingen die de tripartiete werkgroep Jeugdwerkloosheid in de rapportage "Samen voor werk 2" heeft gedaan en die door kabinet en Stichting van de Arbeid zijn onderschreven.

3.4. Oriëntatie en schakeling

In hoofdstuk 2 is aan de hand van een schema geschetst dat de toeleiding van laagopgeleide, werkloze jongeren naar een betaalde baan langs zeer verschillende trajecten, cq. combinaties van activering, beroepsoriëntatie, voorschakeling, scholing en werkervaring kan verlopen.

Gesignaleerd is dat in de sfeer van oriëntatie en schakeling naast mogelijkheden binnen reguliere voorzieningen (zie par.2.4.2.) inmiddels een reeks van (experimentele) projecten bestaat, gesubsidieerd door de ministeries van WVC, O&W en SZW, en bestemd voor deelcategorieën, die alle tot de in hoofdstuk 1 aangeduide probleemgroepen behoren: laag opgeleide meisjes, jongeren uit etnische minderheden, VSO-schoolverlaters, langdurig werkloze jongeren, drop outs. Bij de meeste succesvolle projecten is sprake van een in grote lijnen vergelijkbare aanpak: netwerkvorming tussen de betrokken instanties, de ontwikkeling van trajecten waarlangs de betrokken jongeren worden toegeleid naar reguliere voorzieningen, en intensieve begeleiding van de jongeren bij het doorlopen van het traject. Het belang van elk van deze drie elementen wordt door de werkgroep onderkend.

Het tot stand brengen van samenwerking tussen alle instanties die met de probleemgroep van laag geschoolde, werkloze jongeren te maken hebben is bijzonder belangrijk. Nog te vaak blijken instanties van elkaars initiatieven en activiteiten niet op de hoogte. Het gevolg is dat projecten onvoldoende de doelgroep weten te bereiken. Andere projecten slagen er wel in de doelgroep te bereiken en te activeren, maar slagen er niet in de stap naar reguliere scholing of naar werk(ervaring) mogelijk te maken. Het tot stand brengen en onderhouden van een netwerk van alle betrokken instanties, variërend van hulpverlening en sociaal-cultureel werk tot gemeenten, arbeidsbureau en werkgevers, blijkt bij de succesvolle projecten in het begin een tamelijk arbeidsintensieve activiteit. In een later stadium wordt het een meer vanzelfsprekende zaak die dan nog nauwelijks extra inzet van menskracht vergt.

Naar het oordeel van de werkgroep zullen binnen de geschetste trajectbenadering oriëntatie- en schakelvoorzieningen van groot belang zijn voor de moeilijkste categorieën binnen de doelgroep. Oriëntatie en schakeling zijn echter nadrukkelijk geen doel op zich maar een middel om de instroom in een beroepsopleiding te bevorderen en - in een enkel geval - de stap te maken naar werkervaringsplaatsen.

Dit pleit ervoor om activiteiten op het terrein van oriëntatie - en schakeling enerzijds zo goed mogelijk af te stemmen op de behoefte aan

de doelgroep en anderzijds zo nauwkeurig mogelijk te laten aansluiten op het vervolgtraject.

Het veld van de oriëntatie- en schakelprojecten is op dit moment zeer verbrokkeld, zoals we in hoofdstuk 2 al zagen. De thans gesubsidieerde projecten hebben echter voor het merendeel een in de tijd gelimiteerd en experimenteel karakter. De werkgroep is van oordeel dat normale afronding van deze projecten op dit moment dan ook niet op bezwaren stuit. Voor wat betreft het opzetten van nieuwe projecten en de eventuele verlenging van lopende projecten is het echter gewenst dat een aanzienlijke stroomlijning langs de geschetste lijnen plaatsvindt. In hoofdstuk 4 wordt op de daartoe te treffen voorzieningen en de met die voorzieningen gemoeide kosten nader ingegaan.

3.5. Versterking van het leerlingwezen

Centrale elementen in een systematische aanpak van de jeugdwerkloosheid zijn ook een verbetering van het rendement van het leerlingwezen en een vergroting van de instroom uit niet-traditionele doelgroepen in het leerlingwezen. Voor veel van de werkloze jongeren waar het hier om gaat is het leerlingwezen immers de opleiding die de beste kansen op het vinden van een reguliere baan biedt. In dit kader heeft de werkgroep zich de vraag gesteld of een (gedeeltelijk) alternatieve aanwending van het instrument van de Bijdrageregeling Vakopleiding Jeugdigen aanbeveling verdient.

Sinds 1982 zijn met de BVJ in feite drie doeleinden nagestreefd:

- 1) het vergroten van het aanbod van traditionele en nieuwe leerplaatsen bij werkgevers door middel van een financiële stimulans, nadat door de rendementsdalingen in het bedrijfsleven dergelijke plaatsen op grote schaal waren afgestoten;
- 2) het tot stand brengen van een nieuw aanbod van leerplaatsen in sectoren met veel kleinere ondernemingen door het stimuleren van de totstandkoming van gemeenschappelijke opleidingsfaciliteiten (de GOA-subsidie);

- 3) het bevorderen van de instroom van categorieën die traditioneel ondervertegenwoordigd zijn in (sectoren van) het leerlingwezen (de meisjes- en de minderheden-component).

De eerste doelstelling - verdubbeling van het leerlingwezen - is mede door de inzet van de BVJ-subsidie ten volle gerealiseerd. Met de bevordering van gemeenschappelijke opleidingsactiviteiten en de meisjes- en minderheden-component van het leerlingwezen zijn vorderingen gemaakt, zonder dat gezegd kan worden dat de doeleinden reeds geheel zijn gerealiseerd. Gegeven dit feit en gezien het rendementsherstel dat in de afgelopen jaren voor de meeste sectoren van het bedrijfsleven is opgetreden, kan men zich afvragen of de "basissubsidie" van de BVJ onverkort in de huidige vorm gehandhaafd moet worden. Deze vraag komt op, omdat de instroom van laaggeschoolden, niet-traditionele doelgroepen in het leerlingwezen extra voorzieningen vraagt. De werkgroep legt hiermee een keuze-vraag op tafel: ofwel handhaving van de huidige basissubsidie aan werkgevers, die onmiskenbaar sinds 1982 heeft bijgedragen aan het slagen van de verdubbelingsoperatie, ofwel een al of niet gedeeltelijke alternatieve aanwending van de hiermee gemoeide middelen ter ondersteuning van niet-traditionele doelgroepen en voor de ontwikkeling van nieuwe leerlingwezen-opleidingen.

Uitgangspunten van dit alternatief zijn:

1. de met de basissubsidie gemoeide middelen blijven ten goede komen aan het bedrijfsleven; zij dienen de instroom te bevorderen van niet-traditionele doelgroepen en het rendement van de opleidingen te verhogen;
2. een eventuele beperking van de basissubsidie geschiedt gefaseerd en parallel, dat wil zeggen eerst op het moment waarop de nieuwe aanwending van middelen daadwerkelijk gaat plaatsvinden;
3. voorkomen moet worden, dat het aanbod van praktijkplaatsen gaat dalen. Daarbij dient bijzondere aandacht te worden geschonken aan bedrijven tot een bepaalde bedrijfsgrootte, waarvoor de subsidie in ieder geval gehandhaafd moet blijven.

Bevordering instroom en rendement leerlingwezen

De subsidie voor gemeenschappelijke opleidingsactiviteiten (GOA) blijft voorlopig zijn functie behouden, ook als stimulans voor de totstandkoming van nieuwe LLW-opleidingen in sectoren met veel kleinere ondernemingen (o.a. detailhandel). Daarnaast zou in het kader van het afbouwen van de "basissubsidie" een algemene startsubsidie overwogen kunnen worden voor het opzetten van nieuwe LLW-opleidingen.

Wanneer wordt gesproken over niet-traditionele doelgroepen gaat het in feite om zeer uiteenlopende categorieën. Enerzijds wordt gedacht aan jongeren met een zeer laag opleidingsniveau en uit achterstandsgroepen die (nog) niet over de vereiste kwalificatie voor instroom in het primair leerlingwezen beschikken, anderzijds gaat het om groepen met in principe een voldoende kwalificatieniveau die traditioneel echter weinig in bepaalde LLW-opleidingen participeren (meisjes, etnische minderheden) en om tussentijdse uitvallers uit HAVO, VWO en MBO die men in het leerlingwezen een afgeronde kwalificatie wil laten behalen.

Om voor deze laatste categorie het leerlingwezen een aantrekkelijke leerweg te laten zijn, is het noodzakelijk dat de met het Ontwikkelingsplan leerlingwezen ingezette ontwikkeling naar een verdergaande modulering van het leerlingwezen en naar een vergroting van het aanbod aan secundaire LLW-opleidingen met kracht wordt voortgezet. Modulering maakt het LLW voor deze groepen aantrekkelijker omdat vrijstellingen voor deelcertificaten kunnen worden gegeven. Het vergemakkelijkt bovendien het alsnog afmaken van de opleiding na voortijdige uitval en het tussentijds overstappen naar andere LLW-opleidingen. Uitbreiding van het aanbod aan secundaire LLW-opleidingen opent daarnaast uitzicht op het in de toekomst bereiken van hogere kwalificatieniveaus.

Voor de groepen die traditioneel in het leerlingwezen ondervetegenwoordigd zijn, zoals (in bepaalde opleidingsrichtingen) meisjes en etnische minderheden, zijn in de afgelopen jaren binnen de BVJ additionele subsidiemogelijkheden gecreëerd. Voor wat betreft de minderhedencomponent is daarbij tevens bepaald dat de subsidie niet, zoals gewoonlijk, voor 85% hoeft te worden doorgesluisd naar de werkgever. Op die manier krijgen de OenO-fondsen de mogelijkheid een

specifieke, zo nodig groepsgewijze, aanpak voor deze categorie te organiseren. Naar het oordeel van de werkgroep verdient het aanbeveling voor vergelijkbare groepen, zoals meisjes in traditionele mannenberoepen een vergelijkbare aanpak te hanteren. Een ander zinvol instrument voor deze groepen is het verbeteren van mogelijkheden voor nevenschakeling teneinde parallel aan de LLW-opleiding specifieke kennislacunes (Nederlandse taal, technische vakken) op te kunnen vullen.

Voor de groep met een niet afgeronde LBO- of MAVO-opleiding zijn andere maatregelen noodzakelijk om het primair leerlingwezen een haalbare leerweg te laten zijn. Zonder verdere maatregelen zijn de kansen om de opleiding met succes af te ronden veel geringer dan voor andere groepen. Overwogen kan worden om een deel van de vrijvallende middelen van de "basissubsidie" aan te wenden voor intensievere begeleiding aan de groep die nu al ongediplomeerd uit het LBO en MAVO instroomt in het LLW. Een andere mogelijkheid is het bieden van ruimte voor het creëren van voorzieningen in de vorm van een 0-de leerjaar leerlingwezen, zodat met de beroepsopleiding (theorie en praktijk) op een lager niveau kan worden gestart. Ook kan bezien worden of aansluitend aan de modulering van de opleiding in bepaalde gevallen een tussentijdse afronding op een wat lager niveau (beginnend vakman) kan worden mogelijk gemaakt. Voorwaarde is wel dat binnen de bedrijfstak daadwerkelijk emploti bestaat voor werknemers met een dergelijk opleidingsniveau. Met name voor deze groep ongediplomeerden uit LBO en MAVO dienen de voorschakelfase en het primair LLW bij voorkeur in een trajectbenadering als geschetst in § 3.1.3. te worden ingepast.

3.6. Werkervaring en arbeidsinpassing

In het voorgaande is al aangegeven dat stroomlijning van het maatregelenpakket, ook in de sfeer van werkervaring en arbeidsinpassing een zaak is die uit een oogpunt van efficiency-verbetering te waarderen is. Naar het oordeel van de werkgroep verdient voor werkloze jongeren het verwerven van een voldoende scholingsniveau bovendien prioriteit boven het opdoen van werkervaring of directe arbeidsinpassing. Het voornemen de enige specifiek op jongeren gerichte loonkostensubsidieregeling JOB te integreren in een algemene Kaderregeling arbeidsinpassing, die de

mogelijkheid biedt van subsidiëring in de kosten van begeleiding en training door de werkgever, sluit bij deze prioriteiten aan.

Voor wat betreft het Jeugdwerkgarantieplan is reeds aangegeven dat de werkgroep het van groot belang acht dat voorafgaand aan de plaatsing in het JWG (of in de Tijdelijke voorziening) wordt gezien of verwijzing naar andere (scholings-)voorzieningen voor de desbetreffende jongeren niet de voorkeur moet genieten boven het aanbod van een garantiebaan. Indien een garantiebaan wordt aangeboden, is een complementair aanbod van scholing van groot belang. Verwacht mag worden dat de verlaging van de minimumleeftijd voor Primaire Beroepsgerichte Volwasseneneducatie voor JWG-deelnemers een dergelijk scholingsaanbod in een nog groter aantal gevallen dan thans mogelijk zal maken.

HOOFDSTUK 4:

BELEIDSVARIANTEN EN CONSEQUENTIES VOOR AFZONDERLIJKE REGELINGEN

4.1. Ter inleiding

In de voorgaande hoofdstukken is geconstateerd dat een ontoereikend scholingsniveau één van de belangrijkste factoren is die er toe kunnen leiden dat jongeren kortere of langere tijd na het verlaten van de school in een situatie van werkloosheid geraken. Voor het verbeteren van het scholingsniveau van de risico-groepen is in hoofdstuk 3 een aantal lijnen uitgezet. In dit hoofdstuk vindt een nadere invulling van de geschetste beleidslijnen plaats en worden de consequenties bezien voor de afzonderlijke maatregelen en regelingen die onderwerp van deze heroverweging uitmaken. Er is naar gestreefd de onderscheiden maatregelen zo veel mogelijk over een uniforme periode te bezien. Als eindpunt is daarbij de situatie in het jaar 1993 gekozen, het laatste volle jaar van de volgende kabinetsperiode. De financiële consequenties van de onderscheiden voorstellen ten opzichte van de ramingen voor 1993 zijn weergegeven in tabel 8, achteraan dit hoofdstuk.

In de eerste paragrafen wordt ingegaan op de onderwerpen waar de heroverwegingswerkgroep, op basis van de ontwikkelde visie op hoofdlijnen, suggesties doet voor nieuw beleid of voor het beëindigen van bestaand beleid. In § 4.6. worden uitgaande van een toetsing van de huidige stand van zaken en reeds ontwikkelde beleidsvoornemens aan de eerder genoemde visie op hoofdlijnen, de conclusies van de werkgroep voor de resterende maatregelen geformuleerd.

4.2. Het voorkomen van voortijdige uitval uit het onderwijs

In § 3.2. is een aantal suggesties weergegeven voor het terugdringen van het schoolverzuim en de tussentijdse ongediplomeerde uitval uit het lager beroepsonderwijs en het algemeen vormend onderwijs. De daar gedane suggesties, een betere motivatie van leerlingen via een versterkte oriëntatie in het onderwijs op de praktijk van het beroep via bedrijfsbezoeken en korte stages en systematische gesprekken van

schooldecanen met tussentijdse schoolverlaters, eventueel met inschakeling van arbeidsbureau en instanties in de sfeer van de beroepskeuzeadvisering, zijn primair de verantwoordelijkheid van het onderwijsveld. De eventueel voor de realisatie van de aanbevelingen benodigde middelen moeten binnen de bestaande budgetten van het onderwijs en de andere betrokken instanties gevonden worden.

Datzelfde geldt voor de middelen die nodig zijn voor de gesprekken van het GAB met ongediplomeerde schoolverlaters teneinde een activiteitenplan op te stellen en zo mogelijk instroom in het JWG te voorkomen. Met het aanvaarden van de aanbevelingen op dit punt uit het rapport "Samen voor werk 2" is in feite reeds een commitment voor een dergelijke aanpak, binnen de op dat moment beschikbare middelen aangegaan.

4.3. Trajectmanagement

In § 3.1.3. is gewezen op het belang, dat gedurende het gehele traject van activering, oriëntatie en schakeling, scholing dan wel werkervaring en bemiddeling naar werk, er één instantie is (en daarbinnen één persoon), die de verantwoordelijkheid draagt voor het doorlopen van het traject door de betrokken jongere. Deze verantwoordelijkheid is te onderscheiden van de feitelijke begeleiding gedurende de diverse fases van het traject. Deze taak is ook te onderscheiden van de verantwoordelijkheden die samenhangen met de uitvoering van verschillende instrumenten zoals bijv. het JWG. Het ligt naar het oordeel van de werkgroep in de rede dat het GAB de aangewezen instantie is voor deze taak, gelet op de centrale positie die de arbeidsvoorzieningsorganisatie inneemt op het snijvlak van onderwijs, intermediaire voorzieningen en arbeidsmarkt. De eventuele ontwikkeling en financiering van trajectmanagement als voorziening zal een aangelegenheid zijn van het bestuur van de arbeidsvoorzieningsorganisatie.

4.4. Voorstellen met betrekking tot oriëntatie en schakeling

In hoofdstuk 2 is gesignaleerd dat de opzet en subsidiëring van oriëntatie- en schakelprojecten op dit moment zeer verbrokkeld geschiedt. Veel instanties richten zich op jongeren in achterstandssi-

tuaties en ontplooiën activiteiten in de sfeer van motivering, oriëntatie en voorschakeling, zoals het sociaal-cultureel werk, vormingsinstituten, arbeidsbureaus, onderwijsinstellingen, scholingsinstituten, gemeentelijke sociale diensten. Deze activiteiten worden gefinancierd uit de begrotingen van meerdere departementen; WVC, O&W, SZW/Arbeidsvoorziening en SZW/SZ (art. 36 WWV).

Vanwege deze versnippering is in hoofdstuk 3 de aanbeveling gedaan te komen tot netwerkvorming. Het tot stand brengen van netwerken, waarmee in een aantal experimenten reeds goede ervaringen zijn opgedaan, is gericht op samenwerking tussen instellingen, die zich bezighouden met jongeren in achterstandssituaties.

Geconstateerd is dat het tot stand brengen en onderhouden van een netwerk van dergelijke instanties in de opbouwfase een tamelijk arbeidsintensieve activiteit is. Op grond van de positieve ervaringen met netwerkvorming in een aantal oriëntatie- en schakelprojecten stelt de werkgroep voor voor een startfase van 2 à 3 jaar een subsidie-mogelijkheid te creëren voor het op regionaal niveau tot stand brengen van netwerken en samenwerkende instanties. Het ligt voor de hand het regionale niveau te nemen dat ook voor de arbeidsvoorzieningsorganisatie is gekozen: het niveau van de 28 Regionale Besturen Arbeidsvoorziening. Uitgaand van de per regio noodzakelijke menskracht (2 personen) komen de kosten in dat geval op f 5,6 mln. op jaarbasis.

Dit bedrag van f 5,6 mln. gedurende 2 à 3 jaar zal gevonden moeten worden binnen de middelen voor de arbeidsvoorziening.

In hoofdstuk 3 is vervolgens geconcludeerd dat reeds lopende experimentele oriëntatie- en scholingsaspecten met een tijdelijk karakter volgens plan kunnen worden afgerond. Aan nieuwe projecten zouden echter stricte voorwaarden moeten worden gesteld zoals betrokkenheid van alle relevante instanties (onderwijs, arbeidsvoorziening, welzijnswerk, hulpverlening), en uitsluitend subsidiëring van oriëntatie- en schakelprojecten die passen binnen de in hoofdstuk 3 geschetste trajectbenadering en die concreet uitmonden in reguliere voorzieningen (leerlingwezen, arbeid).

Opzet en coördinatie van gemeenschappelijke oriëntatie- en schakelvoorzieningen zouden in de toekomst primair vanuit de reguliere onderwijs- en arbeidsvoorzieningskaders dienen te geschieden, aanhakend bij de

voorzieningen, waarvan de betrokkenen uiteindelijk gebruik zullen moeten maken (scholing, arbeidsinpassing) en bij de instanties die in de toekomst de eindverantwoordelijkheid voor de trajectbegeleiding dragen.

Uitgaande van de huidige middelen is circa f 14 mln. beschikbaar die binnen gemeenschappelijk kader kunnen worden ingezet. Ook de middelen, die gemeenten thans ter beschikking hebben in het kader van art. 36 van de Wet Werkloosheidsvoorziening (f 30 mln.) zouden door de gemeenten ingezet kunnen worden in samenhang met de geschetste trajectbenadering.

4.5. Voorstellen met betrekking tot het leerlingwezen

In hoofdstuk 3 is uiteengezet dat voor het verbeteren van het scholingsniveau van werkloze jongeren het leerlingwezen in veel gevallen de aangewezen leerweg zal zijn. Om de instroom in het LLW in voldoende mate te laten plaatsvinden en om het rendement van de LLW-opleidingen voor de toekomst te vergroten is in de komende periode een groot aantal nieuwe initiatieven en activiteiten noodzakelijk.

Nieuw te subsidiëren activiteiten

Naar het oordeel van de heroverwegingswerkgroep komen bij het stimuleren van nieuwe activiteiten in het kader van het leerlingwezen de volgende categorieën van activiteiten in aanmerking:

- Een subsidie naar analogie van de oorspronkelijke basissubsidie in sectoren waar nieuwe primaire LLW-opleidingen tot ontwikkeling worden gebracht. Dit kunnen zowel sectoren zijn waar nog geen LLW-opleidingen bestonden als sectoren waar naast de bestaande opleidingsrichtingen nieuwe worden gecreëerd. Een dergelijke subsidie zou het karakter van een startsubsidie moeten hebben, bijvoorbeeld voor een aanvangsfase van drie tot vijf jaar. Tevens zou de opleiding aan minimale rendementseisen in termen van percentage met succes afgeronde opleidingen moeten voldoen. Te overwegen valt om ook startsubsidies te verstrekken bij het opzetten van nieuwe secundaire LLW-opleidingen die de aantrekkelijkheid van het LLW voor niet-traditionele instroom kunnen vergroten.

Uitgaande van een subsidie op hetzelfde niveau als de huidige basissubsidie en een aantal toepassingen in de orde van grootte van 10% van het totaal aantal leerovereenkomsten zou met een dergelijke subsidie circa f 35 mln op jaarbasis gemoeid zijn (10.000 opleidingsplaatsen à f 3.500 per jaar; uitgaande van een tweejarige opleiding impliceert dit een capaciteit voor 5000 instromers per jaar).

- Subsidie voor de praktijkcomponent van een zogenaamd nulde jaar voor instromers met een vooropleiding beneden het niveau van MAVO of LBO-C of subsidie indien in de praktijkcomponent van het primair leerlingwezen extra begeleiding wordt geboden aan deelnemers met een (te) geringe vooropleiding. Ook hier zou de eis moeten gelden dat de getroffen maatregelen een aantoonbaar rendement hebben in termen van met succes afgeronde opleidingen. Gegeven de aantallen schoolverlaters met het genoemde opleidingsniveau (circa 13.000, zie de bijlage bij hoofdstuk 2), mag er van worden uitgegaan dat de nieuwe instroom uit deze groep, ook met de voorziene stimulerende maatregelen maximaal 2000 à 2500 zal kunnen bedragen. De kosten voor een extra-leerjaar of extra begeleiding in de praktijkcomponent zijn echter aanzienlijk. Op grond van recente plannen in de metaal- en electrotechnische industrie moet, in aanvulling op de bijdragen uit het bedrijfsleven een overheidsbijdrage van gemiddeld f 15.000 per geval als reëel worden geschat. De kosten van de maatregel zouden in dat geval circa f 35 mln. op jaarbasis bedragen.
- Subsidies in het kader van het ontwikkelen van een speciale aanpak bij de instroom van specifieke categorieën, zoals etnische minderheden en meisjes in sectoren waar deze traditioneel ondervertegenwoordigd zijn. Ook deze vorm van subsidiëring zou primair het karakter van startsubsidie voor een periode van 3-5 jaar moeten hebben. Aan bedrijfstakken kan worden overgelaten in welke mate de subsidie moet worden doorgesluisd naar afzonderlijke werkgevers om de bereidheid tot opname van de nieuwe groepen te vergroten of centraal moeten worden aangewend om nieuwe methodieken te ontwikkelen of extra begeleiding te bieden. Ook hier lijkt

een koppeling van de subsidie aan het realiseren van aantoonbare resultaten gewenst. Er van uitgaande dat ten behoeve van te laag gekwalificeerde instroom afzonderlijke voorzieningen worden getroffen (zie boven), kan naar verwachting worden volstaan met een relatief beperkte subsidie. Een bedrag van f 30 mln. op jaarbasis ($10.000 \times f 3.000$) lijkt voorshands voldoende.

Eerder is in paragraaf 2.5.1 de verwachte daling van de instroom in het leerlingwezen vanuit MAVO en LBO aangegeven. Dit aandeel is gedaald van ruim 80% in 1982 tot ruim 60% in 1988 en zal naar schatting verder teruglopen tot circa 30% in 1995. Handhaving van het volume van het leerlingwezen vereist in de komende jaren een extra instroom uit niet-traditionele groepen van circa 15.000 personen per jaar. De bovengenoemde nieuwe activiteiten voorzien hier goeddeels in: 5.000 instromers in nieuwe LLW-opleidingen; 2.000 à 2500 instromers in het nulde jaar en 10.000 instromers uit specifieke, ondervertegenwoordigde categorieën (minus de 3.500 instromers die via de huidige minderheden- en meisjescomponent worden gerealiseerd) leveren bij volledige realisatie van de nieuwe activiteiten tezamen een instroom van circa 14.000.

Voor de financiering van de leerlingwezen-opleiding van deze nieuwe groepen bestaat de mogelijkheid daarvoor de basissubsidie gedeeltelijk te benutten. Hieronder wordt dit verder uitgewerkt.

Wat betreft de onderwijs-component van het leerlingwezen dient ervan te worden uitgegaan dat de extra kosten, die voortvloeien uit de voorgestelde maatregelen binnen het thans beschikbare budget zullen worden opgevangen, immers, in verband met de drastische terugloop van het aanbod gediplomeerde schoolverlaters LBO en MAVO, dat ons in de komende jaren te wachten staat, dient de nieuwe instroom tot het op peil houden van de huidige instroom van 50.000 per jaar.

De basissubsidie van de Bijdrageregeling Vakopleiding Jeugdigen.

In het vorige hoofdstuk is de volgende keuzevraag geformuleerd: ofwel handhaving van de huidige basissubsidie ofwel een gefaseerde, al of niet gedeeltelijke, afbouw van deze subsidie, gecombineerd met een alternatieve inzet van de middelen voor het verbeteren van het

rendement van de opleidingen en het vergroten van de niet-traditionele instroom in het leerlingwezen. In dit licht moeten de hiervoor geschetste nieuwe activiteiten worden gezien. Bij de eventuele alternatieve aanwending van BVJ-middelen dienen een aantal uitgangspunten in acht te worden genomen.

Bij het volledig afschaffen van de basissubsidie, kan dan worden gerekend met een alternatief inzetbare opbrengst van circa f 170 mln. Gegeven de eerdere conclusie van de werkgroep dat de subsidie voor gemeenschappelijke opleidingsactiviteiten (GOA) nog altijd een nuttige functie vervult, kan worden overwogen de basissubsidie die thans aan de GOA's wordt besteed aan de GOA-subsidie toe te voegen, zodat in de nieuwe situatie de GOA-subsidie f 6500 zou gaan bedragen. De vrijval als gevolg van de afschaffing van de basissubsidie bedraagt in dat geval nog circa f 130 - 135 mln.. Met de hiervoor geschetste alternatieve aanwendingsmogelijkheden van de basissubsidie is in totaal f 100 mln. gemoeid zoals hiervoor berekend is. De resterende 30 à 35 mln. kunnen als basissubsidie gehandhaafd blijven voor bedrijven tot aan een nader te bepalen bedrijfsgrootte.

Om te garanderen dat de door de herziening van de BVJ vrijvallende middelen aan het bedrijfsleven ten goede blijven komen, verdient het aanbeveling de afbouw van de basissubsidie zodanig te faseren dat deze parallel loopt aan de subsidiëring van nieuwe activiteiten in het kader van de BVJ.

4.6. Conclusies t.a.v. de resterende regelingen

In de voorgaande paragrafen zijn de onderdelen van het onderzoeks-terrein aan de orde geweest waarvoor de werkgroep min of meer ingrijpende voorstellen heeft ontwikkeld in de sfeer van stroomlijning, afstoten van oud beleid en de ontwikkeling van nieuwe maatregelen. In deze paragraaf worden de conclusies van de heroverwegingswerkgroep ten aanzien van de resterende regelingen weergegeven, uitgaande van een toetsing van de huidige stand van zaken en reeds ontwikkelde beleidsvoornemens aan de door de werkgroep ontwikkelde visie op hoofdlijnen.

4.6.1. Conclusies met betrekking tot de school- en beroepskeuze voorlichting

In hoofdstuk 2 is aangegeven dat inmiddels vergaande voorstellen zijn ontwikkeld om in de periode 1990-1994 een einde te maken aan de vergaande verbrokkeling op het terrein van de studie- en beroepskeuzevoorlichting. Deze voorstellen worden neergelegd in een concept-beleidsnotitie die binnenkort aan "het veld" zal worden aangeboden voor bespreking en verdere besluitvorming. Gezien de voorstellen in deze notitie ziet de werkgroep op dit moment geen reden om met verdergaande voorstellen te komen.

Zij wil slechts in overweging geven zo nodig in afzonderlijke regio's en op experimentele basis tot invoering over te gaan indien de benodigde regelgeving in de sfeer van O&W en Arbeidsvoorziening onverhoopt niet tijdig gereed zou zijn.

4.6.2. Conclusies t.a.v. aan het leerlingwezen verwante regelingen

De voornaamste financiële bijdragen voor het leerlingwezen zijn afkomstig van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen (en Landbouw en Visserij) voor wat betreft de theorie-component van de opleiding en de Bijdrageregeling Vakopleiding Jeugdigen voor de praktijkcomponent. Naast deze twee grote financieringsstromen bestaan, zoals in hoofdstuk 2 al aangegeven, nog een aantal kleinere: De

regeling Jongeren Bouwen voor Jongeren van WVC, de regeling Leerlingbouwplaatsen van VROM, de Subsidieregeling Bevordering Leerlingwezen bij de overheid van Binnenlandse Zaken en een aantal projecten die onder Landbouw en Visserij ressorteren: tijdelijke arbeidsplaatsen bij Staatsbosbeheer en enkele specifieke LLW-projecten in het kader van de BEVE.

Voor wat betreft de regeling Jongeren Bouwen voor Jongeren kan op grond van de beschrijving in hoofdstuk 2 worden geconcludeerd dat de regeling qua opzet past binnen de eerder geformuleerde visie op hoofdlijnen: er is sprake van investeringsprojecten die zijn ingekaderd in een reguliere LLW-opleiding. De enige bijzonderheid is de aan de investeringsimpuls verbonden voorwaarde dat een deel van de deelnemers langdurig werkloos dient te zijn.

Ten aanzien van de regeling Leerlingbouwplaatsen van het departement van VROM is in hoofdstuk 2 aangegeven dat recent overeenstemming is bereikt tussen het kabinet en het Bouwberaad over het overdragen van een aantal taken van de Rijksgebouwendienst aan sociale partners in het kader van de Stichting Vakopleiding Bouwbedrijf. Naar het oordeel van de heroverwegingswerkgroep verdient het aanbeveling de effecten van deze overdracht op de effectiviteit van de leerlingbouwplaatsen voorshands af te wachten.

Voor de subsidieregeling Bevordering Leerlingwezen bij de overheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken is geconstateerd dat de regeling sinds augustus 1988 wordt uitgevoerd door het Arbeidsmarkt- en Opleidingsfonds voor de overheid en niet langer door het ministerie van Binnenlandse Zaken zelf. Daarmee is de subsidiëring van leerarbeids-overeenkomsten bij de overheid in feite vergelijkbaar geworden met de ondersteuning van het leerlingwezen door O&O-fondsen van werkgevers en werknemers in andere bedrijfstakken, via middelen waarover in het kader van het arbeidsvoorwaardenoverleg afspraken zijn gemaakt. De heroverwegingswerkgroep ziet om die reden geen aanleiding om ten aanzien van de SBL met nadere aanbevelingen te komen.

Ook voor wat betreft de onder Landbouw en Visserij ressorterende projecten in het kader van het leerlingwezen is er geen aanleiding

wijziging te overwegen. Het project tijdelijke arbeidsplaatsen bij Staatsbosbeheer past, blijkens de beschrijving in hoofdstuk 2 op termijn binnen de reguliere kaders van het leerlingwezen. De speciaal op vrouwen en deelnemers uit etnische minderheden gerichte projecten vormen, zoals eveneens in hoofdstuk 2 is aangegeven, in feite een combinatie van door O&W verzorgde voorschakeling in het kader van de basiseducatie en reguliere LLW-opleidingen in het kader van de Primaire beroepsgerichte Volwasseneneducatie. Heroverweging van deze projecten is in het licht van de in hoofdstuk 3 geschetste beleidsvisie op hoofdlijnen niet noodzakelijk. De projecten passen binnen de wenselijk geachte benadering van toeleiding van nieuwe doelgroepen naar het leerlingwezen.

4.6.3. Conclusies t.a.v. de overige scholingsmaatregelen

In hoofdstuk 2 is ook een aantal niet specifiek op jongeren gerichte scholingsmaatregelen en -voorzieningen besproken buiten de sfeer van het leerlingwezen. Geconstateerd werd dat jongeren van deze regelingen verhoudingsgewijs op grote schaal gebruik maken. In de afgelopen jaren zijn deze scholingsvoorzieningen en maatregelen reeds in belangrijke mate gestroomlijnd. Genoemd zijn met name de Kaderregeling Scholing en de Primaire Beroepsgerichte Volwasseneneducatie. Recent is binnen de PBVE ook ruimte gecreëerd voor deelnemers aan het Jeugdwerkgarantieplan en de voorloper daarvan, de Tijdelijke voorziening. Op die manier kunnen werkloze jongeren tijdens het opdoen van werkervaring tegelijkertijd scholing volgen in het kader van de PBVE. De werkgroep ziet in het licht van de in hoofdstuk 3 geformuleerde beleidsvisie op dit moment geen aanleiding te komen met nadere aanbevelingen voor stroomlijning.

4.6.4. Conclusies t.a.v. regelingen op het gebied van werkervaring en arbeidsinpassing

Loonkostensubsidies

In § 3.6 is al aangegeven dat de voorgestelde integratie van loonkostensubsidie-maatregelen, inclusief het Jeugdonthoofdplooiingsbanenplan, in één kaderregeling arbeidsinpassing, gebaseerd op de Wet Vermeend/Moor,

goed aansluit bij het door de heroverwegingswerkgroep geformuleerde prioriteiten. Zowel het streven naar integratie van maatregelen als de subsidiemogelijkheid voor training en begeleiding bij arbeidsinpassing bij een werkgever zijn positieve elementen. De werkgroep ziet dan ook geen aanleiding ten aanzien van de voorgenomen integratie met nadere aanbevelingen te komen.

Het Jeugdwerkgarantieplan

Ten aanzien van het JWG en vooruitlopend daarop de Tijdelijke voorziening GWJ kan worden geconstateerd dat deze regelingen een wenselijk sluitstuk zijn van de arbeidsmarktgerichte voorzieningen voor jongeren. In het voorgaande hoofdstuk is aangegeven dat naar het oordeel van de werkgroep het deelnemen aan beroepsscholing voor werkloze jongeren waar mogelijk prioriteit verdient boven het opdoen van werkervaring. Ook met deze prioriteitsstelling als uitgangspunt zal er echter een groep werkloze jongeren blijven voor wie scholing of terugkeer naar een beroepsopleiding op een gegeven moment niet de aangewezen weg is, hetzij omdat de weerstanden kort na het tussentijds verlaten van een opleiding te groot zijn, hetzij omdat de capaciteiten ontbreken. Voor deze jongeren is een vangnet in de vorm van werkervaring te prefereren boven een geprolongeerde uitkeringssituatie aan het begin van de beroepsloopbaan. Het blijft echter van het grootste belang ook tijdens de deelname aan het JWG en de TV-GWJ de mogelijkheden voor het gelijktijdig volgen van een opleiding te optimaliseren. Zowel het verlagen van de minimumleeftijd van de PBVE voor JWG-deelnemers als het benutten van de mogelijkheden om het JWG te gebruiken voor het opdoen van praktijkervaring in het kader van een LLW-opleiding bij de overheid, leveren daartoe naar het oordeel van de heroverwegingswerkgroep een nuttige bijdrage.

De SAJO-regeling

Voor de Subsidieregeling voor Additionele Jongerenbanen bij de overheid is van toepassing wat reeds werd opgemerkt ten aanzien van de Subsidieregeling Leerlingwezen bij de overheid. Het betreft hier een regeling in het kader van het A&O-fonds van de overheid. Dat wil zeggen een regeling die gelijk gesteld kan worden met CAO-afspraken inzake werkervaringsplaatsen in de marktsector, gefinancierd uit de ruimte

voor arbeidsvoorwaarden. Aantrekkelijk in de regeling is de inspanningsverplichting voor de betrokken overheidswerkgevers om de voor het opdoen van scholing en werkervaring aangetrokken langdurig werkloze jongeren aangenomen jongeren na afloop ook daadwerkelijk in dienst te nemen. Voor het overige zijn er voor de heroverwegingswerkgroep geen redenen nadere aanbevelingen ten aanzien van deze regeling te doen.

Tabel 8: de financiële consequenties van de onderscheiden voorstellen ten aanzien van de ramingen voor 1993

	depar- tement	begr 1989	raming 1993 ongew.beleid	raming 1993 gewijzigd beleid	saldo
ACTIVERING, ORIENTATIE EN SCHAKELING					
1. Preventie schoolverzuim (Onderwijsvoorrrangsbeleid) O&W	O&W	4,0	4,0	4,0	0
2. Projecten voortijdige schoolverlaters O&W	O&W	8,0	8,0	0	- 8
3. Toeleidingsprojecten (meisjes, VSO, bouwvakkers) WVC	WVC	0,4	0	0	0
4. voorportaalprojecten minderheden WVC	WVC	1,1	2,5	0	- 2,5
5. Voorschakelprojecten meisjesbeleid SZW	SZW	3,6	3,6	0	- 3,6
6. Emancipatieprojecten technische beroepen SZW	SZW	1,0	0	0	0
7. TIM-project SZW	SZW	0,2	0	0	0
8. Experimenten WOM SZW	SZW	0,3	0	0	0
9. Methodieontwikkeling VSO/MLK en NCWV SZW	SZW	0,5	0	0	0
10. Artikel 36 WWV SZW	SZW	30,0	30,0	30,0	0
11. Studie- en beroepskeuze- voorlichting O&W	O&W	15,0	15,0	15,0	0
	SZW	10,0	10,0	10,0	0
nieuw: Gemeenschappelijke benadering activering oriëntatie en schakeling	SZW WVC O&W	0	0	14,1*	+14,1
Totaal-generaal					<u>0</u>

*Het betreft hier projecten, waarvoor de middelen op de onderscheiden begrotingen van de betrokken departementen blijven staan en die voldoen aan de gestelde criteria m.b.t. de gemeenschappelijke benadering aangaande activering, oriëntatie en schakeling.

	depar- tement	begr. 1989	raming 1993 ongewijz.beleid	raming 1993 gewijz.beleid	saldo
SCHOLING					
12. KMBO	O&W	147,0	147,0	147,0	0
KMAO	LaVi	3,3	3,3	3,3	0
13. Leerlingwezen	O&W	471,2	504,1	504,1	0
	LaVi	17,2	17,2	17,2	0
14. Ontwikkelingsplan LLW	O&W+LaVi	23,4	23,4	23,4	0
15. Bijdrageregeling Vakop- leiding Jeugdigen	SZW				
- basissubsidie		168,0	179,2	35,5*	-143,7
- GOA		43,9	47,8	97,5	+49,7
- meisjescomp.		5,2	6,0	0	-6
- minderhedencomp.		4,8	0	0	0
- nieuwe opleidingen LWW		0	0	35,0	+35
- nuldejaar LWW		0	0	35,0	+35
- specifieke categorie		0	0	30,0	+30
Totaal		221,9	233	233	0
16. Subsidie Bevordering LLW	BiZa	15,0	12,0	12,0	0
17. Leerlingbouwplaatsen	VR0M	2,1	2,1	2,1	0
18. Jongeren bouwen voor jongeren	WVC	10,3	10,7	10,7	0
19. Primaire Beroepsgerichte Volwasseneneducatie	O&W/SZW	60,0	60,0	60,0	0
20. Centra Beroepsoriëntatie Beroepsoefening	SZW	35,6	35,6	35,6	0
21. Centra Vakopleiding Volwassenen	SZW	68,5	68,5	68,5	0
22. Kaderregeling Scholing	SZW	211,3	211,3	211,3	0
WERKERVERING					
23. Regeling Vermeend/Moor	SZW	170,0	518,5	518,5	0
24. JOB-plan	SZW	39,1	0	0	0
25. JWG/Tijdelijke voorziening	SZW	72,4	175,5	175,5	0
26. SAJO-regeling	BiZa	28,0	(81,8)	0	
-----					-----
* = basissubsidie kleinbedrijf					0 = totaal-generaal

BIJLAGEN

Heroverweging subsidies arbeidsmarktgerichte projecten voor jongeren

Omschrijving onderwerp van het heroverwegingsonderzoek

Zoals vastgesteld door de Ambtelijke Commissie Heroverweging Rijksbegroting.

Subsidies ten behoeve van arbeidsmarktgerichte projecten voor jongeren.

Er wordt een groot aantal activiteiten ontplooid om werkloze jongeren scholing en/of werkervaring bij te brengen, teneinde hun arbeidsmarktperspectief te verbeteren.

Het spectrum van activiteiten waarop hier bedoeld wordt omvat onder andere het leerlingwezen, de leerlingbouwplaatsen, het jongerenbeleid van WVC en L&V en arbeidsmarktgerichte projecten voor jongeren bij SZW en BiZa.

Deze maatregelen lopen sterk uiteen in subsidievoorwaarden, doelstellingen, uitvoeringsorganisaties en doelgroepen. De werkgroep dient een inventarisatie te maken van maatregelen die beogen het arbeidsmarktperspectief van jongeren te vergroten.

De werkgroep dient verder te onderzoeken of er een betere afstemming kan worden bereikt tussen de verschillende maatregelen alsmede of er een betere stroomlijning (samenvoeging van maatregelen of beperking van het aantal uitvoeringsorganisaties) tot stand kan worden gebracht.

Deelnemende appartementen: O&W en SZW (voorz.), AZ, BiZa, Financiën, VROM, L&V, WVC en vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersorganisaties.

Bijlage B

Inservice-opleidingen

A. INLEIDING

Indien we onze aandacht richten op het leerlingwezen dienen we niet te vergeten dat, met name in de gezondheidszorg, met het leerlingwezen vergelijkbare "werk en leren"programma's bestaan.

Deze zogenaamde inservice-opleidingen duren gemiddeld drie jaar en bevatten, net als opleidingen in het kader van het leerlingwezen, zowel een scholings- als een praktijkcomponent.

De twee voornaamste inservice-opleidingen, in termen van aantallen deelnemers, zijn de opleiding tot verpleegkundige (vergelijkbaar met HBO-V niveau) en de opleiding tot ziekenverzorgende (vergelijkbaar met MBO niveau).

Voor beide beroepen zijn ook dagopleidingen ontwikkeld; voor verpleegkundige aan de HBO-V scholen en voor ziekenverzorgende aan de MDGO-VP scholen.

In het onderstaande zullen we allereerst inhoud, duur en toelatingseisen van beide inservice-opleidingen bespreken. Vervolgens besteden we aandacht aan aantallen deelnemers per opleiding. We zullen dan ook zien dat het overgrote deel van de leerlingen van het vrouwelijk geslacht is.

Tenslotte bekijken we de kosten verbonden aan de inservice-opleidingen en besteden we kort aandacht aan de financiering.

B. INHOUD, DUUR EN TOELATINGSEISEN

B. 1. DE INSERVICE-OPLEIDING TOT VERPLEEGKUNDIGE

Om toegelaten te worden tot de inservice-opleiding voor verpleegkundige dient men tenminste MAVO te hebben afgerond; inclusief 6 vakken op D-niveau. De minimum-leeftijd voor deelname is 17 jaar.

Tijdens de voorbereidende periode van 30 weken ontvangt de leerling-verpleegkundige een zakgeld van f. 395,- per maand. Na deze voorbereidende periode wordt beoordeeld of de leerling de inservice-opleiding mag volgen.

Hierna volgen drie praktijkjaren, waarin onderwijs (theorie) en praktijk elkaar afwisselen, de nadruk ligt echter op de praktijk (zie tabel 1).

Binnen deze inservice-opleiding tot verpleegkundige bestaan drie richtingen. De A opleiding wordt in een ziekenhuis doorlopen (A-verpleegkundige), de B opleiding in een psychiatrisch ziekenhuis (B-verpleegkundige) en de Z opleiding in een zwakzinnigeninrichting (Z-verpleegkundige).

De opleiding tot A-verpleegkundige duurt 3 jaar en 10 maanden, terwijl de opleidingen tot B- en Z-verpleegkundigen beide 3 jaar en 4 maanden duren.

Beloning tijdens deze "praktijkjaren" is geregeld per c.a.o. en bedraagt in het eerste praktijkjaar f. 1.160,- per maand, dat loopt in het tweede en derde jaar op van respectievelijk f. 1.370,- naar f. 1.770,- per maand (bruto bedragen).

B. 2. DE INSERVICE-OPLEIDING TOT ZIEKENVERZORGENDE

Deze opleiding wordt "gelopen" in een verpleeghuis. Om in aanmerking te komen dient tenminste MAVO te zijn afgerond, de minimum leeftijd voor deelname is gesteld op 16 jaar en 8 maanden.

Tijdens de voorbereidende periode van 30 weken ontvangen de leerling-ziekenverzorgenden een zakgeld van f. 395,- per maand.

Na deze voorbereidende periode volgen twee leerperiodes, in de eerste leerperiode ontvangen de leerlingen f. 1.160,- en in de tweede f. 1.370,- per maand (bruto bedragen).

De duur van de opleiding is 2 jaar en 26 weken, voor een onderverdeling naar theorie-, praktijk- en productie-uren verwijs ik wederom naar tabel 1.

tabel 1: aantal uren per leerling tijdens de leerperiode

opleiding	aantal theorie- en praktijk- uren	theorie- uren	uren in praktijk- deel	productie- uren *
verpleegkundige				
A	5.262	630	4.632	4.320
B	4.428	630	3.798	3.545
Z	4.428	630	3.798	3.527
ziekenverzorgende	3.129	300	2.829	2.645

* uren in het productief deel plus 75% uren leergedeelte.

Bron: notitie taakstellingen beroepskrachtenplanning gezondheidszorg 1988.

C. AANTALLEN DEELNEMERS AAN DE INSERVICE-OPLEIDINGEN

In deze paragraaf zullen we de aantallen leerlingen van de beide inservice opleidingen beschouwen, bovendien bekijken we de verdeling naar geslacht voor beide opleidingen.

tabel 2: aantallen leerlingen per opleiding

	1984	1985	1986	1987	1988
leerling ver- pleegkundigen					
A	18.066	16.490	15.611	15.025	15.409
B	3.815	3.570	3.287	3.236	3.015
Z	6.080	5.840	5.627	5.585	5.429
subtotaal	27.961	25.900	24.516	23.846	23.853
leerling zieken- verzorgenden	10.987	10.935	10.958	10.432	11.160
totaal	38.948	36.835	35.474	34.278	35.013

Bron: C.B.S.

Het blijkt dat het overgrote deel van de leerlingen van het vrouwelijk geslacht is. Voor de inservice-opleiding verpleegkunde schommelt het percentage vrouwelijke deelnemers rond de 80 %, voor de opleiding tot ziekenverzorgende ligt dit percentage rond de 90 %.

D. KOSTEN EN FINANCIERING

In tabel 3 zijn de kosten per afgestudeerde weergegeven, ter illustratie zijn tevens de kosten van de vergelijkbare dagopleidingen vermeld. We dienen te bedenken dat de dagopleidingen langer duren dan de inservice-opleidingen.

tabel 3: de kosten per afgestudeerde van de verschillende opleidingen voor een verplegend beroep.

opleiding	A	B	Z	ZV	MDGO-VP	HBO-V
theoretisch deel	27.800	26.600	26.600	20.200	16.400	25.200
praktisch deel	11.100	9.100	9.100	6.200	10.300	18.200
kosten opleiding	38.900	35.700	35.700	26.400	26.700	43.400
studiefinanciering					13.200	31.900
zakgeld	4.500	4.300	4.300	4.100		
totale oplei- dingskosten	42.400	40.000	40.000	30.500	39.900	75.300

A,B,: inservice-opleiding verpleegkunde
 ZV: inservice-opleiding ziekenverzorgende
 Bron: I.O.O.

Vervolgens is het nuttig de ~~totale kosten~~ van beide inservice-opleidingen te inventariseren, het gaat om de benaderde kosten op basis van gegevens van het jaar 1986 (in miljoenen guldens).

verpleegkunde A	157,2
B	35,5
Z	63,8
ziekenverzorging	163,9
	----- +
Totaal	420,2

In het algemeen kan worden gesteld dat de inservice-opleidingen door de instellingen zelf worden bekostigd en derhalve uiteindelijk ten laste komen van de ziektekostenverzekeraars.

Voorheen waren de kosten van de inservice-opleidingen onderhevig aan de door het C.O.T.G. opgestelde richtlijnen. Met de invoering van budgettering vervielen deze richtlijnen min of meer; de instellingen zijn vrij om te bepalen welk deel van het budget aan de inservice-opleidingen wordt besteed.

Bijlage C

Beschrijvingen Bestaand Beleid

ORIENTATIE/SCHAKELING

1. Projecten schoolverzuim (onderwijsvoorrrangsbeleid (O&W))

Korte omschrijving

In 22 onderwijsvoorrrangsgebieden zijn opvangprojecten voor schoolverzuimers in gang gezet. Doel ervan is het motiveren van jongeren tot het volgen van regulier onderwijs, het terugbrengen naar vormen van onderwijs en scholing of het voorbereiden op de arbeidsmarkt. Het project is gestart in 1986.

Doelgroep/rechtspositie

14 - 16/18 jarigen die leerplichtig zijn.

Subsidieregeling: Beleidsnotitie Schoolverzuim

Budget preventie schoolverzuim 1989 ± 4 mln.

1,5 mln. van het budget wordt ingezet in de vorm van extra taakeenheden aan scholen.

Uit de restende 2,5 mln. wordt gefinancierd: onderzoek, ondersteuning, provinciale leerplichtconsulenten, preventie projecten en voorlichting.

De projectperiode loopt tot 1-8-1991

Bereik

c.a. 500 deelnemers.

Effektiviteit

Geen gegevens bekend

N.B. gebiedsindeling OVB wordt gehanteerd.
echter: apart budget

2. Projecten voortijdige schoolverlaters (randgroepjongeren (O&W))

Korte omschrijving

Projecten gericht op de ontwikkeling van onderwijs- en vormingsaanbod ten behoeve van randgroepjongeren. Met dit ontwikkelingsbeleid wordt beoogd informatie te verkrijgen om uiteindelijk meer structurele regelingen te kunnen treffen inzake het onderwijs aan randgroepjongeren.

Doelgroep

De doelgroep betreft jongeren van 13, 14 en 15 jaar in het 10e en 11e jaar van de leerplicht, die het voortgezet onderwijs al in de eerste jaren hebben verlaten en die niet meer in bestaande onderwijsvormen terecht kunnen.

Subsidieregeling

De start van de projecten was gesteld op 1 augustus 1985 en de proefperiode op twee jaar. Hierbij werd de mogelijkheid opengehouden van nog een verlenging van twee jaar tot 1 augustus 1989. In mei 1987 heeft de staatssecretaris deze verlenging toegestaan. Middels de beleidsnotitie Randgroepjongeren die in mei 1989 aan de Tweede Kamer is gezonden is een aanzet gemaakt tot een meer structurele vormgeving van het beleid. Met ingang van 1 augustus 1990 worden er regionale samenwerkingsverbanden gevormd die erop gericht zijn de jongeren ofwel terug te leiden naar het reguliere onderwijs, danwel - indien dat niet mogelijk is - toe te leiden naar de arbeidsmarkt. Het jaar 1989-1990 betreft een overgangsjaar. Jaarlijks is een budget van 8 mln. beschikbaar.

Bereik en effectiviteit

Sedert 1985 is er sprake van 29 projecten, verspreid over 71 locaties. De onderscheiden projecten variëren in grootte wat betreft het maximaal toegewezen aantal deelnemers (van 30 tot 150).

In het eerste cursusjaar 1985/86 zijn er ruim 2000 jongeren in de onderwijsprojecten ingestroomd (onderzoek SCO). Van de uitstromende deelnemers kwam bijna een kwart weer in een vorm van onderwijs terecht. Eenzelfde aandeel betrad de arbeidsmarkt, terwijl 10% een andere bestemming vond. Van ruim 40% van de deelnemers die waren uitgestroomd bleek de bestemming de projecten niet bekend te zijn. (onderzoek SCO).

Het vervolgbeleid, waartoe op het moment de eerste aanzetten zijn gegeven, voorziet erin dat een aantal aanbevelingen van het SCO, bedoeld om de effectiviteit van het beleid verder te vergroten, worden overgenomen.

ORIENTATIE/SCHAKELING

Evaluatie

M. Babeliowky en M. Derriks; Randgroepjongeren in het onderwijs. Een probleemverkenning. Amsterdam, SCO, november 1986.

M. Babeliowsky, M. Derriks, E. de Kat Randgroepjongeren in het onderwijs. De onderwijsprojecten. Amsterdam, SCO, januari 1989.

ORIENTATIE/SCHAKELING

3. Diverse toeleidingsprojecten (WVC)

a. VSO-schoolverlaters - N. Brabant

Korte omschrijving

Het betreft een ontwikkelingsproject met als doel het behouden en verbeteren van de werkgelegenheidspositie van 'licht geestelijk gehandicapten' o.g. d.m.v. samenwerking van diverse instanties.

Doelgroep

Schoolverlaters van VSO/MLK scholen. Deze schoolverlaters zijn in principe volwaardige werknemers voor een betaalde baan. De groep is primair aangewezen op de vrije arbeidsmarkt. Plaatsing bij een Sociale Werkvoorziening is ook een mogelijkheid.

Subsidieregeling

f 90.000,00 op jaarbasis t/m 1989.

Organisatie

Provinciaal Steunpunt Werkloosheid.

Resultaten

De uitkomsten van de inventarisatie en het onderzoek maken duidelijk dat:

1. De werkloosheid onder deze categorie onverwacht groot is.
2. De huidige structuur niet voldoet (geen individuele benadering en geen netwerk).

b. VSO-schoolverlatersproject Z.O. Drenthe

Het betreft hier een meisjesproject (1988 t/m 1989) project geënt op de VSO-schoolverlatersproblematiek in het opzicht van: binnenschoolse activiteiten, voortraject arbeidsmarkt en de brede maatschappelijke verantwoordelijkheid. Het is een zogenaamd pilot-project van het E.S.F. (budget f 2,3 miljoen). De WVC-bijdrage (jaarlijks f 100.00,00) is bedoeld voor het aspect brede maatschappelijke verantwoordelijkheid. Nadere gegevens zijn nog niet voorhanden. Het project is pas onlangs van start gegaan.

c. Project voor werkloze meisjes N.H.

Het betreft een oriëntatieproject voor werkloze meisjes in Hilversum geënt op de ontwikkeling van samenwerking (netwerk) tussen jeugd en jongerenwerk, jeugdhulppreventie, het onderwijs en de arbeidsvoorziening.

ORIENTATIE/SCHAKELING

Doelgroep

Laaggeschoolde werkloze meisjes.

Subsidiering:

WVC/DJB: f 85.000,00

SZW/DCE: f 85.000,00

In verband met de recente start zijn er nog geen andere gegevens voorhanden.

d. Bouwvakkersproject 'Bouwen aan Werk' in Noord Brabant.

Korte omschrijving

Het project is één van de 7 projecten. De projecten zijn allen opgezet om een tweezijdig belang te dienen, nl. enerzijds het werkgeversbelang om het tekort aan vaklieden te verminderen en anderzijds het belang van laaggeschoolde werklozen om scholing en werk te krijgen. Er bestaat samenwerking tussen partijen die belang hebben bij deze problematiek, dit zijn de werkgeversorganisaties, onderwijs en welzijnswerk. Ten behoeve van de projecten Bouwen aan Werk zijn zij dan ook tot plaatselijke structurele samenwerkingsrelaties gekomen. Veelal is deze samenwerking vastgelegd door het oprichten van een stichting waarin de drie partijen een deel van de verantwoordelijkheid dragen.

Doelgroep/rechtspositie

De projecten richten zich op laaggeschoolde werklozen (vroegtijdige schoolverlaters, randgroepen) die over het algemeen op meerdere vlakken problematisch gedrag vertonen. De leeftijdscategorie is van 16 tot ± 24 jaar. Projecten voor ouderen zijn in voorbereiding.

De werving van deelnemers geschiedt door instellingen die reeds kontakten met potentiële kandidaten hebben, zoals vormingswerk, jongerenwerk, hobbywerkplaatsen e.d. De deelnemers krijgen een onkostenvergoeding van f 100,00 per maand, maar krijgen bij aanvang de garantie dat zij bij voldoende resultaat een arbeidskontraakt krijgen van 2 jaar.

Uitvoering

Voor het project is een eenvoudig ingerichte werkplaats beschikbaar. In deze werkplaats wordt door een gekwalificeerde leermeester praktijkles gegeven aan een groep deelnemers van maximaal 8. Het praktijkgedeelte omvat vier dagen. Er wordt

ORIENTATIE/SCHAKELING

dag. Ten behoeve van de soms vrijwel totaal afwezige theoretische kennis wordt een voorbereidend alternatief theoretisch programma gevolgd. De totale duur van de praktijkopleiding is afhankelijk van de vorderingen van de deelnemer, maar duurt meestal 8 tot 12 maanden. Aan het eind van de leerperiode wordt stage gelopen in het bedrijfsleven. Daarna volgt opname in het leerlingstelsel of bij een aannemersbedrijf.

Subsidieregeling

Budget f 123.000,00 per jaar t/m 1990.

Kosten ter plaatse ± f 10.000,00.

Bereik/effektiviteit

Bouwen aan Werk heeft positieve resultaten weten te bereiken de afgelopen 2 jaar. Dit blijkt o.a. uit de uitstroomgegevens van deze moeilijke doelgroep.

- Uitstroomresultaten. De projecten bereiken per project ongeveer 12-15 jongeren per jaar. Hiervan stromen er ongeveer 8 per project per jaar door naar de bouwsector en ongeveer 6 per jaar naar ander werk of andere scholing. Er is met andere woorden een succespercentage van 60% tot 90%.
- Methodieontwikkeling. Er is inmiddels in Brabant ervaring opgedaan met een nieuwe werkwijze zowel met betrekking tot het praktische- als tot het theoretische programmadeel voor het onderwijs aan laag- en ongeschoolde jongeren. Deze nog in ontwikkeling zijnde methodiek kan echter niet tot resultaat leiden zonder een intensieve begeleiding op sociaal- en technische vlak. Gebleken is dat deze nieuwe aanpak tot een hoog succespercentage kan leiden. Belangrijk hierbij is de overdraagbaarheid naar andere sectoren.
- Samenwerking: in Brabant is tevens bewezen dat een goed georganiseerde en geformaliseerde samenwerking tussen onderwijs, werkgevers en welzijnswerk tot succes kan leiden.

Evaluatie/knelpunten

Door het Provinciaal Steunpunt Werkloosheid wordt in maart 1989 een evaluatie verzorgd.

Enkele knelpunten zijn:

- Het ontbreken van een salaris gelet op de aard/motivatatie van de doelgroep.

Ook worden belangrijke voorwaarden genoemd: o.a.

- Goede invulling van het theoriegedeelten.
- Positieve opstelling van participanten.
- Individueel gericht praktijkprogramma.

ORIENTATIE/SCHAKELING

4. Voorportaal projecten minderheden.

Werk en Scholingsprojecten voor jongeren uit minderheden (WVC).

Korte omschrijving

Projecten die tot doel hebben allochtonen op te vangen en terug te leiden naar voorzieningen voor scholing of werk. De projecten vervullen een voorportaalfunctie ter versteviging van de arbeidsmarktpositie van minderheden.

Doelgroep

Surinamers, Molukkers, woonwagenbewoners, dat wil zeggen leden van etnische en culturele minderheidsgroepen.

Rechtspositie

Behoud van uitkering.

Subsidie/meerjarencijfers

± 7 miljoen per jaar op basis van Rijksprogramma welzijn minderheden 1988.

Het betreft subsidie voor experimenten waarbij de personeelskosten van een maatschappelijk begeleider worden gesubsidieerd. De projectbudgetten variëren van 5000,- tot 1½ miljoen gulden. (20% tot 100% subsidie). De formatieplaats van een begeleiden kost ± f. 75.000,-.

Organisatie

De experimentele projecten moeten op lokaal niveau verankerd zijn in het netwerk van voorzieningen op het terrein van onderwijs en arbeid. De invulling is daardoor zeer divers van aard. Medefinanciers zijn fondsen, provinciale en gemeentelijke overheid.

Effectiviteit

Research voor Beleid heeft de zgn.voorportaal projecten geëvalueerd.

De gemiddelde doorstroom naar werk ligt volgens het onderzoek op 29%; de doorstroom naar een vorm van scholing op gemiddeld 26% afhankelijk van het typeproject. De uitval uit de projecten ligt tussen de 16 en 30%.

De projecten vormen tussenschakels naar CBB's en CVV's. Ruim 75% van de voorportaalprojecten zijn opgezet voor woonwagenbewoners en Molukkers.

ORIENTATIE/SCHAKELING

Knelpunten

Laagdrempelige voorzieningen zoals CBB, PBVE, en CVV stellen eisen aan vaardigheden en motivatie waar "kansarme" allochtonen nog niet aan kunnen voldoen. Het voorbereiden op reguliere scholing of werk en verbeteren van de aansluiting door kleinschalige projecten met een begeleider, die gericht is op individuele begeleiding en op het onderhouden van kontakten tussen doelgroep en voorzieningen, blijkt succesvol te zijn.

Voorportaalprojecten voorzien in een behoefte die ontstaat door een lacune tussen doelgroep en het voorzieningsaanbod.

5. Voorschakelprojekten meisjesbeleid (nota meisjesbeleid) (SZW)

Korte omschrijving

De projecten hebben tot doel de toegang tot de arbeidsmarkt te verbeteren voor meisjes en jonge vrouwen tot 25 jaar. Het gaat om oriëntatie op scholing en werk, schakeling naar diverse maatregelen en het onderhouden van netwerken met relevante onderwijs-, scholings- en arbeidsmarktvoorzieningen.

Doelgroep

De doelgroep bestaat uit meisjes en jonge vrouwen met afgeronde opleiding op maximaal LBO/MAVO-niveau of een afgebroken opleiding op maximaal MBO-niveau.

Subsidieregeling

De subsidiale kosten betreffen personeelskosten en overige kosten (huisvesting, organisatie, activiteiten) maximaal f 225.000,00 per projekt. Het totaal aantal projecten is geraamd op 16.

Uitvoeringsorganisatie

Dit kunnen zijn provinciale en grootstedelijke organisaties op terrein van jongerenwerk of werkgelegenheid.

Financiën

Voor het jaar 1989 is een bedrag begroot voor 16 projecten van f 3,6 miljoen.

Effektiviteit

Het betreft een nieuwe regeling ingaande 1989

6. Emancipatieprojecten technische beroepen

Korte omschrijving

Het betreft 3 experimentele, tijdelijke projecten waaronder:

1. Stimulering van meisjes in technische beroepsopleidingen (Coosje-A Rotterdam, toeleiding naar het leerlingwezen).

2. Technica 10.

3. Stimulering vrouwen in het hoger technisch onderwijs.

Doelgroep

De projecten zijn gericht op meisjes en jonge vrouwen in de leeftijd van 10-12 jaar (Technica 10) en vanaf 16, 17 jaar voor het leerlingwezen en het hoger onderwijs. De bedoeling is meer meisjes te laten instromen in het technisch onderwijs en de technische beroepsopleiding, de oriëntatie van meisjes naar technisch georiënteerde beroepen te bevorderen en de doorstroming naar hogere technische opleidingen en beroepen te vergroten.

Subsidieregeling

De projecten worden gefinancierd door de ministeries van O & W en SZW of O & W en WVC of door de drie departementen gezamenlijk. De projecten lopen tot 1990. Er is niet bekend op welke wijze ze worden gecontinueerd.

Bereik

Er zijn geen gegevens voorhanden over geoogd bereik en feitelijk bereik.

Evaluatie

Geen evaluatierapporten aanwezig.

ORIENTATIE/SCHAKELING

7. Toegepaste informatica voor mensen zonder werk (TIM-project (SZW))

Korte omschrijving

De doelstelling van het TIM-project is: het ontwikkelen van een cursus die ingezet kan worden in het kader van een brede beroepenoriëntatie voor mensen zonder werk, waarbij toepassingen van de micro computer een belangrijke rol spelen. Aansluiting wordt gezocht bij opleidingstrajecten van het GAB en particuliere instellingen.

Doelgroep

Werklozen, die een oriëntatie op computertoepassingen willen volgen. Formele eisen deelnemers: ingeschreven zijn bij GAB, tenminste voor 1/3 van de normale arbeidsduur een uitkering ontvangend, of vallend onder de categorie herintredende vrouw. Bij overinschrijving van geschikte kandidaten ordt voorrang gegeven aan werkloze vrouwen tot 60% van het totaal en aan langdurig werklozen. Getracht wordt een evenredige leeftijdsverdeling te krijgen met als modus de leeftijd van 25 jaar.

Subsidie

1987 - 1989: jaarlijks f. 150.000,-.

Naar verwachting zal TIM vanaf 1990 structureel gefinancierd worden via art. 36 WWV.

Bereik

In de periode februari 1988 - januari 1989 hebben 486 personen deelgenomen aan het project, waarvan 28% jonger was dan 25 jaar en in totaal 62% jonger was dan 35 jaar. 67% van hen had een niet-afgeronde lagere beroepsopleiding, 26 % had een niet-afgeronde opleiding HAVO/HBS, MBO/HBO, 30% is herintredende vrouw, zonder uitkering.

Effectiviteit

Circa 95% van de instrumers rond de opleiding af; 33% stroomt direct door naar een baan, 19% solliciteert; 30% stroomt door naar een vervolgopleiding.

Evaluatie

projectrapportage vindt plaats in oktober '89.

8. Experiment Werkontwikkelings Maatschappij (SZW)

Korte omschrijving

In het kader van het Internationale Jongerenjaar van de VN (1985) heeft de Nationale Werkgroep Jongerenjaar een voorstel ontwikkeld om door middel van zogenaamde Werkontwikkelingsmaatschappijen de werkloosheid onder langdurige werkloze laag- en ongeschoolde jongeren beter te bestrijden. Deze WOM's zijn plaatselijk of regionale steunpunten, die een stimulerende en coördinerende functie moeten vervullen met betrekking tot de activiteiten op het terrein van voorlichting, opvang, scholing en de organisatie van het werk voor langdurig werkloze jongeren. In samenwerking met instanties op het terrein van de werkloosheidsbestrijding kan door de bundeling van voorzieningen, specifieke kennis en middelen een ondersteuningsstructuur worden opgezet, die zo dicht mogelijk aansluit bij de belevingswereld van de doelgroep.

Doelstelling WOM: het doorbreken van de scheiding tussen enerzijds sociaal-culturele voorzieningen en anderzijds scholings- en arbeidsbemiddelingsvoorzieningen met het oogmerk jongeren vanuit het sociaal-cultureel werk via een zo kort mogelijk traject toe te leiden naar reguliere arbeid. De taken van de WOM-coördinator liggen op het snijvlak van de voorzieningen. Aan de hand van de voorstellen van de werkgroep Jongerenjaar is de keuze voor experimenteerregio's gevallen op Emmen, Helmond en Doetinchem.

Doelgroep

Langdurig werkloze jongeren vooral boven de 21 jaar.

Subsidieregeling

2 jaar (1986-1988) f 300.000,00 per jaar.

Bereik

Voor de regio's Emmen en Helmond: n.v.t.

Voor de regio Doetinchem bedraagt het bereik 177 jongeren.

Evaluatie

Mei 1987 heeft de Stichting Regioplan een evaluatierapport uitgebracht. Centrale conclusie is dat de werkwijze van de WOM een essentiële bijdrage kan leveren aan het bestaande beleid.

Uitgangspunt is het creëren van een traject van scholing, vorming en bemiddeling, eventueel te beginnen vanuit het sociaal cultureel werk. De andere invalshoek, individuele trajectbegeleiding, kan worden gezien als een uitbouw van de heroriëntering, waarbij een inbreng van de WOM-activiteiten in het kader van de heroriënteringsgesprekken dan ook een reële mogelijkheid lijkt. Of de toeleiding en de begeleiding van dit proces via een onafhankelijke 'werkloosheidsmakelaar' zou moeten blijven gebeuren is een zaak van de regio.

De kennis die is opgebouwd in de experimenten kan middels een goede voorlichting worden verspreid.

9a. Methodiek ontwikkeling VSO/MLK

Korte omschrijving

Het betreft een experiment t.b.v. schoolverlaters van het Voortgezet Speciaal Onderwijs/Moeilijk lerende Kinderen Onderwijs. Doelstelling: de ontwikkeling van een methodiek, waar een optimale arbeidsinpassing van VSO/MLK-schoolverlaters kan worden gerealiseerd. Centraal daarbij staat de bevordering van de instroom van de doelgroep in het JWG en de TV GWJ. Onderzocht dient te worden wat de arbeidsmoeilijkheden zijn, waar ze in de regel terecht komen, welke eisen de lokale arbeidsmarkt stelt, of tekortkomingen in de persoon gelegen zijn of meer te wijten zijn aan het VSO-onderwijs en of het scholingsinstrumentarium kan voorzien in bestaande behoeften. Indien mocht blijken dat er een voortraject nodig is alvorens deze jongeren kunnen gaan participeren in het JWG dan dient duidelijk gemaakt te worden hoe lang dit traject zou moeten duren en uit welke onderdelen het moet bestaan.

Doelgroep

(Werkloze) jongeren die van het voortgezet speciaal onderwijs komen.

Subsidieregeling

1 jaar f 276.000,00

Bereik

Niet van toepassing

Effectiviteit

I.v.m. ontbreken van evaluatie onbekend.

9b. Methodiek ontwikkeling toeleidingstraject (NCWV) (SZW)

Korte omschrijving

Mede uit contacten met gemeenten in het kader van de tijdelijke voorziening is gebleken dat er behoefte bestaat aan een methodiek om ongeschoolde laaggeschoolde werklozen toe te leiden naar ongeschoold/geschoold werk of naar verdere scholing. Door middel van een individueel begeleidingsmodel t.b.v. de langdurig werkloze, nadat bepaalde lacunes bij deze persoon zijn geconstateerd, én door een zoekmodel naar oriëntatie- en stagemogelijkheden bij potentiële werkgevers kan stapsgewijs een vaste route worden afgelegd naar een plaats op de arbeidsmarkt.

Een onderdeel van het Toeleidingstraject is de ontwikkeling van een procedure waarlangs informatie verkregen kan worden over door ondernemers verlangde kwalificaties, waarmee een in de onderneming (potentieel) aanwezige vacature kan worden vervuld. Met deze kennis en met de kennis over iemands individueel traject kunnen praktijk(st)ers in de arbeidsbemiddeling in het kader van de heroriënteringsgesprekken en in de toekomst het JWG een concreet aanbod doen aan de werkzoekende.

Subsidieregeling

1x f 170.000,=
1x f 180.000,=

Bereik

n.v.t.

Effectiviteit

Al tijdens het uittesten van het materiaal bleek de belangstelling groot. Bij wijze van experiment wordt het ingedrukte vorm via het netwerk van de Staatsuitgeverij op de markt gebracht, ondersteund door allerlei nevenactiviteiten. De eerste druk is inmiddels uitverkocht.

10. Art. 36 Wet Werkloosheidvoorziening (WWV)

Korte omschrijving

De regeling biedt een financiële tegemoetkoming aan gemeenten (en in voorkomende gevallen andere rechtspersonen) die met het oog op de herintreding in het arbeidsleven van werklozen en arbeidsongeschikten voorzieningen treffen tot behoud, herstel of bevordering van de arbeidsongeschiktheid. De voorzieningen dienen activiteiten te omvatten die direkt zijn gericht op het verbeteren van de positie op de arbeidsmarkt, op het verkrijgen van vakkennis of op het deelnemen aan daarmee samenhangende vormen van educatie. De voorzieningen dienen activiteiten te omvatten die direkt zijn gericht op het verbeteren van de positie op de arbeidsmarkt, op het verkrijgen van vakkennis of op het deelnemen aan daarmee samenhangende vormen van educatie. De voorzieningen dienen een complementair karakter te hebben t.a.v. arbeidsvoorzieningsregelingen en regelingen op het terrein van de volwasseneducatie.

Doelgroep

De voorzieningen kunnen zich uitstrekken tot werklozen en arbeidsongeschikten die zich voor meer dan éénderde van de normale arbeidsduur als werkzoekende bij het GAB hebben doen inschrijven. Uitkeringsgerechtigd zijn is géén vereiste.

Subsidieregeling

De minister geeft jaarlijks voor 1 oktober het bedrag aan dat in het volgende jaar per ingeschreven werkloze wordt beschikbaar gesteld. De aan de gemeente toe te kennen vergoeding bedraagt ten hoogste het vastgestelde bedrag vermenigvuldigd met het aantal ingeschreven werklozen per 1 januari van het voorafgaande jaar.

Bijzondere Uitvoering

De regeling is in de gewijzigde versie begin oktober 1988 van kracht geworden.

Bereik

	jaargem.: 1)	aantal toepassingen: 2)
1984	15.000	30.000
1985	15.000	30.000
1986	15.000	30.000
1987	15.000	30.000
1988	15.000	30.000
1989	22.500	45.000

1) eigen schattingen op basis van het geraamd aantal toepassingen.
2) raming SZ.

ORIENTATIE/SCHAKELING

Uitgaven

De kosten van art. 36WWV (oud) maakten onderdeel uit van de totale kosten van de WWV en werden door de gemeenten gedeclareerd via open eind financiering. De volgende cijfers voor 1983-1986 betreffen dan ook een ruwe raming.

1983: f 15 miljoen
1984: f 20 miljoen
1985: f 20 miljoen
1986: f 20 miljoen
1987: f 30 miljoen
1988: f 30 miljoen (begroot)
1989: f 30 miljoen (begroot)

Regelgeving

De regeling is in oktober 1988 door de Eerste Kamer aanvaard.

Evaluatie-Rapporten

Evaluatie is voorzien 4 jaar na inwerktreding van de herziening.

11. Studie- en beroepskeuzevoorlichting (SZW/O&W)

Korte omschrijving

Studie- en beroepskeuzevoorlichting is gedefinieerd als: Werkzaamheden die beogen door methodische hulpverlening, zoals het geven van voorlichting, inlichtingen, adviezen en richtlijnen, een verantwoorde besluitvorming van de adviesbehoevende te bevorderen met betrekking tot de keuze van studie en beroep, de voorbereiding daarop en de verdere ontwikkelingen in het gekozen beroep. (Uit: Rijkssubsidieregeling Beroepskeuzevoorlichting 1986)

Doelgroep

Doelgroepen van de studie- en beroepskeuzevoorlichting zijn: Jongeren na de basis-schoolleeftijd, werkloze jongeren en volwassenen.

Subsidieregeling

De particuliere sector van het studie- en beroepskeuzewerk wordt gesubsidieerd door O & W ten bedrage van f 15 miljoen, door SZW ten bedrage van f 10 miljoen. Vrouw en werkwinkels ten bedrage van f 10 miljoen door SZW.

Bijzonderheden bij de uitvoering:

Naast de particuliere sector van het studie- en beroepskeuzewerk wordt studie- en beroepskeuzevoorlichting gegeven door de Regionaal Consulanten van de Regionaal Organen. (Zij breidden hun werkterrein uit van: voorlichting over het leerlingwezen tot voorlichting over het gehele (beroeps-) onderwijs). Arbeidsbureau's geven studie- en beroepskeuzevoorlichting meestal in relatie tot hun bemiddelingsactiviteiten. Vrouw en werkwinkels geven studie- en beroepskeuzevoorlichting in het kader van emancipatiebeleid. Schooldekanen adviseren binnen de scholen over studie-en beroepskeuze. De functie van de Regionale Educatieve Centra in het kader van de volwasseneducatie VE is nog niet uitgekristalliseerd. De coördinatie en afstemming tussen instellingen wordt groter.

Bereik

- Particuliere bureau's voor beroepskeuze: Totaal (gesubsidieerd): 160.000.
- Regionaal Consulanten + schooldekanen: in principe de schoolpopulatie van het voortgezet onderwijs.
- Vrouw en werkwinkels: Bekend eind 1989 (evaluatie).

ORIENTATIE/SCHAKELING

Uitgaven

- Particuliere bureau's voor beroepskeuze: (subsidie) f 10 miljoen.
- Vrouw en werkwinkel: (subsidie) f10 miljoen.
- Arbeidsbureau's: 100 sbk-voorlichters.

Subsidieregeling Beroepskeuzevoorlichting:

Activiteitsubsidie	7,2 miljoen.
Contractsubsidie I (met scholen)	14,2 miljoen.
Contractsubsidie II (GAB's)	1,2 miljoen.
Projectsubsidie	2,2 miljoen.

Evaluatie:

Evaluatie werking Rijkssubsidieregeling SBKV 1986. Conclusie: Financiëring aan krappe kant, management en marketing van de bureau's kan beter. Het werkveld van de studie- en beroepskeuzevoorlichting is thans uiterst versnipperd. Tal van instellingen, die langs verschillende wegen financiële middelen krijgen, zijn actief. In sommige regio's zijn aanzetten tot de samenwerking aanwezig. De Raad voor de Beroepskeuzevoorlichting heeft onlangs een advies ingediend, met als strekking deze versnippering tegen te gaan door bundeling van bestaande voorzieningen.

SCHOLING

12. Kort middelbaar beroepsonderwijs / kort middelbaar agrarisch onderwijs (K.M.B.O./K.M.A.O.)

Typering en doelgroep

Vanaf augustus 1979 bestaan de proeftrajecten nieuw vervolg/beroepsonderwijs (het kort-m.b.o.). Zij zijn bedoeld voor leerlingen vanaf 16 jaar (m.n. de leeftijdsgroep van 16 tot 18-jarigen). Instroom geschiedt m.n. vanuit het l.b.o. en m.a.v.o. (zowel leerlingen met als zonder diploma).

Specifieke kenmerken van het kort-m.b.o./m.a.o. zijn:

- Een drempelloze instroom van leerlingen, d.w.z. er worden geen eisen aan de vooropleiding van de leerlingen gesteld. Biedt m.n. ook mogelijkheden voor specifieke zwakke doelgroepen als allochtonen, meisjes, voortijdige schoolverlaters;
- Speciale mogelijkheden op het gebied van oriëntatie en schakeling, t.b.v. jongeren die nog niet weten voor welk beroep zij opgeleid wensen te worden en t.b.v. het wegwerken van tekorten/leemten in de vooropleiding die een beroepsopleidingskeuze in de weg staan. Daarnaast biedt het kort-m.b.o. (incl. het k.m.a.o.) 18 korte beroepsopleidende programma's met een niveau gelijkwaardig aan dat van het primaire leerlingwezen.
- Individualisering en persoonlijke en maatschappelijke begeleiding, tot uitdrukking komend in de modulaire opbouw van de programma's en het individuele studieprogramma dat de leerling onder begeleiding samenstelt uit het programma-aanbod van de school.
- De prominente plaats van de stage en het opdoen van praktijkervaring (zowel binnen als buiten de school) in de opleidingsprogramma's.

De opleidingen duren 2 à 3 jaar, afhankelijk van de behoefte bij de leerling aan oriëntatie en schakeling.

In het kader van sectorvorming en vernieuwing van het m.b.o. zullen de programma's van het kort-m.b.o. worden samengevoegd met de opleidingen van het huidige m.b.o. in sectorscholen of multisectorale scholengemeenschappen. Voor het agrarisch onderwijs in agrarische opleidingscentra (AOC's). Daarbij is het streven erop gericht de kenmerken, verworvenheden van de proeffase van het kort-m.b.o. te behouden.

Budget

O&W ca. 147 mln. in 1989

LaVi ca. 3,3 mln. in 1989

Bereik

O&W

Voor het schooljaar 1987/88 namen 24.813 leerlingen deel aan een kort-m.b.o., verdeeld over 52 kort-m.b.o.-instellingen.

LaVi

Voor het schooljaar 1987/88 namen 1190 leerlingen deel aan een kort-m.a.o., verdeeld over 19 onderwijsinstellingen.

13. Leerlingwezen (O&W en LaVi)

Korte omschrijving

De doelstelling van het leerlingwezen is via werkend lerend een volledige vakopleiding te leveren. Deze opleiding bestaat uit een theoriecomponent, verzorgd door onderwijsinstellingen en een praktijkopleiding in een bedrijf. Het is bij uitstek bedoeld de instroom van vakmensen in de bedrijfstakken op peil te houden. Daarnaast wordt het leerlingwezen gebruikt voor (bij- en om)scholing van werkenden en werklozen.

Doelgroep. Schoolverlaters met of zonder diploma van LBO, MAVO, HAVO, MBO en volwassenen. Er bestaat geen leeftijdsgrens.

Rechtspositie

Tussen werkgever en leerling wordt een leerovereenkomst afgesloten en kan gekoppeld zijn aan een arbeidsovereenkomst.

Subsidie

Het leerlingwezen is thans (1989) geregeld in de Wet op het Leerlingwezen.

Budget: O&W 1989 471,2 miljoen (incl. deeltijd KMBO)

LaVi 1989 17,2 miljoen

In dit budget is 140 miljoen begrepen voor kosten van landelijke en regionale organen.

Bereik

Het aantal leerlingen met leerovereenkomst bedraagt : O&W ca.110.0000, LaVi ca. 8.200.

De instroom in het primair LLW ultimo 1987 bedroeg 51.291, incl. de LaVi-component van 3.688.

Verdeling mannen en vrouwen 75% tegenover 25%.

Effectiviteit

Het merendeel van de deelnemers neemt aan het leerlingwezen deel op basis van een leerovereenkomst tussen deelnemer en patroon, veelal in combinatie met een arbeidsovereenkomst. In de economische teruggang van de jaren zeventig is het aantal deelnemers aanvankelijk sterk gedaald. Dit geldt niet voor de agrarische sector. Gezamenlijke inspanningen van overheid en sociale partners hebben geleid tot een ommekeer in het kader van de 'verdubbelingsoperatie': verdubbeling van de instroom ten opzichte van 1982. Deze is globaal genomen bereikt. Eind 1987 bedroeg de instroom 51.000 tegenover 25.000 in 1982. De groei per sector verschilt. Het aandeel van de traditionele instroom in het leerlingwezen, LBO en MAVO is teruggelopen van ruim 80% naar ruim 60%. Deze trend zal zich voortzetten, mede door de te verwachten sterke inkrimping van de uitstroom uit LBO en MAVO.

Evaluatie

Uitval

Onderzocht door PCBB Den Bosch en ITS Nijmegen.

Enkele conclusies uit het ITS-onderzoek

- * De uitval uit het leerlingwezen voor de O&W sectoren wordt geschat op een gemiddeld uitvalpercentage van 36% over de gehele opleiding. De belangrijkste redenen voor tussentijdse uitval zijn 'overgang naar ander beroep of bedrijf' (43%) en 'het niet-volgen van de theorie bij het beroepsbegeleidend onderwijs (32%)'.
- * Het behalen van het diploma voor de primaire opleiding leerling wezen is van invloed op het vinden van aansluitend werk na de opleiding.
- * Er lijkt samenhang te bestaan tussen het niveau van de leerlingen bij instroom (vooropleiding) en de opleidingsresultaten van de primaire opleiding. Gebleken is dat leerlingen die vanuit het LBO zonder diploma instromen in het leerlingwezen minder goede resultaten behalen dan andere categorieën.

PCBB-studie

De verkennende studie naar voortijdig uitval in het leerlingwezen heeft onvoldoende vergelijkbare cijfers opgeleverd.

14. Ontwikkelingsplan leerlingwezen (O&W en LaVi)

Korte omschrijving

Voor de kwalitatieve ontwikkeling van het leerlingwezen worden door de ministers van Onderwijs en Wetenschappen en van Landbouw en Visserij jaarlijks f 23,4 ter beschikking gesteld van de landelijke organen voor het leerlingwezen en de scholen voor beroepsbegeleidend onderwijs.

In het ontwikkelingsplan is het kader voor de inzet van deze middelen vastgelegd. De hoofddoelstellingen van dit plan zijn m.n. gericht, flexibilisering: de (her)ordening van kwalificaties in deelkwalificaties met bijbehorende diploma's c.q. certificaten, modulering van opleidingen en flexibilisering van examensystemen - en innovatie - het up to date maken van opleidingen op grond van technologische en sociaal-organisatorische ontwikkelingen.

Er zijn middelen beschikbaar voor de ontwikkelingen van de landelijke programmastructuur, die aansluit op de landelijke kwalificatie structuren van het leerlingwezen, van de praktijk component en voor de schoolcomponent. Daarnaast is er aandacht voor de afstemming met het beroepsgericht volwasseneneducatie (PBVE).

Ten behoeve van de doelmatige en efficiënte inzet van middelen is een extern project-management ingesteld.

Budget

f 22,05 mln. O&W
f 1,35 mln. LaVi

f 23,4 mln.

15. Bijdrageregeling Vakopleiding Jeugdigen (BVJ) (SZW)Korte omschrijving

De BVJ beoogt de te bevorderen dat opleidingsmogelijkheden in het kader van het leerlingwezen tot stand komen en worden verbeterd. Dit gebeurt door het verstrekken van een bijdrage in de opleidingskosten aan door sociale partners paritair beheerde opleidingsfondsen. De bijdrage wordt verstrekt voor de zgn. praktijkcomponent van de opleiding. De regeling geldt voor de duur van één cursusjaar en wordt jaarlijks verlengd.

Doelgroep/rechtspositie

Doelgroep zijn leerlingen die instromen in het eerste jaar van hun primaire opleiding en leerlingen met een afgebroken opleiding op MBO-niveau of AVO/VWO-gediplomeerden uit de tweede cyclus van het voortgezet onderwijs die instromen in hun eerste jaar van de voortgezette opleiding van het leerlingwezen. Max. leeftijd voor de BVJ is sinds het cursusjaar 1988/89 tot 25 jaar. Voor het daaropvolgende cursusjaar is een verdere verhoging van de maximumleeftijd tot 27 jaar voorzien. Met de leerlingen dient een overeenkomst te worden aangegaan.

De gerichte instroom van meisjes wordt bevorderd voor die sectoren die minder dan 50% instroom van meisjes hebben. Instroom van etnische jongeren wordt m.i.v. het cursusjaar 1988/89 bevorderd in de bouw, de metaal, de economisch administratieve beroepen, de verzorgende beroepen en de detailhandel. De hier voor bedoelde extra-subsidie behoeft niet zoals gebruikelijk voor 85% te worden doorgesluisd naar de betrokken werkgever, maar kan worden ingezet in de sfeer van onderzoek, voorlichting, werving, selectie en begeleiding.

Subsidie

De basissubsidie is f. 3.500,- per leerling, te verhogen met f. 3.000,- indien sprake is van een gemeenschappelijke opleidingsactiviteit (GAO). Indien de instroom van meisjes minder dan 50% bedraagt en sprake is van een goedgekeurd meerjarenplan ter bevordering van de instroom wordt een extra-subsidie van f. 2.000,- per leerling toegekend. Voor de BVJ 1988/89 is een extra-premie voor het opnemen van 2.000 etnische jongeren beschikbaar ter grootte van f. 3.000,-. Deze subsidie heeft tot doel de instroom in 5 sectoren (bouw, metaal, detailhandel, gezondheidszorg en economisch administratief) te verhogen.

Bijzonderheden uitvoering

In het accoord van de Stichting van de Arbeid inzake de bestrijding van de jeugdwerkloosheid van 13 juli 1984 is het streven vastgelegd om in het kader van de jeugdwerkplannen de instroom van het leerlingwezen te verdubbelen t.o.v. 1982.

SCHOLING

Positie BVJ in het scholingsbeleid

De Bijdrage regeling Vakopleiding Jeugdigen (BVJ) met als doelstelling instandhouding en verbetering van de vakopleiding van jongeren in het (primaire) leerlingwezen is te plaatsen in de meer preventieve lijn van het scholingsbeleid van Arbeidsvoorziening. Onomstreden is het belang van de brugfunctie die het leerlingwezen vervult tussen het reguliere voorbereidend beroepsonderwijs en de bedrijfsgerichte opleidingsinspanningen in het arbeidsbestel.

Van SZW wordt met betrekking tot het leerlingwezen een actieve opstelling verwacht niet alleen wat betreft de kwantitatieve versterking doch ook in de sfeer van de kwalitatieve versterking, de bevordering van het rendement en - gelet op demografische ontwikkelingen - bevordering van de werving onder en programma-aanpassing aan andere doelgroepen.

Voor zover mogelijk zijn in de BVJ-stimulansen opgenomen die op deze aspecten betrekking hebben. De opzet van de BVJ (verlenen van bijdragen) is zodanig dat sectoren in het leerlingwezen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid met steun van SZW aan deze aspecten aandacht kunnen schenken.

Bereik

	Leerl.bestand		Nieuw afgesloten LOK's per 31/12	BVJ- instroom
	jaargem.	per ultimo		
1982	-	49.799	25.002	-
1983	-	48.799	26.670	25.000
1984	28.000	54.324	31.446	28.000
1985	35.640	62.813	37.161	35.640
1986	39.920	77.953	47.129	39.920
1987	41.257	85.386	51.291	41.257
1988	45.000	-	-	-
1989	48.000			48.000*

Schooljaar beginnend in het aangegeven jaar.

* Taakstelling Landelijk Beleidskader Arbvo.

Het aandeel van vrouwen in het leerlingbestand bedroeg:
eind 1982 22,6%; eind 1983 25,3%; eind 1984 27,5%; eind 1986 en
1987 circa 25%. Het aandeel minderheden is circa 2,5%.

Uitgaven

Additioneel 6 miljoen arbeidsmarktmaatregelen 25 miljoen.
ditioneel 25 miljoen uit 250 miljoen scholingsgelden.
1989/90 totaal 246 miljoen.

SCHOLING

Geschatte kosten per plaats

Voor een basistoepassing (geen GOA, geen meisjes- of minderhedencomponent): f. 3.500,- per ingestroomde leerling. Een gemiddelde toepassing kost f. 4.400,- (1987/88).

Indicaties voor effectiviteit

De kabinetsdoelstelling de instroom in het leerlingwezen t.o.v. 1982 te verdubbelen is in 1987 gerealiseerd.

Met ingang van de regeling '87/88 is subsidievoorwaarde dat inzicht wordt geboden in de instroom en uitval per leerjaar, oorzaken van de uitval per leerlingjaar. Het aantal voortijdige beëindigingen in het primair leerlingwezen bedroeg in 1982 27% van het aantal deelnemers. In 1985 was dit teruggelopen tot 20%. Bij de voorbereiding van de BVJ 1989/90 is gediscussieerd over de effectiviteit van de BVJ. Hierbij is geconcludeerd dat de resultaten positief zijn. Echter er zijn acties op korte termijn nodig ter verbetering van het rendement/c.q. verlaging van de uitval.

Evaluatie-rapporten

Arbeidsorganisaties en leerlingwezen. SZW juni '85. Naar een versterking van het leerlingwezen. SZW febr. '87. Evaluatie campagne uitbreiding leerlingwezen bij de overheid. Riens de Boer BV nov. '86. PCBB en "uitval" ITS 1989.

SCHOLING

16. Subsidieregeling bevordering Leerlingwezen SBL (BIZA)

Korte omschrijving

De SBL probeert het tot stand komen van leerarbeidsovereenkomsten te bevorderen door het subsidiëren van arbeidskosten gedurende maximaal 2 jaar. De SBL is van toepassing op de primaire instroom van het leerlingwezen.

Doelgroep/Rechtspositie

De SBL kent geen leeftijdsgrens en richt zich op nieuwe of reeds in overheidsdienst zijnde werknemers. Er bestaat een minderheden toeslag om extra prioriteit aan minderheden te geven. Daarnaast is een aparte bijdrage ingesteld ten behoeve van het creëren van 230 leerarbeidsplaatsen voor Molukse jongeren. De SBL gaat uit van een leerarbeidsovereenkomst van minimaal 24 uur = de schooldag. De leerlingwerknemers kunnen worden aangesteld op basis van een ambtelijke aanstelling of een arbeidsovereenkomst.

Subsidieregeling

Het Arbeidsmarkt en Opleidingsfonds voor de Overheid (A+O-fonds) geeft onder bepaalde voorwaarden een subsidie van f 5000,00 per jaar gedurende maximaal 2 jaar voor iedere leerarbeidsovereenkomst die een overheidswerkgever afsluit met nieuwe of reeds in dienst zijnde overheidswerknemers. De SBL kent een minderhedentoeslag van f 2000,00. Speciaal ten behoeve van het creëren van 30 leerarbeidsplaatsen voor Molukse jongeren wordt een vergoeding gegeven van f 2000,00 per leerarbeidsplaats op jaarbasis.

Reikwijdte

Onder overheidswerkgevers worden verstaan die werkgevers die personeel in dienst hebben op wie de Algemene Burgelijke of Militaire Pensioenwet van toepassing is. Met ingang van 1 augustus 1989 raken overheidswerkgevers met een eigen CAO buiten de SBL.

Budget en Meerjarencijfers

De SBL omvat een budget van 15 miljoen structureel. In de jaren '86/'87 is het beslag op de middelen ruim 7, resp. 10 miljoen geweest. Naar verwachting zal dit ruim 11 miljoen zijn voor 1988.

SCHOLING

Bereik

	primair instroom:	primair bestand:
1984/85	2.210	3.850
1985/86	2.923	5.000
1986/87	3.016	6.000

Effectiviteit van de regeling.

De SBL kan worden gecombineerd met werkgelegenheidsmaatregelen van SZW. Zo is er in overleg tussen de Ministeries van SZW en Biza besloten dat het leerlingwezen kan fungeren als scholingscomponent voor de Tijdelijke Voorziening, voorloper van het Jeugdwerkgarantieplan en dit plan zelf na inwerkingtreding. Werkgevers kunnen bij een dergelijke combinatie een beroep doen op en de SBL en een vergoeding in het kader van de Tijdelijk Voorziening.

In 1989 wordt geëvalueerd in hoeverre de werkgevers die in het schooljaar '86/'87 een beroep hebben gedaan op de SBL hun zgn. "inspanningsverplichting" (om jongeren hetzij zelf in dienst te nemen, hetzij hun indienstneming bij derden te bevorderen) nader hebben ingevuld.

SCHOLING

17. Regeling leerlingbouwplaatsen (situatie 1988)

Doel: Het bevorderen dat jeugdige toetreders in de bouw op zgn. leerlingbouwplaatsen worden geschoold tot aankomend vakman.

Onder een leerlingbouwplaats wordt verstaan een plaats, waar in groepsopleiding, begeleid door de Stichting Vakopleiding Bouwbedrijf, op een daarvoor in aanmerking komend en geschikt geacht bouwwerk het beton-, metsel- en timmerwerk geheel door leerlingen in het leerlingstelsel en onder leiding van leermeesters worden uitgevoerd.

Het doel is om opdrachtgevers in de bouw te stimuleren bouwprojecten als leerlingbouwplaats uit te laten voeren.

Doelgroep: Schoolverlaters lto met bouwopleiding.

Rechts-positie: Leerarbeidsovereenkomst op basis cao-Bouwbedrijf.

Subsidie-regeling: Aan opdrachtgevers in de bouw, die opdracht geven tot het bouwen of verbouwen van een gebouw als leerlingbouwplaats, wordt een subsidie verstrekt.

De subsidie is met name bestemd voor het dekken van extra kosten voor de opdrachtgever in verband met langere bouwtijd, alsmede voor extra kosten voor materiaal en bestek.

Hoogte subsidie:	Nieuwbouw woningen:	1,5% van de Stichtingskosten met een maximum van f. 1500,= per woning.
-------------------------	---------------------	--

	u-bouw, verbouw:	1,5% van de kosten met een maximum van f. 15.000,-- per project.
--	------------------	--

Organisatie uitvoering: Uitvoering subsidieregeling ligt bij Rijksgebouwendienst. Begeleiding van de projecten en de leerlingen ligt bij Stichting Vakopleiding Bouwbedrijf.

SCHOLING

Bereik en totaal aantal projecten:	210
toepassing	totaal aantal leerlingen: 900
(in 1987):	totale produktievolume:f. 130 mln.
Totale	Budget: 2,1 mln
budget en	Uitgaven: 1,5 mln
uitgaven	
(in 1987):	In meerjarencijfers staat een bedrag van 2,1 mln.
Gemiddelde subsidie per leerling:	F. 1670,-- per leerling (1,5 mln gedeeld door 900 leerlingen).
Effectiviteit:	Tenminste 90% van de opgeleide leerlingen stroomt door naar een reguliere baan in de bouw als (aankomend) vakman.
Evaluatierapporten:	Het rapport "de leerlingbouwplaats in de bouwnijverheid", opgesteld door het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid (niet gepubliceerd).

18. Jongeren bouwen voor jongeren

1. Korte omschrijving

Jongeren bouwen voor jongeren is een investeringsplan geënt op de realisatie van doelmatige jeugdaccommodatie door de subsidiëring van nieuwbouw en verbouw. Door deze regeling wordt additionele werkgelegenheid geschapen voor jeugdige werkloze jongeren onder de 25 jaar. Dit gebeurt door de bouwprojecten door aannemers te laten uitvoeren als leerlingbouwplaats. De werkgevers verplichten zich om minimaal 60% van de leerlingbouwvloeg via het Gewestelijk Arbeidsbureau in dienst te nemen en met hen een leerarbeidsovereenkomst te sluiten die opleidt tot gediplomeerd bouwvakker.

2. Doelgroep

Doelgroep van de regeling is de jeugd van Nederland als gebruiker van de accommodaties. Specifieke doelgroep in het kader van de werkgelegenheid: langdurig werkloze jongeren (minimaal 60% van de leerlingbouwvloeg).

3. Subsidieregeling

Maximaal 75% (tot f. 150.000,--) van de stichtingskosten voor de (ver)bouw van een jeugdaccommodatie. De overige benodigde financiën worden beschikbaar gesteld door provincies, gemeenten, fondsen en zelfwerkzaamheid.

4. Totale budget

- WVC-begroting: f. 10 mln. op jaarbasis
- meerjarencijfers: subsidie-aandeel WVC 1985 tot en met 1987: f. 29 mln.: totale investering inclusief overige financiers f. 75 mln. 1990 e.v.

5. Bereik

In de eerste 3 jaren: 700 mensjaren werk, waarvan 350 jongeren.

6. Organisatie

Bureau Jongeren bouwen voor jongeren.

7. Rechtspositie

De rechtspositie van de betrokken jongere is gebaseerd op de leerarbeidsovereenkomst in het kader van het leerlingstelsel onder toezicht van de Stichting Vakopleiding Bouwbedrijf.

8. Beschikbaarheid evaluatierapport

"Jongeren bouwen voor jongeren 1985-1987 gegevens, cijfers, resultaten".

SCHOLING

19. Primaire beroepsgerichte volwassenenedukatie (PBVE) (O&W SZW).

Korte omschrijving

De PBVE beoogt op regionaal niveau een voor de arbeidsmarkt relevant samenhangend scholingsaanbod te realiseren voor doelgroepen met een zwakke arbeidsmarktpositie. Tevens voorziet de PBVE in het ontwikkelen en uitvoeren van de voor deze scholing benodigde organisatie en in het realiseren van samenhang in voorzieningen, maatregelen en infrastructuur op het gebied van scholing. Het regionale samenwerkingsverband (coördinatiepunt) dient door de betrokken instellingen zelf te worden opgezet.

Doelgroep

Personen van 18 jaar en ouder met een geringe schoolopleiding (ten hoogste LBO A/B, onvoltooid MAVO, max. 3 leerjaren VWO/HAVO zonder overgangsbewijs). Binnen deze doelgroepen is de PBVE met name gericht op werklozen, met werkloosheid bedreigden, (herintredende) vrouwen, minderheidsgroepen en randgroepen. Voor deelnemers aan het JWG is de leeftijdsgrens verlaagd tot 16 jaar.

Subsidie

In het kader van de PBVE wordt in de eerste plaats gebruik gemaakt van de financieringsstromen van bestaande opleidings- en scholingsfaciliteiten (leerlingwezen, (dag-)avondonderwijs, scholingsinstrumenten SZW. Additionele middelen (60 miljoen) (30 O&W en 30 SZW) zijn beschikbaar om de coördinerende activiteiten te bekostigen en tot een zodanige opzet te komen dat het aanbod toegankelijk wordt voor de beoogde doelgroepen. Subsidie-grondslag is het aantal volletijdsdeelnemers (minimaal 125). Het subsidiebedrag is f. 3.200,- per deelnemer, waarvan f. 1.200,- voor rekening van O&W en f. 2.000,- voor rekening van SZW (Taakstellend beleid). Deelnemers betalen een deelnemersbijdrage van f. 60,- op jaarbasis.

Bijzonderheden uitvoering

De PBVE is een vervolg op de projecten BKE en de cursussen voor jeugdige werklozen (CJW). Start van de PBVE per 1-8-87. Einde 1988 waren er 48 PBVE-lokaties. Uitgegaan wordt van maximaal 1 PBVE-lokatie per GAB. Gemiddelde omvang per project: 230 full-time deelnemers.

SCHOLING

Getracht wordt te komen tot 1 PBVE-locatie per RBA-gebied. De samenwerkende instellingen dienen jaarlijks een plan in bij het GAB. Dit plan wordt getoetst aan de formele voorschriften en inhoudelijk op arbeidsmarktrelevantie voor de regio door een toetsingscommissie waarin vertegenwoordigd zijn gemeente, GAB en sociale partners.

Bereik	jaar- gem:	totaal aantal cursistenplaatsen:	
		BKE	CJW
1982		-	3.360
1983		2.024	5.350
1984		2.754	5.147
1985		2.732	4.564
1986	2.300	3.206	-
1987	9.000*		15.000
1988	9.600*		16.000**
1989	12.500*		21.000

* full-time equivalenten

** uitkomst contractbesprekingen

In de cijfers voor 1989 is de voorgenomen uitbreiding van de PBVE in het kader van het 250 mln.-pakket nog niet verdisconteerd. Voor de periode augustus-december 1989 zijn hiervoor 2.000 extra FTE beschikbaar voor deelnemers aan de heroriënteringsgespreken (2.300 personen).

Het percentage vrouwen onder de PBVE-deelnemers bedraagt 62%, het percentage minderheden 26%; het percentage deelnemers jonger dan 27 jaar wordt geschat op 45%.

Voor zover opleidingen worden uitgevoerd door middel van het C(A)VV, het CBB of de KRS treden dubbeltellingen op.

Evaluatie-rapporten

Eind juli verschijnt een voortgangsrapportage 1988.

Overige bronnen

Notitie Primaire Beroepsgerichte Volwasseneneducatie.
Tweede Kamer 1986-87, 18 886, nr. 30.

20. Centra voor beroepsorientatie en beroepsoefening CBB/SZW)

Korte omschrijving

Doel van de voorlopige subsidieregeling voor de CBB's is het bevorderen van de aanbieding door gemeenten van een edukatieve voorziening ten behoeve van personen die door sociaal-culturele factoren in een achterstandspositie verkeren op de arbeidsmarkt en voor wie geen bestaande opleiding toereikend is. De cursussen zijn gericht op het opheffen van tekorten aan kennis, bekwaamheid en maatschappelijke weerbaarheid. Ze worden gegeven door personeel in dienst van de gemeente. Wegnemen van tekorten in specifieke vakbekwaamheden is niet de bedoeling. De cursusduur is officieel max. 12 maanden.

Doelgroep/rechtspositie

Doelgroep zijn Nederlandse en niet-Nederlandse werkzoekenden van 16 jaar en ouder. Niet-Nederlanders dienen te beschikken over een legale verblijfstitel. Er dient sprake te zijn van één van de volgende belemmeringen voor arbeidsinpassing: gebrekkige beheersing Nederlandse taal, gebrekkige bekendheid met maatschappelijke en arbeidsverhoudingen in Nederland, tekortschietend zicht op de eigen mogelijkheden tot ontplooiing in de arbeid. Een aanzienlijk deel van de cursisten bestaat uit allochtonen en vrouwen.

Subsidie

De subsidie is tot eind 1988 een subsidie aan de gemeenten ten behoeve van de exploitatie van de instelling en bedraagt 100% van de goedgekeurde personele en materiële uitgaven. Met ingang van 1989 is het subsidieregime gewijzigd. De subsidiehoogte is dan afhankelijk van een aantal gerealiseerde effectieve scholingsplaatsen, met een in de regeling bepaald maximum. De totale scholingscapaciteit bedraagt 2160 plaatsen. In 1988 zijn daar additioneel 600 plaatsen aan toegevoegd.

Bijzondere uitvoering

De subsidiëring van CBB's is m.i.v. 1980 door de minister van Sociale Zaken overgenomen van de minister van WVC. Sinds 1986 vormen de CBB's onderdeel van de primaire beroepsgerichte volwassenenedukatie (PBVE).

De opleiding bestaat in de meeste gevallen uit een oriëntatieperiode van circa 8 weken en een oefenperiode van 6-12 maanden. De opbouw van de opleiding kan verschillen per CBB en zelfs per cursist.

SCHOLING

Bereik

Er zijn 28 projecten in 24 gemeenten.

	Jaar gem:	aantal ingeschreven cursisten per jr:	Aantal starters:
1982	-	1679	-
1983	-	2180	-
1984	-	3000	-
1985	-	3000	-
1986	2700	3195	2586
1987	3000	3529*	3170
1988	3600	4300*	
1989	3600	4300*	

* De aantallen structureel gefinancierde toepassingen bedragen voor deze jaren resp. 2700 (1987) en 3200 (1988 en 1989). De resterende toepassingen zijn in het kader van het additioneel pakket arbeidsmarktmaatregelen (600 in 1988) c.q. taakstellend beleid. In het kader van de besteding van de zgn. WIR-gelden is voor 1989 een verdere uitbreiding met circa 500 plaatsen voorzien. Deze is nog niet in de cijfers verwerkt.

Vrouwen maken 41% van de deelnemers uit, minderheden ca. 42%. Uitsplitsing naar leeftijd niet voorhanden, maar het aantal personen < 27 jr. wordt geschat op de helft.

Uitgaven

1982	f 21,6 miljoen	
1983	f 34,3 miljoen	
1984	f 35,3 miljoen	
1985	f 36,0 miljoen	
1986	f 36,7 miljoen	
1987	f 39,4 miljoen	
1988	f 37,6 miljoen	+ 10 miljoen additioneel
1989	f 35,6 miljoen	+ 6 miljoen additioneel

Geschatte kosten per plaats

De geschatte kosten per opleidingsplaats bedragen op jaarbasis f 16.500 (begroting van 1989).

SCHOLING

Indicaties van de effectiviteit

Het evaluatie-rapport geeft de volgende uitstroomcijfers:

35-45% voortijdige beëindiging
30-40% schakeling naar werk
10-35% schakeling naar vervolgopleidingen
5-20% CBB-getuigschrift geen aansluitend werk

N.B.: een onbekend deel van de voortijdige beëindiging is wegens werkaanvaarding.

Evaluatie-rapporten

Evaluatie uitgevoerd door CAP in Groningen. Rapportage: P.J. van der Vange en Ph.W.G. Boucher, Het Centrum voor Beroeps-orientatie en Beroepsoefening. SZW 1988.

SCHOLING

21. Centra voor vakopleiding van volwassenen (CVV)

Korte omschrijving

De CVV's hebben tot taak werklozen en met werkloosheid bedreigden door aanvullende scholing een reële mogelijkheid tot herinschakeling resp. blijvende inschakeling in het arbeidsproces te bieden. De faciliteiten staan ook ter beschikking van het bedrijfsleven (zie ook de Kaderregeling scholing).

Doelgroep

Door de directeur GAB aangewezen werklozen en met werkloosheid bedreigden van 18 jaar en ouder. Tot 1985 was 90 à 92% van de deelnemers ingeschreven werkloos. In 1986 was dat 85%.

Subsidie

De kosten van de CVV's drukken op de Arbvo-begroting. In 1987 is een begin gemaakt met budgettering. Dit houdt in dat de GAB's extra middelen kunnen toewijzen uit het taakstellend beleid. In geval van scholing op verzoek van het bedrijfsleven komt een deel van de kosten voor rekening van het bedrijf (zie KRS). Door de complexe financieringsstructuur zijn de totale kosten moeilijk te ramen. Voor 1987 worden de totale kosten geraamd op circa 137,4 miljoen, waarvan 65,8 miljoen op het begrotingsartikel.

Bijzondere uitvoering

De centra zijn sinds WO II deel van het arbeidsvoorzieningsapparaat en staan onder beheer van de districtsbureau's voor de arbeidsvoorziening. De laatste jaren zijn de opleidingen met name gericht op de actuele en voorzienbare toekomstige vraag. De opleidingen strekken zich uit over de sectoren bouw, metaal en elektrotechniek, procesindustrie en administratieve beroepen.

Per centrum zijn 70-275 cursisten die een individuele opleiding krijgen. De toetreding van vrouwen tot de technische opleidingen wordt gestimuleerd. Streefcijfer is 10% deelname. Bij werkloze geschiedt de opleiding sinds augustus 1983 met behoud van uitkering.

SCHOLING

De cursusduur varieert van 4 tot 18 mnd in dagopleiding. De gemiddelde opleidingsduur bedroeg in 1987 7 mnd. Het aantal structurele opleidingsplaatsen bedroeg:

in 1982	4015
in 1983	3855
in 1984	4033
in 1985	4451 (bezettingsgraad 63%)
in 1986	4795 (bezettingsgraad 81%)
in 1987	5225 (bezettingsgraad 74%)
in 1988	5225
in 1989	5225

Het aandeel van de CAVV's was in 1986 28% en in 1987: 34%.

Bereik

aantal cursisten				
	Jaar gem:	in opleiding genomen:	overloop	totaal in opleiding:
1982	-	4.528	2.912	7.440
1983	3393	4.606	3.144	7.750
1984	3396	5.356	3.456	8.812
1985	3900	6.897	3.558	10.455
1986	5477	10.541	4.436	14.977
1987	6031	11.924	6.062	18.004
1988	7500	12.150	7.154	19.300
1989	7900			20.000 *

* Taakstelling provincies 1989.

Volgens het Jaarverslag Arbvo 1987 bedroeg het aandeel vrouwen 19% en op de technische centra 7%. Het percentage minderheden bedraagt circa 10. Jongeren < 27 jr. maken naar schatting 50% van het aantal deelnemers uit.

Het percentage parttime cursisten bedroeg in 1987: 14,7% (30 bij de CAVV's en 7 bij de technische centra).

Van de hier voor genoemde scholingstoepassingen werden de volgende aantallen uit de KRS gefinancierd:

1986	1628 + 876 scholing voor derden
1987	2000
1988	4000
1989	4000

SCHOLING

Uitgaven

Kosten volgens presentatiebegroting:		kas:
1982	75,7 miljoen *	
1983	78,3 miljoen *	
1984	81,8 miljoen *	
1985	101,8 miljoen **	
1986	124,4 miljoen	
1987	137,4 miljoen	f 104,1 mln
1988		f 117,4 mln
1989		f 105 mln

* exclusief deelnemersvergoeding

** w.v. 6,2 miljoen deelnemersvergoeding

Geschatte kosten per plaats

Geschatte kosten per fulltime deelnemer op basis f 22.750,00 (1987). Uitgaande van een gemiddelde cursusduur van 7 mnd. zijn de gemiddelde kosten per cursist ongeveer f 13.250,00.

Indicaties voor effectiviteit

De resultaten van de opleiding 1987 zijn als volgt:

- Ca. 80% van de cursisten vindt werk aansluitend aan of op korte termijn na de opleiding;
- 28% beëindigt de opleiding voortijdig, vaak i.v.m. werkaanvaarding.

De NEI-evaluatie omvat een vergelijking van CVV-cursisten met een controlegroep. Van de cursisten had bij het tweede onderzoek 81% een baan van de controlegroep 76%. De C(A)VV-opleidingen hebben een significant verkortend effect op de werkloosheidsduur, variërend van 25 dagen voor administratieve opleiding tot 64 dagen bij de metaal.

Regelgeving

De instelling van de CVV's is gebaseerd op het K.B. van 17 juli 1944 houdende regelen betreffende de arbeidsbemiddeling en scholing, herscholing en omscholing (Stb. E 51).

Evaluatie-rapporten

J. de Koning e.a., De arbeidsmarkteffecten van het Centrum voor (Administratieve) Vakopleiding voor Volwassenen; eerste deelrapport Den Haag 1987, tweede deelrapport Den Haag 1988.

23. Kaderregeling scholing (KRS) (SZW)

1. Korte omschrijving

De regeling geeft het kader voor de ondersteuning en stimulering door SZW van door werklozen, of werkenden, met medewerking van het GAB te volgen scholing. Nadere regels kunnen worden gesteld in de regionale beleidsplannen van de GAB's. De tegemoetkoming in de scholingskosten voor werklozen wordt slechts verleend voorzover redelijkerwijs arbeidsinpassing volgt en een scholingsplan wordt ingediend. Tegemoetkoming voor een werknemer die langer dan 6 mnd. in dienst is wordt slechts verleend bij grote wijziging van de functie-inhoud. Tegemoetkomingen voor gebruikelijke opleidingsfaciliteiten zijn uitgesloten.

2. Doelgroep

Werklozen en werkenden die zonder scholing niet kunnen worden ingepast resp. gehandhaafd in het arbeidsproces. Werknemers dienen werkzaam te zijn op uitzendbasis of arbeidsovereenkomst. Leeftijd tot 57 1/2 jaar.

3. Subsidie

De tegemoetkoming aan werkloze cq. werkgever kan omvatten:

- loonkosten werkenden
- reiskosten
- kosten kinderopvang
- ontwikkelen scholingsprogramma
- kosten personeel en materieel

De hoogte van de subsidie bedraagt:

voor werklozen 100%, voor personen die korter dan 6 mnd. in dienst zijn 50%, voor anderen 25%.

4. Bijzonderheden uitvoering

Worden vastgelegd in de regionale beleidsplannen.

Circa 90% van de scholingstrajecten duurt korter dan een jaar.

De regelingen SKR, SOB en scholing voor derden in C(A)VV's zijn door deze regeling vervangen.

22. Kaderregeling scholing (KRS) (SZW)

1. Korte omschrijving

De regeling geeft het kader voor de ondersteuning en stimulering door SZW van door werklozen, of werkenden, met medewerking van het GAB te volgen scholing. Nadere regels kunnen worden gesteld in de regionale beleidsplannen van de GAB's. De tegemoetkoming in de scholingskosten voor werklozen wordt slechts verleend voorzover redelijkerwijs arbeidsinpassing volgt en een scholingsplan wordt ingediend. Tegemoetkoming voor een werknemer die langer dan 6 mnd. in dienst is wordt slechts verleend bij grote wijziging van de functie-inhoud. Tegemoetkomingen voor gebruikelijke opleidingsfaciliteiten zijn uitgesloten.

2. Doelgroep

Werklozen en werkenden die zonder scholing niet kunnen worden ingepast resp. gehandhaafd in het arbeidsproces. Werknemers dienen werkzaam te zijn op uitzendbasis of arbeidsovereenkomst. Leeftijd tot 57 1/2 jaar.

3. Subsidie

De tegemoetkoming aan werkloze cq. werkgever kan omvatten:

- loonkosten werkenden
- reiskosten
- kosten kinderopvang
- ontwikkelen scholingsprogramma
- kosten personeel en materieel

De hoogte van de subsidie bedraagt:

voor werklozen 100%, voor personen die korter dan 6 mnd. in dienst zijn 50%, voor anderen 25%.

4. Bijzonderheden uitvoering

Streefcijfers worden vastgelegd in de regionale beleidsplannen. Circa 90% van de scholingstrajecten duurt korter dan een jaar.

De regelingen SKR, SOB en scholing voor derden in C(A)VW's zijn door deze regeling vervangen.

SCHOLING

5. Bereik

jaargemiddelden		aantal nwe plaatsingen	
	SOB	SOB	SKR
1982	-	7.276	17.894
1983	-	5.554	19.194
1984	-	4.389	20.109
1985	-	9.501	16.201
1986	30.000	9.756	18.925
	KRS		KRS
1987	33.000	40.000	
1988	34.000	59.000	
1989	34.000	57.500*	

* taakstelling provincies. Taakstelling Landelijk Beleidskader 1989: 52.000

De cijfers van de KRS zijn met een groot aantal onzekerheden omgeven waar het gaat om de samenloop met andere regelingen, zoals PBVE, CVV's en de informatica-scholingsregelingen. De volgende elementen zijn in ieder geval voor de interpretatie van de cijfers van belang.

In de begroting 1989 worden de volgende aantallen toepassingen vermeld:

	totaal:	samenloop met CVV's:
1987	59.000	2.000
1988	56.000	4.000
1989	56.000	4.000

Daarnaast is bekend dat de samenloop met PBVE in 1987 7.760 plaatsen bedroeg. Verdere samenloop kan optreden met de VVS en de PION-subsidiëring die volgens de KRS-procedure verloort. In 1987 was in 79% van de gevallen sprake van scholing van werklozen, 5% scholing van personen die daarvoor werkloos waren en 16% scholing van werkenden. In 1988 was het percentage werklozen 77,3%. In 1987 bedroeg het aandeel vrouwen 43 %. In de scholing voor werklozen was dat 51,5% en in die voor werkenden 10,5%. Het aandeel van minderheden bedroeg in datzelfde jaar 10%. 11,5% van het aantal geschoolde werklozen behoorde tot een minderheidsgroep en 5,5% van de werkenden. Het percentage personen jonger dan 27 jaar bedroeg naar schatting 40%.

In 1988 bleef het aandeel vrouwen in de scholing voor werklozen 51,5% en steeg het aandeel in de scholing voor werkenden naar 15%. Het aandeel werkloze cursisten met een niet-Nederlandse nationaliteit bedroeg in 1988: 12,8%

SCHOLING

6. Uitgaven

Onderstaande besdagen zijn op transactiebasis. Ze betreffen gerealiseerde verplichtingen in het kader van het aanvullend c.q. het taakstellend beleid. Tot en met 1986 zijn het middelen voor SOB en SKR.

1982	96,7
1983	69,4
1984	80,9
1985	130,9
1986	180,8
1987	210,0*
1988	214,7*
1989	195

* Met inbegrip van de additionele financiering van de C(A)VV's, PBVE, Vrouwen Vakscholen en cursussen Nederlands op de werkvloer.

7. Geschatte kosten per plaats

Gemiddelde kosten per toepassing 5.250 (1987), 3.640 (1988).

8. Indicatie voor effectiviteit

Van degenen die een SKR-opleiding in 1981 voltooiden was 57% na afloop nog werkloos. Van de SOB-deelnemers die de opleiding voltooiden vond in 1980 96 % een plaats in het bedrijf waar de opleiding werd gevolgd. Voor de KRS is over de periode januari 1987 tot en met juni 1988 een overzicht van studieresultaten beschikbaar.

Resultaat	Individueel	Groepen
Opleiding afgebroken	3,7%	3,6%
Opleiding voltooid	18,6%	28,5%
Te lang studierend	42,9%	41,8%
Binnen normale studieduur	34,8%	26,2%

9. Regelgeving

Ministerieel Besluit dd 17/12/86 (Stcrt 22/12/86)

10. Evaluatie-rapporten

In 1988 is een aanvang gemaakt met zowel een intern als een extern evaluatieonderzoek.

23. Wijziging van de Wet Vermeend/Moor en Kaderregeling Langdurig Werklozen (SZW)

Schets van de voorgestelde wijzigingen

In de Wet Vermeend/Moor worden de volgende wijzigingen aangebracht.

- a. De vereiste werkloosheidsduur wordt teruggebracht tot 2 jaar.
- b. De volgende groepen worden onder de werkingssfeer van de wet gebracht:
 - personen die na een plaatsing van tenminste een half jaar uitstromen uit (de voorloper van) het Jeugdwerkgarantieplan (JWG);
 - personen uit de kring van etnische minderheden, die langer dan één jaar werkloos zijn.
- c. De leeftijdsgrens van 21 jaar wordt losgelaten.
- d. De wet is tevens van toepassing op werkervaringsplaatsen. Dit betekent dat een werkgever wordt vrijgesteld tot het betalen van werkgeverspremies indien hij een werkloze in dienst neemt op een werkervaringsplaats. Bij doorstroming van betrokkene naar een reguliere arbeidsplaats, komt dezelfde of eventueel een andere werkgever vervolgens in aanmerking voor premievrijstelling tot ten hoogste 4 jaar. De totale duur van premievrijstelling komt daarmee op maximaal 5 jaar.

Toelichting op de wijzigingen voor zover betrekking hebbend op reguliere arbeidsplaatsen

De Wet Vermeend/Moor was en blijft van toepassing op reguliere arbeidsplaatsen. De wijzigingen hebben tot doel een aantal bestaande regelingen te stroomlijnen en samen te voegen tot één regeling gericht op de herinschakeling in het arbeidsproces van werkzoekenden die reeds langer dan 2 jaar werkloos zijn. Het voornemen is m.i.v. 1 maart 1989 de Maatregel Ondersteuning Arbeidsinpassing (MOA), de aan de wet gelieerde Maatregel Langdurig Werklozen (MLW) en de Wet Vermeend/Moor samen te voegen. Op termijn zal het Jeugdontplooiingsbanenplan (JOB) hieraan worden toegevoegd. De MOA beoogt de arbeidsinpassing van werkzoekenden langer dan 1 jaar werkloos door het beschikbaar stellen van een tegemoetkoming in de kosten van begeleiding en scholing. De MLW regelt de tegemoetkoming in de kosten voor training en begeleiding van geplaatsten via de Wet Vermeend/Moor. In het kader van JOB worden werkzoekenden jonger dan 25 jaar en langer dan 2 jaar werkloos tegen gereduceerd tarief ter beschikking gesteld van werkgevers. De gewijzigde Wet Vermeend/Moor en de daaraan gelieerde nieuwe uitvoeringsregeling (Kaderregeling Langdurig Werklozen) regelen de premievrijstelling en de tegemoetkoming in de kosten van de werkgever voor training en begeleiding. Uitgangspunt daarbij is

WERKERVARING

de wenselijkheid om de succesvolle elementen van genoemde maatregelen zodanig te bundelen, dat het nieuwe instrumentarium enerzijds gericht is op zeer langdurig werklozen en anderzijds ertoe bijdraagt dat voorkomen wordt dat kortdurende werklozen (zeer) langdurig werkloos worden. De hiervoor genoemde regelingen hebben een aanzienlijke variatie in vereiste werkloosheidsduur. In het kader van de integratie van de regelingen wordt voorgesteld de algemene grens in de wet te stellen op 2 jaar. Naar mate de duur van de werkloosheid langer is, zal de stimulans voor de werkgever om de desbetreffende werkzoekende in dienst te nemen evenwel groter moeten zijn. Dit kan worden bereikt door de bijdrage in de kosten van training en begeleiding te variëren met de duur van de werkloosheid.

Subsidie

Op grond van laatstgenoemd uitgangspunt zal de begeleidingskostensubsidie voor 2-3 jaar werklozen f. 4000,-- bedragen en f. 6000,-- voor langer dan 3 jaar werklozen. Vanwege de ernst van de werkloosheidsproblematiek onder etnische minderheden en de geringe uitstroomkansen die voor hen bestaan, worden werklozen uit deze kring die langer dan 1 jaar werkloos zijn onder de werkingssfeer van de Wet Vermeend/Moor gebracht. Met het oog op de gewenste doorstroming van jongeren tot 21 jaar van een werkervaringsplaats in het kader van het JWG naar een reguliere arbeidsplaats worden deze jongeren eveneens onder de werkingssfeer van de wet gebracht. De tegemoetkoming in de kosten van training en begeleiding bedraagt voor beide categorieën f. 4000,-.

Effectiviteit

Bereik Oude Wet Vermeend/Moor 1988 ± 9000
aandeel jongeren ± 2250.

Evaluatie

NEI - 1988.

24. Jeugdontplooiingsbanenplan (JOB) (SZW)Korte omschrijving

Door tussenkomst van START worden jongeren op uitzendbasis en tegen gereduceerd tarief ter beschikking gesteld van werkgevers in markt- en collectieve sector. Max. 10% van het personeelsbestand mag uit gesubsidieerde krachten bestaan.

Doelgroep/rechtspositie

Werklozen jonger dan 25 jaar, minimaal 2 jaar ingeschreven. De jongeren hebben een arbeidscontract.

Subsidie

33% Van de totale loonsom op het niveau van het minimumloon. Extrakosten START en 50 niet-formatieve plaatsen bij GAB's drukken op de begroting van Arbeidsvoorziening.

Bijzonderheden uitvoering

Experimentele invoeringen per 1-11-'84 in 3 GAB's. Uitbreiding met 7 GAB's laatste kwartaal 1986. Uitbreiding tot 28 GAB's in het eerste kwartaal 1987. Langetijdige invoering per 1988. De regeling wordt in ieder geval tot 1990 gecontinueerd. Integratie in de Subsidieregeling Bevordering Arbeidsinpassing wordt op dit moment bezien. In Amsterdam is sinds eind 1986 experiment met inschakelen commerciële uitzendbureau's. Einddatum volgens contract 1 maart 1989. In Maastricht, Den Bosch en Emmen sinds mei 1988 experimenten met oudere leeftijdsgroepen.

Bereik

	jaargem.:	Aantal plaatsingen
1984/85	-	900
1986	900	1.795
1987	1.500	3.078
1988	2.250	4.600
1989	4.000	8.430*

* Taakstelling provincies

Het aandeel vrouwen bedraagt circa 40%, het aandeel van minderheden circa 11%.

WERKERVARING

Uitgaven

	op kasbasis	op verplichtingen basis
1985	f 3.1 mln	
1986	f 10.7 mln	f 9.0 mln.
1987	f 14.9 mln	f 24.9 mln
1988	f 32.1 mln	f 35.7 mln
1989	f 39.1 mln	f 48.5 mln

25. Tijdelijke voorziening gemeentelijke werkgelegenheidsinitiatieven voor jongeren (GWJ) (SZW)

Korte omschrijving

De regeling is vooruitlopend op het JWG gericht op het stimuleren en ondersteunen van gemeentelijke initiatieven gericht op het scheppen van additionele arbeidsplaatsen voor jeugdige werklozen bij overheidsinstellingen en instellingen in de G. en G.-sector. Gemeentelijke plannen dienen voorstellen te bevatten voor begeleiding en scholing en te voorzien in samenwerkingsafspraken met de Directeur GAB. Beloning op niveau van het wettelijke minimumjeugdloon op uurbasis. Het aantal te werken uren per week bedraagt 19. Minimale plaatsingsduur 6 maanden. Het aantal GWJ-plaatsen is gemaximeerd op 5% van de formatie van de desbetreffende instelling.

Doelgroep TV-GWJ

De doelgroep van de TV-GWJ komt overeen met die van het Jeugdwerkgarantieplan en bestaat uit werkloze jongeren van 16 t/m 20 jaar die langer dan 6 maanden werkloos zijn geweest. De hoogste leeftijdsjaren zijn het sterkst vertegenwoordigd. 60% is 19 of 20 jaar. 40% is 16 t/m 18 jaar. Van deze laatste groep is de arbeidsmarktpositie het slechts (het werkloosheidspercentage is 40%). 14% van de deelnemende jongeren aan de Tijdelijke voorziening zijn de jongeren uit minderheden, hetgeen nagenoeg overeenkomt met het aandeel van minderheden in de betreffende leeftijdscategorie (13%). 52% heeft slechts basisonderwijs als laatste afgeronde opleiding, ten dele omdat men een vervolgopleiding heeft afgebroken. De omvang van de doelgroep bedraagt op het moment dat het JWG volgens plan voor de gehele groep operationeel zal zijn (1993) 22.000 jongeren volgens de laatst beschikbare CBS-cijfers en de daarop gebaseerde ramingen.

Subsidie en rechtpositie

De overheid vergoedt de gemeenten alle loonkosten. Deze zijn gebaseerd op de WML en gerelateerd aan de leeftijd van de deelnemende jongeren. Verder vergoedt de overheid een bedrag van f 150 per maand per geplaatste jongere als tegemoetkoming in de uitvoeringskosten van de regeling.

De jongeren hebben een regulier arbeidscontract.

WERKERVARING

<u>Bereik</u>	<u>jaargemiddelde</u>	<u>aantal plaatsingen</u>
1987	1.300	3.800
1988	5.400	8.500
1989	7.000	9.000

* De aanvankelijk in de artikelgewijze toelichting op de begroting van SZW opgenomen cijfers zijn in een later stadium gecorrigeerd.

Uitgaven

	op kasbasis:	
1987	f 2,8 mln	
1988	f 45,5 mln *	
1989	f 72,4 mln	
1990	f 84,4 mln	(TWGMJ + JWG)
1991	f 100,2 mln	(" ")
1992	f 124,0 mln	(" ")
1993	f 175,5 mln	(" ")

* op transactiebasis is in 1988 voor 59 mln aan verplichtingen aangegaan.

Geschatte kosten per plaats

gemiddelde kosten incl. uitvoering per plaats op jaarbasis:

1987 f 9.500

1988 f 9.850

Effektiviteit

De voorloper van het Jeugdwerkgarantieplan, de Tijdelijke voorziening gemeentelijke werkgelegenheidsinitiatieven voor jongeren waarmee vanaf mei 1987 wordt geëxperimenteerd, functioneert inmiddels in circa 500 gemeenten. Ongeveer 8.500 jongeren hebben in de loop van 1988 een garantiebaan vervuld. Opgemerkt zij dat het in principe mogelijk is na afloop van een garantiebaan een nieuwe te verkrijgen.

Een derde van de deelnemers neemt volgens de laatst beschikbare gegevens aan enigerlei vorm van scholing deel. Met de voorgenomen verlaging van de minimum-leeftijd voor de primaire beroepsgerichte volwasseneneducatie en de verdere ontwikkeling van het scholingsaanbod zal dit aandeel naar verwachting nog aanzienlijk kunnen toenemen.

Een punt van aandacht bij de verdere uitvoering van de Jeugdwerkgarantiewet is de werving van technisch geörienteerde garantiebanen. De beschikbare garantiebanen zijn thans in hoge mate geconcentreerd in de administratieve en verzorgende sfeer. Met

WERKERVARING

het oog op de gewenste doorstroming naar de marktsector is een versterking van het aanbod van meer technisch geïntendeerde garantiebanen bij nutsbedrijven, gemeentelijke diensten en G en G-sector gewenst.

In de evaluatie wordt hieraan aandacht besteed.

De uitkomsten van de evaluatie van de Tijdelijke voorziening alsmede van lopend onderzoek naar mogelijkheden van doorstroming worden bij de uitwerking van het wetsvoorstel JWG betrokken. Het kabinet streeft naar invoering van de eerste fase van het JWG zo spoedig mogelijk doch uiterlijk per 1 juli 1990. Met het oog op het bevorderen van de doorstroming naar reguliere banen is een maatregel in het kader van de Wet Vermeend/Moor in voorbereiding. Voor een geleidelijke overgang van de Tijdelijke voorziening naar JWG is zorggedragen.

Evaluatie rapporten

Evaluatie door IPM/Rotterdam.

26. Subsidie voor Additionele Jongerenbanen bij de Overheid
(SAJO) (BIZA)

Korte omschrijving

Met behulp van deze regeling kunnen overheidswerkgevers additionele extra formatieve arbeidsplaatsen creëren voor personen jonger dan 27 jaar, die tenminste een jaar werkloos zijn. De overheidswerkgevers gaan de verplichting aan de aangenomen jongeren te laten doorstromen naar vaste formatieplaatsen.

Met behulp van deze regeling kunnen ook specifieke projecten gestart worden, waarbij in het bijzonder gedacht wordt aan kinderopvangprojecten.

Doelgroep/Rechtspositie

Jongeren van ten hoogste 26 jaar en langer dan een jaar werkloos. De aan te stellen jongeren krijgen een arbeidscontract.

Subsidieregeling

De regeling geldt vanaf 1 september 1988 en wordt uitgevoerd door het A+O-fonds. De uitvoering is gedecentraliseerd naar de verschillende overheidssectoren - Rijk, gemeenten, provincies, onderwijs, militairen en politie -.

De overheidswerkgevers dienen aanvragen in bij de sectie, waaronder zij vallen. De verschillende secties geven een advies over de verschillende aanvragen en bekijken of de aanvragen passen binnen de beschikbare financiële ruimte. Het bestuur van het A+O-fonds beslist over de subsidietoekenning. Subsidievoorwaarden: 100% loonkosten en mogelijkheden voor subsidiëring van begeleidingskosten en scholingskosten van maximaal f. 5000,--.

Uitvoeringsorganisaties

Stichting A+O-fonds.

Reikwijdte

Overheidswerkgevers in de sectoren Rijk, gemeenten, provincies, onderwijs, politie en militairen.

26. Subsidie voor Additionele Jongerenbanen bij de Overheid
(SAJO) (BIZA)

Korte omschrijving

Met behulp van deze regeling kunnen overheidswerkgevers additionele extra formatieve arbeidsplaatsen creëren voor personen jonger dan 27 jaar, die tenminste een jaar werkloos zijn. De overheidswerkgevers gaan de verplichting aan de aangenomen jongeren te laten doorstromen naar vaste formatieplaatsen.

Met behulp van deze regeling kunnen ook specifieke projecten gestart worden, waarbij in het bijzonder gedacht wordt aan kinderopvangprojecten.

Doelgroep/Rechtspositie

Jongeren van ten hoogste 26 jaar en langer dan een jaar werkloos. De aan te stellen jongeren krijgen een arbeidscontract.

Subsidieregeling

De regeling geldt vanaf 1 september 1988 en wordt uitgevoerd door het A+O-fonds. De uitvoering is gedecentraliseerd naar de verschillende overheidssectoren - Rijk, gemeenten, provincies, onderwijs, militairen en politie -.

De overheidswerkgevers dienen aanvragen in bij de sectie, waaronder zij vallen. De verschillende secties geven een advies over de verschillende aanvragen en bekijken of de aanvragen passen binnen de beschikbare financiële ruimte. Het bestuur van het A+O-fonds beslist over de subsidietoekenning. Subsidievoorwaarden: 100% loonkosten en mogelijkheden voor subsidiëring van begeleidingskosten en scholingskosten van maximaal f. 5000,--.

Uitvoeringsorganisaties

Stichting A+O-fonds.

Reikwijdte

Overheidswerkgevers in de sectoren Rijk, gemeenten, provincies, onderwijs, politie en militairen.

WERKERVARING

Financiële aspecten/meerjarencijfers

De volgende bedragen zijn beschikbaar/c.q. begroot.

1988	4,5 mln.
1989	27 mln.
1990	50 mln.
1991	65 mln.
1992	75 mln.
1993	82 mln.
1994	88 mln.
1995	100 mln.

De eerste uitgaven zullen in januari 1989 worden gedaan.

Effectiviteit

Daar de maatregel in feite nog moet starten zijn geen evaluatiegegevens voorradig.

**ARBEIDSMARKTGERICHTE PROJECTEN
VOOR JONGEREN IN:**

- **ZWEDEN**
- **HET VERENIGD KONINKRIJK**
- **DE BONDSREPUBLIC DUITSLAND**

**Rob Kamp
's-Gravenhage
Januari-maart 1989**

INHOUD

BLZ

I	ARBEIDSMARKTGERICHTE PROJECTEN VOOR JONGEREN IN ZWEDEN	
1.	Inleiding	2
2.	Arbeidsmarkt en jeugdwerkloosheid	2
3.	Totaal jeugdspecifieke maatregelen	3
4.	Arbeidsmarktgerichte projecten voor jongeren: Follow-up systeem	3
5.	Jeugdwerkgarantie in de jongerenteams	
a.	Beschrijving	5
b.	Evaluatie	5
II	ARBEIDSMARKTGERICHTE PROJECTEN VOOR JONGEREN IN HET VERENIGD KONINKRIJK	
1.	Inleiding	7
2.	Arbeidsmarkt en Jeugdwerkloosheid	7
3.	Totaal jeugdspecifieke maatregelen	8
4.	Arbeidsmarktgerichte projecten voor jongeren: Follow-up systeem	8
5.	Recente veranderingen	9
6.	Het Youth-Training-Scheme	
a.	Beschrijving	11
b.	Evaluatie	11
III	ARBEIDSMARKTGERICHTE PROJECTEN VOOR JONGEREN IN DE BONDSREPUBLIEK DUITSLAND	
1.	Inleiding	13
2.	Arbeidsmarkt en jeugdwerkloosheid	13
3.	Totaal jeugdspecifieke maatregelen: Follow-up systeem	14
4.	Het duale systeem	
a.	Beschrijving	15
b.	Evaluatie	16
IV	SAMENVATTENDE CONCLUSIES	19
	LITERATUUR	21

I ARBEIDSMARKTGERICHTE PROJECTEN VOOR JONGEREN IN ZWEDEN

1. Inleiding

De Zweedse werkloosheidscijfers liggen aanzienlijk lager dan in andere Westeuropese landen. In het navolgende zullen we bekijken welke filosofie achter de Zweedse aanpak steekt en zullen we met name het jeugdwerkgarantie-idee, zoals dat in Zweden vorm is gegeven, nader onderzoeken. Werkgelegenheidsbeleid in Zweden is een actief beleid, waarmee wordt bedoeld dat scholing en werkervaring prioriteit hebben boven passief beleid, d.i. het verschaffen van een uitkering. Dit idee van werkgarantie boven inkomensgarantie speelt met name sterk bij het Zweeds jeugdbeleid. We zullen hier later op terugkomen. We zien dat in Zweden de volgende prioriteitenstelling aan het beleid ten grondslag ligt: 1. werk, 2. training, 3. tijdelijke werkgelegenheidscreatie, 4. bijstand.

2. Arbeidsmarkt en jeugdwerkloosheid

ZWEDEN

	1					2					3	4	5
	M		V		T	M		V		T			
	16-19	20-24	16-19	20-24	16-24	16-19	20-24	16-19	20-24	16-24			
1980	55.3	84.5	55.8	81.6	70.8	6.5	3.5	8.7	3.9	5.0	33	4.5	2.0
1981	49.4	83.6	50.2	82.7	67.9	8.3	4.9	10.5	4.6	6.3	41	5.8	2.5
1982	48.0	83.8	49.0	81.5	66.2	9.6	6.2	11.6	5.8	7.6	46	6.5	3.2
1983	45.4	84.0	47.5	80.8	65.4	<u>10.0</u>	6.7	<u>10.8</u>	6.9	8.0	49	7.0	3.5
1984	43.8	82.8	47.0	80.4	64.7	<u>5.1</u>	6.2	<u>4.6</u>	7.0	6.0	35	5.0	3.1
1985	44.7	83.0	48.5	81.0	66.0	4.7	6.4	4.5	6.3	5.8	35	4.9	2.8
1986	44.1	81.5	46.0	80.7	65.4	4.3	6.3	4.0	6.1	5.6	34	4.8	2.2
1987	*44.5	*81.9	*48.4	*80.0	*66.4	* 3.6	* 4.5	* 3.6	* 4.3	* 4.2	30	4.2	1.9

*: "breuk in de reeks"

Algemene opmerking; de Zweedse nationale cijfers worden zodanig bepaald, dat zij zonder bewerking internationaal vergelijkbaar zijn met de (vergelijkbare) cijfers van Eurostat & OECD.

1 : deelnamepercentage

M : mannelijk

V : vrouwelijk

T : totaal (M + V)

2 : werkloosheidspercentages

3 : geregistreeerde jeugdwerkloosheid (x 1000)

4 : jeugdwerkloosheidspercentage

5 : "overblijvend" werkloosheidspercentage

We kunnen uit deze tabel enkele conclusies trekken.

Het eerste wat opvalt is het hoge deelnamepercentage vooral in de groep van 20 t/m 24 jarigen. Het blijkt dat in Zweden met name het deelnamepercentage onder vrouwen aanzienlijk hoger ligt dan in het Verenigd Koninkrijk, West-Duitsland en Nederland.

Een tweede punt is dat de jeugdwerkloosheid procentueel aanzienlijk hoger ligt dan het "overall" werkloosheidspercentage. Met name de groep jongeren van 16 t/m 19 jaar gaf een relatief hoge werkloosheid te zien in de jaren 1980 t/m 1983. In de jaren 1984-1985 valt de sterke daling op in de 16 t/m 19 groep van rond 10% jeugdwerkloosheid naar rond 5%. Een deel van deze daling moet het gevolg zijn van de introductie van jongerenteams: het jeugdwerkgarantieplan (Ungdomslag). Met dit programma voor jongeren werd in 1984 begonnen, we zullen hier later op terugkomen.

3. Totaal jeugdspecifieke maatregelen

16 en 17 jarigen: - gemeentelijke jeugdcentra;
- "kansen voor jongeren";

18 en 19 jarigen: - arbeidsmarkt-training;
- beroepservaring binnen het defensie-systeem;
- individuele tijdelijke tewerkstelling in de publieke sector
- plaatsing in de "Youth Teams";
- plaatsing mbv. plaatsingssubsidies.

Voor 20 t/m 25 jarigen gelden dezelfde regelingen, met dien verstande dat de garantie-regeling in de jongeren-team niet meer op hen van toepassing is.

4. Arbeidsmarktgerichte maatregelen: Follow-up systeem

In Zweden wordt werkloosheid met betrekking tot jongeren als resultante van twee specifieke kenmerken van bepaalde groepen jongeren gezien: enerzijds het gebrek aan werkervaring, en anderzijds het gebrek aan juiste kwalificaties (scholing/training). Het beleid is erop gericht deze beide gebreken op te heffen. Men heeft daarbij de aandacht vooral gericht op de 16 t/m 19 groep. Indien deze groep de juiste training of werkervaring ontvangt zal de werkloosheid in de 20 t/m 24 groep vanzelf na enkele jaren dalen (wanneer de 16 t/m 19 groep doorschuift/ouder wordt). Er wordt gestreefd naar een sluitende opvang middels het follow-up systeem. Dit follow-up systeem kan in hoofdlijnen als volgt worden beschreven.

- a. Tot 16 jaar; tot de leerplichtige leeftijd (16) volgt men basisonderwijs en eerste-fase voortgezet onderwijs (basisvorming). Tegen het einde van deze (verplichte) onderwijsperiode worden voor leerlingen korte stages bij bedrijven geregeld om de arbeidsmarktorientatie te verbeteren. Tevens wordt in de school de nodige aandacht aan deze oriëntatie geschonken.
- b. Na de leerplichtige leeftijd wordt in principe een verdere opleiding gevolgd aan een school voor voortgezet onderwijs. Men kiest dan "lijnen" (vakken) variërend van theoretisch (met als vervolg eventueel universiteit), naar praktisch/inhoudelijk (soort beroepsopleiding). Deze "lijnen" duren 2-4 jaar; vooral in de praktische lijnen wordt relatief veel aandacht besteed aan beroepsoriëntatie en werkervaring. Indien men besluit niet meer een verdere opleiding te volgen (16 en 17 jarigen) wordt men opgevangen onder verantwoordelijkheid van scholen en gemeenten. Deze verzorgen en controleren de vervolgactiviteiten via bijvoorbeeld "kansen voor jongeren". Men werkt dan voor 6 maanden (bedrijf of overheid) voor een lager dan regulier loon (boventallig werk); de werkgever ontvangt subsidie voor de loonkosten. De 16 en 17 jarigen komen in aanmerking voor deze categorie regelingen en hebben geen recht op een werkloosheidsuitkering!
- c. De 18 en 19 jarigen vallen vervolgens onder verantwoordelijkheid van de arbeidsbureau's. Allereerst proberen deze bureau's (m.b.v. bemiddeling) een reguliere baan te vinden voor de jongere; eventueel aangevuld met een vorm van training en/of (om)scholing.

Een laatste optie voor deze leeftijdscategorie zijn de zogenaamde youth-teams; werkgarantie. De lagere overheden dienen hiervoor arbeidsplaatsen (boventallig) te regelen/creëren. Degene die weigert heeft geen recht op uitkering. Deze jeugdwerkgarantie in de youth teams wordt in paragraaf 5 verder beschreven.

- d. Voor de 20 t/m 24 leeftijdsgroep gelden de normale arbeidsmarktmaatregelen: bemiddeling, arbeidsmarkttraining, werkverschaffing. Voor moeilijk plaatsbare jongeren kunnen plaatsingssubsidies worden verstrekt (max. 50% van de loonkosten gedurende 6 maanden).

We zien dat sterke prikkels zijn ingebouwd tot regulier werk. De inkomenspositie van de jongere kan beduidend verbeterd worden omdat werk in opvangprogramma's hetzij lager wordt beloond (voor de 16 en 17 jarigen), hetzij qua arbeidstijd is gelimiteerd (voor de 18 en 19 jarigen in de jongerenteams, zij mogen maar 20 uur per week werken). Bovendien blijft het arbeidsbureau alert op regulier werk en bemiddelt intensief.

5. Jeugdwerkgarantie in de jongeren teams

a. Beschrijving

Zoals eerder beschreven zijn de arbeidsbureau's verantwoordelijk voor jongeren vanaf 18 jaar. Indien geen passende vaste baan of scholing wordt gevonden, vindt (in laatste instantie dus) plaatsing in jongeren-teams plaats; op deze wijze wordt werk gegarandeerd. Jongeren van 18-19 jaar komen in aanmerking, gehandicapten komen tot 25 jaar in aanmerking.

Wettelijke basis vormt de "Youth-Team Act" van 1-1-'84. Het gaat in principe om boventallige banen in de kwartaire sector; van de gemeenten wordt verwacht dat zij voldoende plaatsingsmogelijkheden bieden, dit gaf in Zweden geen bijzondere problemen. Plaatsing in de private sector is binnen bepaalde grenzen mogelijk, doch het overgrote deel van de garantieplaatsen bevindt zich in de publieke sector.

De in aanmerking komende jongeren wordt 4 uur per dag werk gegarandeerd tegen normale beloning. Deze beloning bedraagt 35 Zweedse kronen per uur, ongeveer elf gulden. De staat subsidieert de loonkosten. Doordat men in principe niet meer dan 20 uur per week werkt, blijft er een duidelijke stimulans aanwezig om (samen met het arbeidsbureau) naar regulier werk te zoeken.

Met de introductie van de werkgarantie werd het recht op een uitkering afgeschaft.

Indien de jongeren na 6 maanden nog in het youth team zitten, mag het arbeidsbureau recruitment subsidies verschaffen; 50% loonkostensubsidies voor maximaal 6 maanden om de jongeren "beter" in aanmerking te laten komen voor een reguliere baan. Bovendien zijn de jongeren verplicht deel te nemen aan sollicitatie-activiteiten, indien zij door het arbeidsbureau hierover worden benaderd; gemiddeld 2 uur per week. Zij ontvangen hiervoor een scholingsuitkering.

b. Evaluatie; deelnemers, kosten, resultaten en kritiek

Tabel; gemiddeld aantal deelnemers in youth teams per maand

fiscaal jaar:	1983 - 1984	34.200
	1984 - 1985	34.500
	1985 - 1986	26.600
	1986 - 1987	21.400

Tabel; budget; uitgaven aan youth-teams programma

fiscaal jaar:	1983 - 1984	147
(in miljoen	1984 - 1985	1541
SKr)	1985 - 1986	1661
	1986 - 1987	1469

Indien men als doelstelling van youth-teams stelt het bieden van werkgarantie, voldoet het programma aan zijn doel. Meer belangrijk zijn m.i. de cijfers met betrekking tot het aantal deelnemers dat na deelname aan de garantiemaatregel een vaste baan (ofwel scholing) verkrijgt. Het beleid is immers op deze twee punten gericht.

Na vertrek uit de youth-teams

	1983-1984	1984-1985	1986-1987
regulier werk	48%	54%	51%
werkloos	32%	19%	25%
andere programma's	6%	6%	6%
andere reden	14%	21%	18%

We zien dus dat over de jaren ongeveer de helft van de jongeren die werkloos waren en deelnamen aan het programma regulier werk vonden.

Ervaringen en kritiek.

- a. De garantieplaats werd aangeboden indien de jongere drie weken als werkloze ingeschreven stond bij het arbeidsbureau. Deze termijn was bedoeld om na te gaan of er alternatieve banen of opleidingsmogelijkheden waren. De termijn bleek echter te kort voor een diepgaander onderzoek. Daarom werd in 1986 de termijn verlengd tot drie maanden, zodat een systematischer onderzoek naar alternatieve mogelijkheden kon plaatsvinden. Het bleek namelijk dat, door de korte tijd die beschikbaar was om alternatieven te vinden, plaatsing in een jongerenteam vaak in eerste instantie gebeurde. Het achterliggende idee was echter een garantieplaats aan te bieden als laatste opvangmiddel.
- b. Een aantal elementen staan volgens een aantal critici het systematisch opdoen van werkervaring in de weg; men werkt maar vier uur per dag, het gaat om boventallige banen en in principe alleen plaatsing in de publieke sector.
- c. Een ander nadeel is dat een trainings- of scholingscomponent ontbreekt. Dit hangt enigszins samen met het nadeel dat het garantieplan geen mogelijkheid biedt tot differentiatie. Met name voor werkloze jongeren zonder een voldoende opleiding zou een scholingscomponent nuttig zijn. Voor beter opgeleide werkloze jongeren zou juist, volgens de Zweedse Rekenkamer, full-time werkervaring beter zijn.
- d. Tenslotte moeten we nog een algemeen nadeel van loonkosten-subsidies aanstippen en dat is de mate waarin de gesubsidiëerde arbeid de reguliere arbeid verdringt: het substitutie-effect.
Bij de introductie van het programma werd aangenomen dat dit substitutie-effect minimaal zou zijn, vanwege het feit dat het om additionele banen gaat. Deze veronderstelling is onjuist, er blijkt wel degelijk sprake te zijn van verdringing van reguliere arbeid.

II ARBEIDSMARKTGERICHTE PROJECTEN VOOR JONGEREN IN HET VERENIGD KONINKRIJK

1. Inleiding

In het navolgende zullen we de maatregelen ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid in het Verenigd Koninkrijk bekijken. In het Verenigd Koninkrijk valt een tendens waar te nemen naar een actiever beleid, dit is de laatste jaren gepaard gegaan met het introduceren van nieuwe programma's (Compact, Youth Training Scheme, Employment Training Programme) en de nodige organisatorische veranderingen.

Er zal met name wat dieper worden ingegaan op de werking van het Youth Training Scheme. Ook zal aandacht worden besteed, conform de wens van de werkgroep, aan de gedachten die aan recente veranderingen ten grondslag hebben gelegen.

Allereerst zullen we nu de jeugdwerkloosheid (omvang en samenstelling) in het Verenigd Koninkrijk kort beschrijven.

2. Arbeidsmarkt en jeugdwerkloosheid

VERENIGD KONINKRIJK

	1					2					3	4	5
	M		V		T	M		V		T			
	16-19	20-24	16-19	20-24	16-24	16-19	20-24	16-19	20-24	16-24			
1980	73.6	86.0	75.3	67.9	75.8	20.0	10.1	17.0	8.2	13.5	663		6.4
1981	72.4	85.3	70.0	68.8	74.4	23.7	17.4	19.8	11.3	17.9	975		9.8
1982	70.8	84.6	68.1	68.5	73.3	*34.9	*19.3	*28.4	*12.3	*23.1	*1.123		11.3
1983	69.4	84.0	66.4	68.0	72.4	32.3	22.1	25.5	15.2	23.4	1.212	20.6	12.4
1984	72.5	84.6	68.3	69.1	74.1	28.5	21.9	23.0	16.0	22.1	1.232	19.6	11.7
1985	73.3	84.8	70.4	68.6	74.7	27.4	22.3	21.5	16.5	21.8	1.236	18.6	11.2
1986	72.3	84.4	70.4	69.1	74.5	25.8	21.5	20.7	16.0	20.8	1.171	18.4	11.2
1987	76.0	85.9	74.3	69.6	76.8	21.1	18.7	16.4	13.5	17.4	986	15.8	10.3
1988												12.2	

*: "breuk in de reeks"

1 : deelnamepercentages; nationale cijfers

M : mannelijk

V : vrouwelijk

T : totaal

2 : werkloosheidspercentages; nationale cijfers

3 : geregistreeerde jeugdwerkloosheid (op grond van nationale wetgeving) x 1000

4 : jeugdwerkloosheidspercentages, geschikt voor internationale vergelijking (jaarlijkse gemiddelden) (EUROSTAT)

5 : "overall" werkloosheidspercentage, geschikt voor internationale vergelijking (OECD)

We zien in de tabel allereerst dat de omvang van de jeugdwerkloosheid in het Verenigd Koninkrijk zeer hoog is in vergelijking met Duitsland en Zweden. Dit wordt door de regering aan een aantal factoren toegeschreven. Men is van mening dat de hoogte van de jeugdloon het voor bedrijven niet aantrekkelijk maakt om jongere, onervaren arbeidskrachten te recruterende. Ten tweede blijkt de demografische ontwikkeling zodanig te zijn dat een groot aantal jongeren de arbeidsmarkt "bestormde"; piek voor 16 t/m 19 jarigen in 1983; 3.7 miljoen.

In het verlengde hiervan dient naar de participatiegraad gekeken te worden. Deze blijkt met name bij 16 t/m 19 jarigen zeer hoog in vergelijking met Zweden, Duitsland en Nederland. Hieruit blijkt dat de aantrekkingskracht van verdere scholing gering is; een relatief groot aantal jongeren komt op hun zestiende op de arbeidsmarkt zonder voldoende kwalificaties of werkervaring.

Het beleid is er dan ook op gericht enerzijds jongeren langer in het onderwijssysteem te houden en de kwaliteit van de scholing in het algemeen te verbeteren, en anderzijds jongeren een kans op werkervaring (en training) te geven.

3. Totaal jeugdspecifieke maatregelen

tot 16 jaar: Onderwijsgerichte maatregelen.

Algemeen: Education Reform Act (1988); doel is betere aansluiting van scholing op arbeidsmarkt, m.b.v. centraal bepaald beleid.

Specifiek: - Technical and Vocational Education
Initiatieve (TVEI) (14-18 jaar)
- Compacts

Het gaat bij deze beide programma's om versterking van de relatie tussen onderwijs en bedrijfsleven.

16-18 jarigen: Youth Training Scheme
Community Industry

18-25 jarigen: Employment Training Programme.

4. Arbeidsmarktgerichte maatregelen: Follow-up systeem

- a. Allereerst zijn een aantal maatregelen geïntroduceerd om het onderwijssysteem te verbeteren. Deze zijn vooral van toepassing op 14 en 15 jarigen. Het TVEI en de Compacts zijn exponenten van dit beleid, gericht op een nauwe relatie tussen onderwijs en bedrijfsleven.

Het doel van het compact-systeem is de arbeidsmarktrelevantie van de opleidingen te verbeteren, dmv. een hechtere samenwerking tussen scholen en bedrijfsleven. Het bedrijfsleven formuleert eisen waaraan nieuwe arbeidskrachten moeten voldoen, om in aanmerking te komen voor werk of een interne beroepsopleiding.

De onderwijsinstelling vertaalt vervolgens deze kwalificatie-eisen in onderwijsdoelen; de leerlingen worden binnen dit kader opgeleid. De betrokken werkgevers tenslotte garanderen leerlingen, die aan de gestelde eisen (in de vorm van onderwijsdoelen) voldoen, een beroepsopleiding of werk.

Begin 1988 functioneerden in Engeland in ongeveer 60 steden of stadsdelen compact-organisaties, in Schotland en Wales verkeerde het geheel nog in een ontwikkelingsfase.

- b. Na de leerplichtige leeftijd (16 jaar) zoekt een relatief groot gedeelte van de jongeren de arbeidsmarkt op. Het bleek dat een gebrek aan werkervaring en kwalificaties belangrijke oorzaken waren van de hoge werkloosheid in deze 16 t/m 19 jarigen-groep. Voor werkloze jongeren van 16 en 17 jaar is daarom het (2-jarig) Youth Training Scheme ontwikkeld; een combinatie van werkervaring en off the job training (zie paragraaf 6).
- c. Vanaf 18 jaar komt men in aanmerking voor plaatsing in het Employment Training Programme. Dit programma geldt ook voor werknemers boven 24 jaar, maar aan jongeren van 18 t/m 24 jaar, die 6 tot 12 maanden werkloos zijn, wordt prioriteit gegeven. Ook op dit (nieuwe) programma wordt later teruggekomen (paragraaf 5).

5. Recente veranderingen

In de afgelopen jaren is het arbeidsmarktbeleid als geheel weer onder directe verantwoording van het "Department of Employment" gebracht. Bovendien werd de tripartite trainingssectie van de Manpower Service Commission in 1988 afgeschaft (Training Commission). Hiertoe werd besloten vanwege het feit dat de vakbond (TUC) in de Trainings Commission veel tegenstand bood i.v.m. de invoering van het Employment Training Programme.

Een tweede organisatorische verandering (1986) was het samenbrengen van de uitkeringsbureaus (Unemployment Benefit Offices) en de lokale arbeidsbureaus (Job Centres), waardoor het probleem van de scheiding tussen bemiddeling enerzijds en het verstrekken van uitkeringen (tevens registratie!) anderzijds, werd opgeheven. Dit mede met het oog op de introductie van heroriënteringsgesprekken/restart interviews.

Een probleem was dat vóór deze samenvoeging de gegevens mbt. werklozen niet bekend waren bij de job centres door afwezigheid van een meldingsplicht.

Men heeft zich tot doel gesteld iedereen die langer dan zes maanden werkloos is, eens in het half jaar op te roepen voor een restart interview. Wanneer blijkt dat iemand niet beschikbaar is, geen gehoor geeft aan uitnodigingen voor het restart interview of gedane aanbiedingen steeds afwijst, vindt nader onderzoek plaats. Een sanctie in de vorm van het intrekken van de uitkering behoort vervolgens tot de mogelijkheden.

Vanaf 1987 werd het Youth Training Scheme (Y.T.S.) uitgebreid tot 2 jaar (voor 16 jarigen), men wilde zodoende komen tot een soort garantieplan voor de 16 en 17 jarigen. In het verlengde hiervan zou dan het recht op een uitkering voor deze leeftijdsgroep komen te vervallen.

Het afschaffen van het recht op een uitkering voor deze leeftijdsgroep ondervond flink tegenstand van Labour en de vakbonden, maar het is de regering wel gelukt dit beleidsvoornemen door te voeren; het recht op een uitkering voor de overgrote meerderheid van de jongeren onder 18 jaar is per september 1988 komen te vervallen.

De meest vergaande beleidsmaatregel was de introductie van het Employment Training Programme (E.T.P.) in september 1988. Dit programma verving een dertigtal scholingsprogramma's, het Community Programme en het New Job Training Scheme. Het E.T.P. poogt a.h.w. de verschillende regelingen voor 18 jarigen en ouder te stroomlijnen, met als motivatie: "fragmentation of activities has led to duplication of effort, overlapping, underutilisation of resources and training capacities; thus reducing the efficiency of the training system."

Aan de kritiek op het oude Community Programme, namelijk de afwezigheid van training en enkel plaatsing in de publieke sector, werd in dit nieuwe programma tegemoet gekomen; training/scholing en plaatsing in de private sector (eenderde van de beschikbare plaatsen) zijn twee kenmerken van het E.T.P.

De regering heeft zich tot doel gesteld deze kabinetsperiode iedereen van 18 t/m 24 jaar, die 6 tot 12 maanden werkloos is, en een ieder van 18 t/m 50 jaar, die langer dan 2 jaar werkloos is, een aanbod te doen, in het kader van dit programma.

Kenmerken van het E.T.P.:

- Combinatie van werkervaring en training; ten minste 40% training gedurende deelname aan het programma (drie tot twaalf maanden).
- Plaatsing vindt plaats in zowel publieke als private sector. Bij de introductie van het programma waren 300.000 plaatsen beschikbaar, waarvan 100.000 in de private sector.
- De beloning is de uitkering plus een toeslag (£ 10-12 per week).
- De (intensieve) individuele begeleiding van de deelnemers en het regelen van de training is in handen van zogenaamde training agents en training managers.

Ervaringen en kritiek mbt. het Employment Training Programme.

1. Met name de vakbonden vrezen voor verplichte deelname en vinden de financiële vergoeding te gering.
2. Werkgevers nemen liever mensen aan die nog niet zo lang werkloos zijn. De zeer langdurig werklozen blijken moeilijk plaatsbaar.
3. De 18 t/m 24 groep blijkt na de training veel concurrentie te ondervinden van de uitstroom van het Youth Training Scheme; deze mensen zijn jonger en dus goedkoper.

Als laatste punt wil ik in deze paragraaf de regionale verschillen aanstippen. Het blijkt dat deze verschillen in het Verenigd Koninkrijk aanzienlijk zijn, met name waar het de situatie op de arbeidsmarkt en werkloosheid betreft. Vandaar dat gekeken wordt naar manieren om de mobiliteit te verhogen.

6. Het Youth Training Scheme

a. Beschrijving

Zoals eerder beschreven werden de achterliggende oorzaken van de hoge jeugdwerkloosheid als volgt getypeerd:

- te hoge jeugdlonen
- ~~onderwijssysteem~~ voldoet niet goed; namelijk
 - A. hoge drop out
 - B. onderwijsprogramma's niet voldoende gericht op arbeidsmarkt.

Met name om aan het bezwaar van de hoge jeugdlonen tegenwet te komen en teneinde de hoge drop out te verwerken is in 1983 het Youth Training Scheme geïntroduceerd. Hierbij wordt aan 16 en 17 jarigen de garantie gegeven om gedurende 1 jaar werkervaring op te doen, met tenminste 13 weken off the job training.

Vanaf 1986 is er de mogelijkheid voor 16-jarigen om 2 jaar in het Youth Training Scheme te verblijven inclusief 20 weken off the job training. 17-Jarigen (in hun tweede jaar in het Y.T.S.) ontvangen nog minimaal 7 weken off the job training.

In dit programma spelen (3.500) Managing Agents een belangrijke rol. Zij regelen de off the job training en betalen de "vergoedingen" aan de deelnemers (per 1 juli 1988: £.29,50 per week voor 16 jarigen; in het tweede jaar ontvangen zij £.35,--).

De meerderheid van de plaatsingen vindt plaats in de private sector; de werkgevers bieden plaatsen aan vanwege o.a. het feit dat Y.T.S.-deelnemers goedkoop zijn; de overheid bekostigt het programma.

Het "normaal" jeugdloon bedraagt £.55.-- per week, terwijl we al zagen dat de maximale beloning voor deelnemers aan het Y.T.S. £ 35,-- bedroeg (in het tweede jaar).

Dit verschil in beloning zorgt ervoor dat er voor de jongere een duidelijke financiële prikkel aanwezig blijft om regulier werk aan te nemen.

Voor randgroepjongeren worden bovendien plaatsen geregeld bij gemeenten en non-profit instellingen (eventueel training workshops).

b. evaluatie; deelnemers, kosten, resultaten en kritiek

Aantal deelnemers aan het eind van ieder jaar

1983	290.000
1984	340.000
1985	329.000
1986	325.200
1987	
1988	428.000

Uitgaven mbt. het Y.T.S. in miljoen £

1984 - 1985	770
1985 - 1986	818
1986 - 1987	874
1987 - 1988	1006 (voorlopig cijfer)

Het blijkt dat na het Y.T.S. 60% een reguliere baan vindt, 15% een verdere opleiding/training volgt en 22% werkloos wordt. Deze cijfers geven het landelijk gemiddelde weer, per regio verschillen de resultaten echter aanmerkelijk.

Ervaringen en kritiek mbt. het Y.T.S.

- a. De overheid betaalt voor training, die anders (gedeeltelijk) door de bedrijven zou worden bekostigd. Dit wordt aangeduid met de term "dead weight".
- b. Doordat de overheid de vergoedingen aan Y.T.S.-deelnemers betaalt is bovendien sprake van een substitutie effect; reguliere arbeid wordt verdrongen door de goedkope arbeidskrachten uit het Y.T.S.
- c. Nog meer tijd voor training/scholing wordt bepleit.
- d. De vakbonden zien graag zo snel mogelijk employment-status voor deelnemers aan het Y.T.S. De bedrijven profiteren immers van de produktie van de jongeren, zonder dat het hen geld kost (loon-exploitatie). Bij invoering van spoedige employment-status zal bovendien het substitutie-effect en de "dead weight" afnemen.
- e. Het blijkt dat in bepaalde regio's en voor bepaalde groepen jongeren de resultaten mbt. het Y.T.S. sterk achterblijven.

III ARBEIDSMARKTGERICHTE PROJECTEN VOOR JONGEREN IN DE BONDSREPUBLIEK DUITSLAND

1. Inleiding

We zullen onze aandacht met name richten op het zogenaamde **duale systeem**, dat enigszins vergelijkbaar is met het leerlingwezen in Nederland. De term **duaal** staat voor werkervaring/on the job training enerzijds (in het bedrijf) en scholing/off the job training anderzijds (buiten het bedrijf).

We moeten in het achterhoofd houden dat dit systeem niet zozeer overheidsbeleid is, maar een praktijksituatie.

Overheidsmaatregelen worden pas getroffen voor jongeren die moeilijk plaatsbaar zijn, voor deze jongeren zijn een aantal opvangmaatregelen ontwikkeld.

Doordat het duale systeem niet een beleid als zodanig is, komt in principe iedereen in aanmerking voor deelname; in de praktijk blijkt echter dat het voor het overgrote deel jongeren aantrekt, en in zoverre is het relevant om het systeem in ons kader nader te beschouwen.

2. Arbeidsmarkt en jeugdwerkloosheid

DUITSLAND

	1					2					3	4	5
	M		V		T	M		V		T			
	15-19	20-24	15-19	20-24	15-24	15-19	20-24	15-19	20-24	15-24			
1980	47.0	79.2	40.5	68.0	58.0	2.5	3.0	4.8	5.6	3.9	225		3
1981	45.1	78.5	38.7	68.0	57.0	5.0	5.6	7.4	8.2	6.5	304		4.4
1982	44.5	77.7	37.5	67.5	56.4	7.9	9.2	10.1	10.7	9.5	455		6.1
1983	44.6	76.9	37.5	66.9	56.3	7.9	10.4	11.3	12.8	10.7	559	11.6	3.0
1984	45.1	76.3	38.3	67.0	56.9	6.9	9.8	10.0	12.2	9.9	570	11.6	7.1
1985	46.2	76.8	39.0	69.2	58.5	6.7	8.8	10.4	11.5	9.5	562	10.5	7.2
1986	48.9	75.8	41.6	69.2	59.9	5.7	7.9	8.8	10.5	8.4	514	7.7	6.4
1987	53.0	76.2	45.0	69.8	62.4	5.1	8.0	7.5	9.8	7.9	481	7.0	6.2
1988												6.4	

1 : deelnamepercentage; nationale cijfers

M : mannelijk

V : vrouwelijk

T : totaal

2 : werkloosheidspercentages; nationale cijfers

3 : geregistreeerde jeugdwerkloosheid (op grond van nationale wetgeving) x 1000

4 : jeugdwerkloosheidspercentage, geschikt voor internationale vergelijking (jaarlijkse gemiddelden) (EUROSTAT)

5 : "overall" werkloosheidspercentage, geschikt voor internationale vergelijking (OECD).

Allereerst vallen de deelnamepercentages in de 15 t/m 19 groep op. We moeten echter constateren dat de 15 jarigen meegerekend zijn (in het Verenigd Koninkrijk en Zweden vanaf 16 jaar). Aangezien het deelnamepercentage aanzienlijk omlaag gehaald wordt door de 15 jarigen, moeten we oppassen indien we gaan vergelijken. We zien echter ook in de 20 t/m 24 groep dat de deelnamepercentages lager liggen dan in het Verenigd Koninkrijk en Zweden.

De (internationaal vergelijkbare) werkloosheidspercentages vallen tussen die van Zweden en het Verenigd Koninkrijk in. Een ander opvallend punt is verder, dat de percentages van jeugdwerkloosheid weinig verschillen met de algemene werkloosheidspercentages in West-Duitsland, een mogelijke oorzaak hiervan is wellicht de werking van het duale systeem. Een gevolg hiervan is dat jeugdwerkloosheid nauwelijks als beleidsprobleem wordt gezien.

3. Totaal jeugdspecifieke maatregelen: Follow-up systeem

Reeds op veel scholen wordt aandacht geschonken aan arbeidsmarktorientatie in het vak "Arbeitslehre".

Na de leerplichtige leeftijd (15 jaar) kan men ofwel in het schoolstelsel blijven, of de arbeidsmarkt opgaan (inclusief het maken van "eine Lehre" in het duale systeem).

Indien de jongere werkloos wordt of geen opleidingsplaats in het duale systeem kan vinden komt hij in aanmerking voor deelname aan een maatregel binnen de "Förderung der Jugendlichen Berufsbildung". Binnen dit raamwerk zijn een aantal voorbereidingsmaatregelen ontwikkeld; zo kunnen jongeren een aantal cursussen gedurende 1 jaar volgen (Lehrgänge) om zodoende beter voorbereid op de arbeidsmarkt te komen.

Indien men na het volgen van deze Lehrgänge alsnog geen opleidingsplaats aangeboden krijgt heeft men recht op deelname aan een project binnen de "Förderung der Berufsausbildung von ausländischen Auszubildenden sowie von lernbeeinträchtigten oder sozial benachteiligten Deutschen Auszubildenden". In dit kader komt men in aanmerking voor "ausbildungsbegleitende Hilfe" of "Berufsausbildung in einer überbetrieblichen Einrichtung". Men ontvangt dan intensieve individuele begeleiding en onderwijs, steeds gericht op zo spoedig mogelijke zelfstandige deelname aan het arbeidsproces (inclusief het duale systeem).

Bovendien ontplooiën de Länder zelf de nodige initiatieven, vooral waar het scholing betreft.

In de praktijk blijkt dat het arbeidsmarktproces allereerst wordt overgelaten aan de werking van het duale systeem. Pas indien dit niet voldoende naar wens werkt komen of de centrale overheid, ofwel de Länder met een aantal opvangmaatregelen.

4. Het duale systeem ("Berufliche Ausbildung im dualen System")

a. Beschrijving

Het duale systeem, zoals zich dat in Duitsland heeft ontwikkeld, steunt in principe op twee pijlers;

- de financiering van de on the job training door het bedrijfsleven;
- beleidsbepaling in nauw overleg tussen overheid, werknemers-organisaties en bedrijfsleven.

We zien dat het bedrijfsleven genoeg trainingsplaatsen beschikbaar stelt; de achterliggende motivatie blijkt voornamelijk een traditioneel gegroeid verantwoordelijkheidsbesef te zijn. Men ziet de training als een investering die in de toekomst zijn vruchten, in de vorm van een gekwalificeerde en gemotiveerde beroepsbevolking, zal afwerpen.

De overheid participeert op grofweg 2 manieren in het systeem:

- zij stelt eisen aan, en betaalt het opleidingsdeel van, de off the job scholing (onder verantwoordelijkheid van de "Länder"). We zullen onder paragraaf 4, punt b. zien dat deze overheidsbijdrage slechts een klein deel (nog geen 15%) uitmaakt van de totale trainingskosten.
- zij reguleert rechten en plichten van de werkgever en de getrainde (jongere).

In principe is er geen leeftijdsgrens aan het maken van "eine Lehre" in het duale systeem, maar het blijkt dat de deelnemers zelden ouder dan 25 jaar zijn.

De duur van de "Lehre" is in principe 3 jaar, zoals beschreven bestaat de training uit 2 gedeelten.

Een gedeelte scholing/off the job training. Dit deel valt onder verantwoordelijkheid van de Länder, en verschilt daarom gedeeltelijk per regio. Grofweg besteedt de leerling 1/3 deel van de week aan scholing (verplicht). Deze scholing bestaat voor ongeveer 40% uit algemeen vormend onderwijs en voor ongeveer 60% uit vakgericht/beroepsonderwijs.

Het tweede gedeelte bestaat uit de on the job training in het bedrijf. De relatie tussen het bedrijf en de deelnemer wordt geregeld in het zogenaamde "Ausbildungsvertrag". In dit contract staat ondermeer vastgelegd: de beloning, planning van de opleiding, vakantiedagen, ed.

De beloning is afhankelijk van collectieve arbeidsovereenkomsten, er is geen wettelijk vastgesteld minimumloon en het blijkt dat de beloningen nogal uiteenlopen per vakopleiding; van 190 DM voor naaister tot 975 DM voor mijnwerker (1987). De gemiddelde vergoeding per maand bedroeg 550 DM. Op het moment bestaan er circa 380 erkende "Ausbildungsberufe". De Bondsminister van Economie is in samenspraak met de minister voor Onderwijs en Wetenschappen verantwoordelijk voor procedureregelingen m.b.t. het opleidingscontract en stelt eisen aan de inhoud en duur van de on the job training.

Teneinde de opleidingen "up to date" te houden, ontplooiën de sociale partners regelmatig initiatieven om bepaalde aspecten in de beroepsopleiding te veranderen. De traininggevende bedrijven moeten voldoen aan eisen van de regionale "kamers", elke werkgever is verplicht lid van een kamer; bijvoorbeeld van de "Handelskammer" of de "Handwerkskammer". Binnen elke kamer zit een commissie met vertegenwoordigers van het onderwijs, de werknemers en de werkgevers; zij geven advies aan de verantwoordelijke Ländersministers.

De 16 en 17 jarigen ontvangen geen werkloosheidsuitkering (tenzij ze reeds gewerkt hebben); op deze manier wordt de aantrekkingskracht van het duale systeem vergroot.

b. Evaluatie; deelnemers, kosten, resultaten en kritiek

aantallen deelnemers en opleidingsplaatsen

	1	2	3	4
1980	650.000	667.300	694.600	1.716.000
1981	605.640	627.776	642.984	1.675.000
1982	630.990	665.170	650.985	1.675.000
1983	676.730	724.142	696.375	1.722.000
1984	705.650	764.078	726.786	1.800.000
1985	697.090	755.994	719.110	1.831.000
1986	684.710	730.980	715.880	1.805.000
1987	645.780	669.655	690.316	1.739.000

1 = nieuw afgesloten contracten

2 = totaal vraag naar opleidingsplaatsen

3 = totaal aanbod van opleidingsplaatsen

4 = totaal aantal deelnemers aan het eind van het jaar

Zoals we in de tabel kunnen zien was er een tekort in het aanbod van trainingsplaatsen in de jaren 1982 t/m 1986.

Per 1987 lijkt de situatie (qua vraag en aanbod van trainingsplaatsen) zich weer gunstig te ontwikkelen. Indien we echter een wat genuanceerder beeld willen krijgen, dienen we per bedrijfssector, per regio en per bevolkingsgroep naar vraag en aanbod te kijken.

Het blijkt dan dat knelpunten aanwezig zijn m.b.t. bepaalde bedrijfstakken en bepaalde regio's; in sommige Länder is een tekort aan trainingsplaatsen, terwijl in andere Länder weer een overschot bestaat; dit verhaal geldt ook indien we onderscheid maken naar bedrijfstak.

Bovendien blijken bepaalde bevolkingsgroepen moeilijker bemiddelbaar voor een trainingsplaats. Dit geldt bijvoorbeeld voor meisjes, buitenlanders en jongeren in een achterstandspositie.

Daarom heeft de Duitse overheid een soort opvangsysteem ontwikkeld, zoals we dat kort beschreven hebben in § 3

De kosten verbonden aan het duale systeem zijn vanwege een aantal redenen moeilijk te bepalen.

Allereerst hebben de bedrijven in hun administratie de kosten van de on the job training (beloning, materiaal, begeleiding, ed) niet als zodanig vermeld staan.

Ten tweede is een algemeen financieel plaatje moeilijk te geven, daar de kosten per bedrijfstak sterk verschillen. Bovendien blijkt het moeilijk de bruto en netto kosten correct weer te geven; de netto kosten zijn de totale (bruto) kosten minus hetgeen de opgeleide persoon produceert tijdens de on the job training.

Toch heeft men gepoogd de kostenzijde van het duale systeem te onderzoeken; de resultaten van dit onderzoek zal ik hieronder weergeven. We dienen echter te bedenken dat vraagtekens kunnen worden gezet bij de methode van kostenbepaling; met name heerst het vermoeden dat de netto kosten nogal overschat worden. Bovendien dient te worden vermeld dat het hier een onderzoek uit 1981 betreft, de gegevens zijn dus enigszins verouderd. De bedragen geven ons nochtans een indicatie van de kosten en kostenverdeling.

In 1981 betaalde de overheid voor de schoolcomponent van het duale systeem 2.6 mrd DM. De netto kosten voor de werkgevers werden berekend op 17.7 mrd DM. In totaal bedroegen de kosten van het duale systeem in 1981 dus 20.3 mrd DM.

Hiervan werd 12.9% betaald door de overheid en 87.1% door de werkgevers.

Het aantal deelnemers aan het duale systeem werd bepaald op 1.715.000; daarmee komen we tot de volgende netto kosten per jaar per plaats: 11.817 DM - werkgevers 10.289 DM
- overheid (11 Länder) 1.528 DM.

Zoals gezegd variëren deze kosten aanzienlijk per bedrijfstak:

Kosten voor werkgevers (1980)	bruto	netto
Handel & Industrie	19.442	12.447
Ambachtelijke sector	14.513	7.949
Vrije beroepen	17.512	11.267
Overheid	23.689	19.956
Landbouw	13.825	3.644
Gemiddelde	17.043	10.289

Aantallen opleidingsplaatsen per bedrijfstak (1981)

	x 1000	in %
Handel & Industrie	771	46%
Ambachtelijke sector	673	40%
Overheid	54	3%
Landbouw	46	3%
Overige	131	8%
Totaal:	1.675	100%

We zien in bovenstaande tabel allereerst dat het bedrijfsleven voor het overgrote deel van de trainingsplaatsen zorgt (circa 95%).

Bovendien blijken de meeste plaatsen (circa 85%) zich in de handel en industrie én de ambachtelijke sector te bevinden.

Speciale (aanvullende) programma's ter opvang van moeilijker plaatsbare groepen en ter opheffing van knelpunten per regio kostten de overheid in 1981 nog eens 2,4 mrd DM.

Ervaringen en kritiek m.b.t. het duale systeem

Allereerst dient vermeld te worden dat vraag en aanbod, zoals besproken, niet overeenkomen; zowel kwalitatief als kwantitatief. Hiermee hangt samen de problematiek m.b.t. bepaalde groepen jongeren, bepaalde regio's en bepaalde bedrijfstakken.

Ten tweede is een jarenlange discussie gevoerd over de financieringswijze. Met name de vakbonden wilden een fondsfinanciering: niet meer bedrijfsgewijze financiering, maar financiering via omslagen.

Hun kritiek op het huidige systeem is:

- aanbod wordt bepaald door kosten-opbrengsten-factoren;
- kwaliteitsverschillen, regionale achterstanden en concurrentievervalsing i.v.m. kostenverschillen kunnen niet worden overwonnen.

Kritiek op het door de vakbonden voorgestelde omslagsysteem werd als volgt geformuleerd:

- fondsvorming m.b.v. omslagen vereist een zeer hoog kapitaal (ca. 3% v.d. totale loonsom);
- hierdoor zouden loonintensieve bedrijven onevenredig veel betalen;
- bureaucratische rompslomp.

Voorstanders van het voorgestelde omslagsysteem werd bovendien de wind uit de zeilen genomen, vanwege het feit dat het bestaande systeem per 1987 weer in staat was voldoende trainingsplaatsen aan te bieden.

Gezien de demografische ontwikkeling (afnemend aantal jongere arbeidskrachten) verwacht men de komende jaren zelfs een overspannen situatie op de arbeidsmarkt.

IV SAMENVATTENDE CONCLUSIES

Allereerst wil ik per land de arbeidsmarktgerichte projecten voor jongeren kort typeren.

In Zweden, waar we voornamelijk de jeugdwerkgarantie in de jongerenteams hebben beschreven, staat werkgarantie boven een inkomensgarantie. De achterliggende filosofie hiervan is dat werkervaring (en/of scholing) voor jongeren zullen leiden tot gewenste kwalificaties, zodat jongeren vervolgens kunnen deelnemen aan het regulier arbeidsproces.

In het Verenigd Koninkrijk is de afgelopen jaren een pad ontwikkeld van onderwijs naar arbeidsmarkt: het "Youth Training Scheme". Enerzijds biedt dit programma voor 16 en 17 jarigen een werkgarantie, anderzijds wordt ook training/scholing aangeboden gedurende deelname aan het programma. Voldoende trainingsplaatsen bleken aangeboden te kunnen worden, bovendien speelt het Y.T.S. in op de geringe aantrekkingskracht van het vervolgonderwijs (na de leerplichtige leeftijd).

In West-Duitsland tenslotte wordt jeugdwerkloosheid door de overheid niet als expliciet probleemgebied beschouwd. De jeugdwerkloosheidspercentages verschillen slechts in geringe mate van de "overall" werkloosheidspercentages, en in zoverre is op jongeren gericht arbeidsmarktbeleid geen beleidszwaartepunt in de Bondsrepubliek Duitsland. Bovendien blijkt het zogenaamde duale systeem in Duitsland zorg te dragen voor de overgang van scholing/onderwijs naar arbeidsmarkt. Dit systeem wordt grotendeels bekostigd door de bedrijven.

Indien we vervolgens onze aandacht richten op de omvang van de jeugdwerkloosheid, valt allereerst op dat Zweden en Duitsland een aanzienlijk lagere werkloosheid kennen dan zowel het Verenigd Koninkrijk als Nederland. We zagen al dat de jeugdwerkloosheid in de Bondsrepubliek Duitsland niet als problematisch werd beschouwd.

In Zweden steeg de jeugdwerkloosheid in het begin van de jaren tachtig aanzienlijk, met name in de groep van 16 t/m 19 jarigen. Met het oog op deze stijging werd in 1984 de jeugdwerkgarantie in de jongerenteams geïntroduceerd; een snelle daling van de jeugdwerkloosheid trad vervolgens op. De rol van de Zweedse overheid is, m.b.t. werkloosheidsbestrijding, een zeer actieve, dit in tegenstelling tot Duitsland. De mede hieruit resulterende grote omvang van de publieke sector in Zweden wordt algemeen niet als gevaar of probleem beschouwd.

De jeugdwerkloosheidspercentages in het Verenigd Koninkrijk blijken qua omvang vergelijkbaar met de Nederlandse cijfers, met in het midden van de jaren tachtig percentages van meer dan 20%.

In het Verenigd Koninkrijk was een belangrijke achterliggende oorzaak de grote demografische druk: een snelle stijging van de jeugdige bevolking in combinatie met een zeer hoog deelname-percentage.

Teneinde de hoge jeugdwerkloosheid terug te dringen zijn in het recente verleden twee grote nieuwe programma's ingevoerd; het "Youth Training Scheme" en het "Employment Training Programme".

Gemeenschappelijk kenmerk van beide programma's is, dat ze zowel een werkervaringscomponent als een scholingscomponent bevatten.

De Britse overheid speelt een belangrijke rol in zowel de organisatie als de bekostiging van de programma's. De resultaten, in termen van daling van jeugdwerkloosheid lijken enigszins tegen te vallen, doch we moeten bedenken dat de Britse overheid tegen een sterke demografische stroom in moest roeien.

Samengevat kunnen we m.i. 2 tendensen onderscheiden in het jeugdwerkgelegenheidsbeleid in het Verenigd Koninkrijk:

- een duidelijker streven naar het aanbieden van werkervaring en kwalitatief goede scholing (actiever beleid) in plaats van het geven van een uitkering (passief beleid);
- een stroomlijning van regelingen en programma's.

Een andere conclusie die kan worden getrokken is dat in alledrie de landen het recht van jongeren op een werkloosheidsuitkering niet vanzelfsprekend is.

De beleidsintentie om jongeren werkervarings- en/of scholingsprogramma's aan te bieden wordt kracht bijgezet door hen het recht op een werkloosheidsuitkering te ontfeggen, indien ze weigeren aan programma's deel te nemen.

Bovendien zien we stimulering in de vorm van financiële vergoedingen in een aantal programma's terugkeren.

Een laatste punt waar ik de aandacht op wil vestigen, is de betrokkenheid van het bedrijfsleven bij arbeidsmarktaangelegenheden, met name in de Bondsrepubliek Duitsland.

Ook in het Verenigd Koninkrijk valt een duidelijke tendens waar te nemen om werkgevers te betrekken bij het ontwikkelen van scholingsprogramma's en het verzorgen van trainingsplaatsen.

De achterliggende gedachte hierbij is dat werkgevers de benodigde kwalificaties van de jeugdige beroepsbevolking in de nabije toekomst het best kunnen voorzien. Deze kennis dient vervolgens verwerkt te worden in diverse scholingsmaatregelen en werkervaringsprogramma's.

LITERATUURALGEMEEN

- COB/SER; Doelmatigheid intredingbevorderende Arbeidsmarktinstrumenten; Den Haag; 1986.
- Commission of the European Communities; informal sep quarterly reports; working documents on employment policies numbers 1-24; Maastricht; 1983-1989.
- Council of Europe; Steering Committee for Employment and Labour; role and functioning of instruments in labour market policy; educational and vocational guidance, training, placement services; Strasbourg, 1988.
- Eurostat; Schemes with an Impact on the Labour Market and their statistical treatment in the member states of the European Community; Luxembourg; 1987.
- Eurostat; Unemployment, monthly reports; 1988.
- Eurostat; Werkgelegenheid en Werkloosheid; Luxemburg; 1988.
- OECD; Employment Outlook; Paris; 1988.
- OECD; Labour Force Statistics; Paris; 1988.
- OECD; Quarterly Labour Force Statistics, number 4, 1988.

ZWEDEN

- ARBVO, C. Smolders; Hoofddlijnen van het Zweeds Arbeidsmarktbeleid.
- Y. Ericsson; Ungdomar efter Ungdomslag, 1988.
- Ministry of Labour; the Labour Market and Labour Market Policy in Sweden; Stockholm; 1988.
- Ministry of Labour; Labour Market and Labour Market Policy in 1986 - with an Outlook toward 1990; Stockholm; 1988.
- Ministry of Labour; the Swedish Act on Employment in Youth Teams with Public Employers; Stockholm; 1985.
- Ministerie van Economische Zaken en Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid: aanpak van jeugdwerkloosheid in Zweden, verslag van een werkbezoek; Den Haag; 1985.
- National Labour Market Board; Young Persons and Employment; 1987.
- F. Pennings in Sociaal Maandblad Arbeid, september 1988; het Jeugdwerkgarantieplan, de toepassing van ervaringen in het buitenland.

VERENIGD KONINKRIJK

- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, H. Brouwer en G. van Vliet; Arbeidsmarktbeleid in Engeland, verslag van een werkbezoek; 1988.
- CEDEFOP, C. Mason en R. Russell; de rol van de sociale partners in het beroepsonderwijs en de beroepsopleiding in het Verenigd Koninkrijk; Bristol; 1987.

- COB/SER; Arbeidsvoorzieningsbeleid in Groot-Brittannië (Landenstudie 5); Den Haag; 1986.
- Commission of the European Communities; MISEP Employment policies; United Kingdom; institutions, procedures and measures; Maastricht; 1988.
- Department of Employment; White Paper: Training for Employment; London; 1988.
- Manpower Services Commission; the Funding of Vocational Education and Training; 1987.
- Manpower Services Commission; Report of the Funding Review Group; Y.T.S. Funding Review 1987-1988; 1988.
- Training Commission; Annual Report 1987-1988; 1988.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, M. van der Varst; verslag arbeidsmarktbeleid in Engeland; 1988.

BONDSREPUBLIEK DUITSLAND

- Bundesanstalt für Arbeit; Dienstblatt berufsvorbereitende Bildungsmaßnahmen im Bereich der Berufsberatung; Nürnberg; 1988.
- Bund-Länderkommission für Bildungsplanung und Forschungsförderung; Heft 15; künftige Perspektiven von Absolventen der Beruflichen Bildung im Beschäftigungssystem.
- Bundesminister für Bildung und Wissenschaft; Berufsbildungsbericht 1988; Grundlagen, Perspektiven, Bildung, Wissenschaft; Bonn; 1988.
- Bundesminister für Bildung und Wissenschaft; duale Berufsausbildung in der Bundesrepublik Deutschland; Bonn; 1987.
- CEDEFOP, W. Streeck en J. Hilbert; de rol van de sociale partners bij de beroepsopleiding en de bij- en nascholing in de Bondsrepubliek Duitsland; Berlijn; 1987.
- COB/SER; Arbeidsvoorzieningsbeleid in West-Duitsland (landenstudie 3); Den Haag; 1986.
- Kommission der Europäischen Gemeinschaften; MISEP Beschäftigungspolitik; Bundesrepublik Deutschland; Institutionen, Verfahren und Massnahmen; Maastricht; 1988.
- Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, T. van Gijlswijk; literatuurrapport nummer 10; wetgeving, financiering en kosten van het beroepsonderwijs in de Bondsrepubliek Duitsland; Zoetermeer; 1987.

. - . - . - .

Commentaar Sociale Partners op Heroverwegingsrapport

Conform de taakopdracht en vanwege hun medeverantwoordelijkheid voor het arbeidsmarktbeleid voor jongeren zijn sociale partners betrokken bij dit Heroverwegingsproject. Aan hen is commentaar gevraagd op het concept eindrapport van de werkgroep.

Alvorens dit commentaar weer te geven, moet worden benadrukt dat sociale partners hiermee geen standpunt hebben ingenomen over de voorstellen, die in het rapport gedaan worden. Zij zullen hun standpunt eerst bepalen, wanneer het rapport door het Kabinet is vastgesteld en via de overheidsvertegenwoordigers in het CBA zal worden ingebracht.

Hierna volgen de belangrijkste punten waarop sociale partners commentaar geleverd hebben.

1. Afbouw basissubsidie BVJ

De gedachte dat maatregelen en voorzieningen nodig zijn om de instroom van niet-traditionele doelgroepen in het leerlingwezen te bevorderen en het rendement van de opleidingen te vergroten, werd algemeen positief beoordeeld. De werkgevers wezen afbouw van (een deel van) de basissubsidie aan werkgevers ter financiering van de voorgestelde maatregelen af. Gewezen is op het feit dat de verdubbeling van het leerlingwezen tot stand is gekomen door de basissubsidie en dat (gedeeltelijke) afschaffing derhalve risicovol is. Wel is een bredereerschikking van arbeidsvoorzieningsmiddelen te overwegen om de gewenste instroom van niet-traditionele doelgroepen en rendementsverhoging te realiseren.

Overigens zijn sociale partners reeds voornemens in tripartiet verband zelf een fundamentele discussie over de BVJ te gaan voeren.

2. Trajectbenadering en Netwerkvorming

Op de voorstellen voor trajectbenadering en netwerkvorming werd positief gereageerd. Gewezen werd op het belang de RBA's zowel bij trajectbegeleiding als bij netwerkvorming een centrale rol te laten spelen. Voorkomen moet worden dat weer nieuwe organisaties ontstaan. Het belang van goede begeleiding tijdens het doorlopen van een traject werd benadrukt en eveneens dat trajecten moeten uitmonden in beroepsscholing en regulier werk.

3. Preventief beleid

Voorkomen van voortijdig schoolverlaten (drop-out verschijnsel) werd als een belangrijk issue aangemerkt dat in het rapport te weinig uitgewerkt was. Benadrukt werd dat hierbij de eerste verantwoordelijkheid ligt bij O&W.

4. Leerlingwezen

Handhaaf het niveau van het leerlingwezen, zowel wat betreft instroomeisen als eindtermen.

Schakel de landelijke organen van het leerlingwezen in - voorzover ze daar capaciteit voor hebben - bij ontwikkeling, vernieuwing en uitbouw van het leerlingwezen.

5. Controversiële punten

Een deel van de vakbeweging bracht expliciet naar voren over onderdelen van het rapport een afwijkend standpunt in te nemen. Dit betrof de stelling "werk boven inkomen", het JWG en het opnemen van een uitzendvariant in de Kaderregeling Arbeidsinpassing.

6. Het nut van heroverweging

Eén der respondenten wees erop dat deze heroverweging slechts een deel van het arbeidsvoorzieningsbeleid betreft. Het gehele arbeidsvoorzieningsbeleid dient regelmatig geëvalueerd te worden. Dit is een belangrijke taak voor het toekomstige Centraal Bestuur Arbeidsvoorziening.

Commentaar Vereniging van Nederlandse Gemeenten op Heroverwerfingsrapport

Gezien de betrokkenheid van gemeenten bij het te voeren arbeidsmarktbeleid, heeft de werkgroep de Vereniging van Nederlandse Gemeenten uitgenodigd commentaar te geven op het concept-eindrapport. Onderstaand zijn de voornaamste punten uit het gevoerde gesprek weergegeven. Opgemerkt zij dat het een eerste en voorlopig commentaar betreft.

1. De VNG spreekt waardering uit voor de analyse van de toekomstige arbeidsmarktpositie van jongeren en ziet als een van de voornaamste conclusies het gegeven dat sprake is van een concentratie-problematiek, waarbij schooluitval en laag scholingsniveau samengaan met (langdurige) werkloosheid, die zich in het bijzonder concentreert onder etnische jongeren. Bovendien waardeert de VNG dat in het rapport trajectmanagement en netwerkvorming worden erkend als waardevolle instrumenten voor deze moeilijk te bereiken categorie werkzoekenden. Minder bevredigend vindt de VNG het vervolg op de analyse. Door de aandacht vrijwel geheel op de departementale en sectorale invalshoeken te richten komen de mogelijkheden, die gemeenten kunnen bieden onvoldoende aan de orde. Tevens wordt de link met het reïntegratiebeleid van de uitvoeringsorganen sociale zekerheid gemist.
2. De vraag wordt gesteld of de mogelijkheden van het reguliere onderwijs om voortijdige schoolverlaters op te vangen en terug te leiden naar het onderwijs niet teveel worden overschat. Aannemelijk is dat aard en niveau van het onderwijs onvoldoende aansluit bij de wensen en capaciteiten van de betrokken categorie. Wellicht moet veeleer gedacht worden aan alternatieve vormen van onderwijs, b.v. combinaties van werk en scholing.
3. In het rapport wordt de verantwoordelijkheid voor het trajectmanagement neergelegd bij de arbeidsvoorzieningsorganisatie. Dit impliceert een persoonsgerichte benadering van de categorie werkloze jongeren door de GAB's. Naar het oordeel van de VNG zal deze aanpak een aanzienlijk beslag leggen op de capaciteit en middelen van de GAB's. De vraag is aan de orde in hoeverre het toekomstige Centraal Bestuur voor de Arbeidsvoorziening en de Regionale Besturen bereid zullen zijn tot deze investering in de trajectbegeleiding. In het verlengde hiervan vreest de VNG dat de 5,6 mln. voor de netwerkvorming onvoldoende zal blijken te zijn.

4. De VNG wijst erop dat het naar verwachting nog enige tijd zal duren voordat de RBA's volledig zullen gaan functioneren en stelt voor de gemeenten nauwer te betrekken bij de ontwikkeling van de netwerkvorming en het trajectmanagement.
5. Ten aanzien van artikel 36 WWV wordt opgemerkt dat gemeenten deze voorziening, voor zover het jongeren betreft, met name inzetten om die groepen jongeren te bereiken, die niet door de reguliere scholings- en arbeidsvoorzieningsinstellingen worden bereikt. De aanpak om de betrokken jongeren vroegtijdig via een traject op het spoor te zetten van scholing en arbeidsinpassing wordt onderschreven.
6. De VNG tenslotte onderschrijft de aanpak in het rapport om niet alleen aandacht te besteden aan de maatregelen zelf, maar vooral ook aan de infrastructuur, nodig om het beleid te implementeren. Gewezen wordt op de noodzaak om ook voor de langere termijn te investeren in de infrastructuur (trajectmanagement, netwerken, arbeidspools) teneinde de werkloosheid te kunnen bestrijden, die zich concentreert bij bepaalde categorieën jongeren. De VNG tekent hierbij aan dat deze beleidsintensivering moeilijk te rijmen valt met het budgettair neutrale karakter van het heroverwegingsrapport.

BIJLAGE F

Samenstelling van de werkgroep Subsidies ten behoeve van arbeidsmarktgerichte projecten voor jongeren.

Dr. G.E. van Vliet (voorzitter)	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Drs. K. Vijlbrief (plv. voorzitter)	Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen
Mr. F.M. Jaeger (secretaris)	Ministerie van Financiën
Drs. W. Jacobs (adjunct-secretaris tot 1 maart 1989)	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Drs. R.M. Krug (adjunct-secretaris vanaf 1 maart 1989) (plv. drs. J.D. Beekhuizen)	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Drs. H. Borstlap (plv. drs. J. Wijnhoud en drs. K.H. Montizaan)	Ministerie van Algemene Zaken
Drs. G.H. Vlieger	Ministerie van Binnenlandse Zaken
Drs. H.G.M. Keijzer	Ministerie van Financiën
Drs. A.L.M. van Tilburg	Ministerie van Financiën
Mr. A. Enning	Ministerie van Volksnuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Drs. J.H. de Groene	Ministerie van Economische Zaken
Ir. A. van den Brink (Plv. drs. J.M. van Wissen)	Ministerie van Landbouw en Visserij

Mr. K.R. Dijkstra

Ministerie van Sociale
Zaken en Werkgelegenheid

Drs. G.J. van der Zalm

Ministerie van Welzijn,
Volksgezondheid en Cultuur